3OGENS
/ERDEN

dsskrift for
ansk Biblioteksvæsen
lgivet af Danmarks
blioteksforening
edigeret af
lle Birkelund og
ogens Iversen

10 år

Tendenser i USA's biblioteksudvikling

APR 19 1960

Rationaliserings-spørgsmål

Overgangstilskud ved antagelse af fag-uddannet bibliotekar

Filialer i Aalborg og Silkeborg

Slagelse-undersøgelsen

kommission hos
t Nordisk Forlag · Arnold Busck
benhavn

2 42. årgang
Marts 1960

Værket alle biblioteker benytter!

TRAP DANMARK

Øerne med København

5. reviderede udgave
udsendes i 13 amtsbind eller 5 storbind
indbundet i vælskbind

Nu foreligger:

Landet og folket (Indledning)	kr. 45.—
Storkøbenhavn I (Erhverv - Trafik)	kr. 66.—
Storkøbenhavn II (Sociale og kulturelle forhold	kr. 68.—
Frederiksborg amt	kr. 32.—
Holbæk amt	kr. 32.—
Sorø amt	kr. 36.—
Præstø amt	kr. 36.—
Bornholm amt	kr. 28.—
Maribo amt	kr. 46.—
Odense amt	kr. 68.—
Svendborg amt	kr. 66.—

Amtsbindene sælges også særskilt mod et tillæg af kr. 4.— pr. bind

Af storbindene foreligger:

Bind I: Landet og folket, Storkøbenhavn I	ib. vbd. kr. 135.—
Bind III: Frederiksb., Holbæk og Sorø amter	ib. vbd. kr. 135.—
Bind IV: Præstø, Bornholm og Maribo amter	ib. vbd. kr. 135.—
Bind V: Odense og Svendborg amter	ib. vbd. kr. 145.—

Det resterende vil omfatte:
Storkøbenhavn II-III og Københavns amt

Storbindene sælges ikke særskilt

G. E. C. GAD'S FORLAG

Stil
tide
dio
lion
lig
10
ogs
der
er s
Hv
vi c
F
stof
mo
virk
vej
mig
pur
som
træ

Me
192
løs
blic
195
D
æn
hen
A
for
Når
er
sel
ans
om
ner
E
ven
efte
det

10 år

Af amtmand *Rudolf Lassen*

Stillet overfor det truende perspektiv, at tiden – som det nu er konstateret af radioastronomerne – forkortes med en milliontedel sekund pr. døgn, må vi unægtelig skønne på den, mens vi har den! Selv 10 år er da værd at agte på, hvilket vi også må sande netop i vore dage, hvor der sker så meget, og hvor hvert 10 år er som en ny epoke med sit eget ansigt. Hvad skete ikke i 50'erne, og hvad venter vi os ikke i 60'erne!

For *bibliotekerne* kunne 50'erne give stof nok at tale om – om fremgang og modgang, om ændrede vilkår for deres virke blandt mennesker, om nye mål og veje. – Jeg vil imidlertid her begrænse mig til at sige nogle få ord om enkelte punkter i den *»Lov om Folkebiblioteker«*, som så lyset for 10 år siden med ikrafttræden den 1. april 1950.

* * *

Medens de hidtidige bibliotekslove, fra 1920 og senere, havde båret den prunkløse titel »Lov om statsunderstøttede biblioteker«, taler den reviderede lov af 1950 kort og godt om »folkebiblioteker«.

Det var tilsyneladende kun en formel ændring; men den blev foretaget med hensigt.

At modtage »understøttelse« kan i og for sig være en ærlig sag, men alligevel! Når det drejer sig om institutioner, der er *nødvendige for samfundets gode trivsel* – som f.eks. folkeskoler, højere læreanstalter o.s.v. – plejer man ikke at tale om »understøttelse«; sådanne institutioner *opretholder* man ganske simpelt!

En sådan for samfundets trivsel nødvendig institution var folkebibliotekerne efterhånden vokset frem til at være. Og det fandt anerkendelse i den ny lov.

Når talen er om 1950-loven, vil mange måske være tilbøjelig til at lægge vægten på de forbedrede tilskud. Og det var unægtelig også en stor ting, så vist som pengene regerer verden – og også bibliotekerne! Men denne forbedring af de økonomiske kår, som yderligere er blevet øget ved den fornylig gennemførte mindre lovrevision, var – det være sagt uden at forklejne det – »kun« af *kvantitativ* karakter.

Loven af 1950 rummer derudover en ændring af høj *kvalitet,* som jeg stadig har fundet det vigtigt særligt at fremhæve, nemlig den bestemmelse i § 3, der siger, at »et folkebibliotek oppebærer fra kommunen et så stort beløb, at dette i forbindelse med andre stedlige tilskud samt statens tilskud er tilstrækkeligt til at *opretholde* et bibliotek, der kan godkendes efter denne lov«.

Med andre ord, loven konstaterer, at *biblioteket* er en så vigtig institution, at den *skal opretholdes,* og ansvaret for, at det sker på forsvarlig måde, lægger loven i sidste instans på *kommunen.*

Efter den ny lov betaler staten, som hidtil, blot et tilskud efter en vis, noget forbedret procentberegning, men kommunen betaler *det manglende,* og den har dermed ansvaret for biblioteket, ganske på samme måde som den har ansvaret for, at f.eks. folkeskolen opretholdes forsvarligt.

Dette indebærer, at kommunen ikke alene vil have at bevilge et eller andet beløb, men at kommunalbestyrelsen faktisk bliver nødt til at omfatte biblioteket med positiv interesse – og dét iøvrigt hvad enten biblioteket er kommunalt, selvejende eller foreningsejet.

Ganske vist havde mange kommuner

allerede forud mere eller mindre vist positiv interesse, men nu fik det klart udtryk i loven, at *opgaven er deres.*

* * *

Den drivende kraft ved oprettelsen og opretholdelsen af folkebiblioteker var fra første færd udgået fra private personer og foreninger; men efterhånden var dette private initiativ i stadig stigende grad blevet suppleret med eller afløst af en kommunal indsats, uanset at loven ikke forlangte det. Denne udvikling gik så vidt, at alle folkebiblioteker på få undtagelser nær var ganske afhængige af kommunal støtte, og det var i naturlig fortsættelse af denne udvikling, at loven af 1950 gjorde det til en kommunal pligt at yde den støtte, som er nødvendig for bibliotekets opretholdelse.

Dels af veneration for det udmærkede arbejde, private foreninger gennem mange år havde præsteret, dels for ikke at slå dette private initiativ itu, hvor det endnu måtte have en vis styrke, fandt man det rigtigst fremdeles at beholde den hidtidige lovs bestemmelse om, at folkebiblioteker kan være enten *kommunale, selvejende* eller *ejet af en forening,* i stedet for – som meget kunne tale for – at tage skridtet fuldt ud og bestemme, at de alle skulle være kommunale.

Kommunerne skal ifølge loven støtte dem alle, så de kan opretholdes forsvarligt; men det siger sig selv, at i de tilfælde, *hvor biblioteket er kommunens eget,* har den normalt mere hånd i hanke med administrationen, og *biblioteket vil uvilkårligt i højere grad fange kommunalbestyrelsens interesse og derfor blive bedre.*

Bevægelsen går utvivlsomt i retning af, at *flere og flere folkebiblioteker bliver kommunale,* men det går ret langsomt. De fleste lidt større biblioteker er dog nu kommunale. Det gælder for det første *alle hovedstadens* folkebiblioteker. Iøvrigt er forholdet følgende: af 33 biblioteker i *købstæder med over 10.000 indbyggere* er 24, eller *73 pct.,* kommunale, af 5 biblioteker i *købstæder med under 10.000 indbyggere* er 7, eller *16 pct.,* kommunale, og af 1260 *biblioteker på landet* er 38 eller *30 pct.* kommunale. – Også i de mindre købstæder og på landet er det gennemgående *de større biblioteker,* der er kommunale. – I Jylland er kun 22 pct. af landbibliotekerne kommunale, på Fyn 32 pct. og på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 50 pct.

Kommunernes interesse for folkebiblioteker vil utvivlsomt forstærkes i samme grad, som det bliver klart for alle – helst også for dem, der ikke mener at have tid eller i øjeblikket brug for dem – hvilke stort gode folkebibliotekerne er.

Den bedste læremester herom vil de gode erfaringer være, som indhøstes overalt, hvor folkebiblioteket er *velindrettet* og *godt ledet.* Det vil være en let sag med nøgne tal at påvise, at hvor dette er tilfældet, benyttes biblioteket stærkt og værdsættes højt i alle lag af befolkningen.

Kommunerne har – i modsætning til staten – folkebiblioteket på nært hold og kan direkte registrere det lokale behov på dette felt og bedømme bibliotekets mulighed for at kunne tilfredsstille behovet. Derfor er det naturligt, at omsorgen for biblioteket er henlagt til kommunerne.

* * *

Mærkværdigvis findes der endnu i enkelte egne af landet *kommuner, der ikke har noget folkebibliotek.*

For 3-4 år siden foretog jeg ved et rundspørge til centralbibliotekerne en *undersøgelse* af, hvor mange kommuner det drejede sig om, og kom til det resultat, at hvis man så bort fra kommuner, hvor folkebiblioteker var under oprettelse eller snarest kunne ventes oprettet, samt forstadskommuner o.lign., der havde en ordnet mulighed for lån i nabokommunens

bibliotek, *var forholdet det,* at af de 33 centralbiblioteksområder var de 10 fuldstændig dækket med biblioteker. I de øvrige 23 områder var der 160 kommuner med ialt 164.000 indbyggere, som ikke havde folkebiblioteker. Dette betød, at af landets ca. 1300 landkommuner med 2,2 mill. indbyggere manglede 12 pct. af kommunerne, repræsenterende 7,5 pct. af landbefolkningen, biblioteker. – Manglen koncentrerede sig særlig om enkelte egne af landet, således Nord- og Vestjylland, men også Lolland-Falster og Sydsjælland.

Uden nøje kendskab til de lokale forhold er det vanskeligt at bedømme, hvorfor initiativ til at starte et bibliotek helt har svigtet, men når man betænker, hvorledes folkebibliotekerne ellers overalt virker som et værdifuldt supplement til skolen og er til støtte for ungdommens videre uddannelse på fortsættelses- og fagskoler, i studiekredse m.v. og i det hele bidrager til menneskers dygtiggørelse, selvudvikling og underholdning, må det forekomme *ret urimeligt, at enkelte egne af landet skal være unddraget denne kulturfaktor.*

Danmarks Biblioteksforening foreslog derfor i den indstilling, som lå til grund ved udarbejdelsen af loven af 1950, at der i kommuner uden godkendt folkebibliotek inden en passende frist, f.eks. 5 år, skulle oprettes et sådant.

Rigsdagen ville dog kun gå med til at pålægge vedkommende kommune at sørge for oprettelsen af et bibliotek, *hvis* der efter 1. april 1960 fremsættes ønske derom fra mindst *10 pct.* af kommunens folketingsvælgere, dog mindst 40 i tal.

Den 1. april 1960 er altså for så vidt *en bemærkelsesværdig dag.*

Lykkeligst vil det imidlertid være, om biblioteksproblemet i disse kommuner kunne løses, uden at det blev nødvendigt at gøre brug af denne tvangsbestemmelse, nemlig derved, at *kommunen på egen hånd* eller en kreds af beboere (ikke nødvendigvis 10 pct.) i forståelse med kommunen tog et friskt initiativ til nu at indrette et bibliotek, som egner sig til godkendelse.

Forhåbentlig vil vedkommende centralbiblioteker og stedlige amtskredse – og hvorfor ikke også pressen! – virke med til, at et sådant initiativ bliver taget i enhver kommune, hvor der skønnes med rimelighed at kunne rejses et folkebibliotek.

Det ville absolut være en værdig og god måde at markere lovens 10-års jubilæum på!

* * *

Til slut vil jeg gerne henlede opmærksomheden på en anden bestemmelse i 1950-loven, der regner med et tvungent kommunalt initiativ, nemlig den bestemmelse (§ 2, stk. 3), der går ud på, at *undervisningsministeren* (efter en vis, nærmere angivet »procedure«) *kan pålægge en kommune at oprette et kommunalt folkebibliotek, hvis* et bestående ikkekommunalt folkebiblioteks bogbestand, indretning og drift ligger væsentligt under biblioteksvirksomheden i kommuner af tilsvarende art og størrelse.

Også dette er en *tvangsbestemmelse,* som nødig skulle komme til anvendelse i praksis, men *virke alene ved sin eksistens* som en påmindelse til biblioteker og kommuner om, at der er grænser for, hvor slet man kan drive et bibliotek. Helst skulle bestemmelsen have *den positive mission at virke som en tilskyndelse* til at gøre sig bekendt med, hvorledes vel indrettede og veldrevne biblioteker andre steder tjener til gavn og glæde for mennesker. Bestemmelsen henviser jo netop til sammenligning med andre, og det er altid i høj grad opmuntrende og lærerigt at betragte, hvad gode biblioteker udretter og hvor højt de værdsættes af de mange mennesker, som besøger dem.

At mange biblioteker faktisk er for

små for en helt rationel løsning af opgaverne, er et forhold, som man sikkert i fremtiden bliver nødt til at se nærmere på (eventuelt i forbindelse med en sammenlægning og omlægning af små kommuner). Men indtil dette sker, kan forholdet vel til en vis grad tjene som undskyldning for, at de kun kan holde en beskeden standard, men naturligvis ikke for, at man undlader at gøre sit bedste. Erfaringen viser, at selv små biblioteker *kan* øve en god gerning.

* * *

Indenfor de gældende rammer er folkebibliotekerne blevet styrket i det forløbne 10-år. Men 60'erne vil sandsynligvis åbenbare nye krav og forhold, som kan gøre det nødvendigt at tage visse sider af den gældende ordning op til mere eller mindre dybtgående revision.

På tærskelen til det ny årti må det være tilladt fromt at håbe på, at den mægtige fremgang, der – i øst som i vest – tales så meget om og som ventes på alle materielle områder, med en stærkt forhøjet levefod som resultat, må blive fulgt op af endnu stærkere åndelig løftelse. I så fald vil bl.a. bibliotekerne, forskningsbibliotekerne såvel som folkebibliotekerne, gå en rig udvikling imøde.

Kan der hentes inspirationer i USA?

2. På rundrejse. Tendenser i biblioteksudviklingen

Af bibliotekar *Christian Gotzsche*, Roskilde

I artiklen i forrige nummer behandlede jeg forskellige sider af den amerikanske biblioteksuddannelse. Nærværende afsluttende opsats vil søge at skildre hovedindtryk fra en lang biltur i sommeren 1959, som førte mig til en række af USA's bedste biblioteker og bragte mig i kontakt med en mængde toneangivende biblioteksfolk.

Nu ville det nok ikke være særlig muntert for de velvillige læsere at blive præsenteret for en kronologisk beretning, men lad det lige være nævnt, at jeg ud over New York bibliotekerne som hovedmål havde de offentlige biblioteker i Rochester, Buffalo, Cleveland, Cincinnati, Louisville, Denver, Seattle, Portland, Los Angeles, Bakersfield, Dallas, Atlanta og Baltimore, endvidere statsbibliotekerne i Denver, Olympia, Sacramento og Atlanta og endelig biblioteksskolerne på universiteterne Rutgers i New Brunswick, Western Reserve i Cleveland, Berkeley samt Emory og University of Atlanta i Georgia. Og så naturligvis Library of Congress.

Denne perlerad gav just ikke mulighed for at danne sig et objektivt retfærdigt billede af amerikansk biblioteksvæsen på godt og ondt, men det var heller ikke meningen for mit vedkommende, thi jeg ønskede at vejre fremtiden ved at se det bedste og tale med de opinionsdannende ledere. Egentlige vel afgrænsede enkeltproblemer inden for vort fag, såsom udlånsteknik, reference o.l., indtog en underordnet plads i mit spørgeskema til fordel for mere åbne, men også ofte vanskeligere definerede principspørgsmål om bibliotekernes forhold til omverdenen, deres styrelse, administration og struktur.

Heldigvis er der dog visse håndgribelige elementer at omtale, når man skuer tilbage, og først falder tanken på den gæstfrihed, man modtog af sine amerikanske kolleger; den var absolut enestående og fuld af ægte varme, og de hyppige samvær med disse fagfæller var ikke blot in-

formative for mig, men forhåbentlig også for dem, thi deres videbegærlighed med hensyn til skandinaviske forhold var ikke ringe, omend deres faktiske viden var nær nul.

Og hvordan er så vore amerikanske kolleger iøvrigt? I almindelighed naturligvis stærkt præget af den materielle velstand de som USA-borgere har del i; i forhold til os har selv en bibliotekar på begyndelsesløn en levestandard, som ligger vel over en dansk biblioteksleders, men set i relation til staternes øvrige socio-økonomiske grupper ligger bibliotekarerne ikke godt. Dog er der her den undtagelse, at bibliotekarer, med den i forrige artikel nævnte ekstra-faglige M.S. grad, som går ind ved special-bibliotekerne, allerede nu opnår meget betydelige lønninger, f.eks. $ 9.000 som første trin – en naturlig følge af, at industrien har et desperat behov for specialister til litteraturtjeneste.

Som et udtryk for bibliotekarernes relativt sløje status er faget lige som her overvejende søgt af kvinder, et faktum der absolut intet ondt skal siges om, men heldigvis synes der nu at være en tendens henimod en mere rimelig kønsfordeling. Grunden hertil er, at bibliotekerne på grund af den overvældende bibliotekarmangel – almindeligvis anslået til ca. 18.000 over hele kontinentet uden at nogen dog vil stå inde for, at det er så galt – konkurrerer indbyrdes ved at tilbyde stadig højere lønninger og mere kvalificeret arbejde. Man kan simpelthen vælge og vrage arbejdssted efter forgodtbefindende. Flere måneder før de nye bibliotekarer dimitteres, drager talrige biblioteksledere på rundrejse til de større skoler og lokker og drager de unge med alle mulige varianter af sikkerhed, løntillæg og avancementsmuligheder.

Men er ofret først gået i fælden, er det forbi med at gøre sig kostbar, i hvert fald hvis man vil blive til noget. For de gode biblioteker kræver alt af deres personale – også fritiden.

For det første føres der en meget nøje kontrol med hver enkelts arbejdspræstation og forhold til kolleger og publikum. Det sker ved et årligt purgatorium, hvor hver medarbejder bedømmes af sin nærmeste overordnede på grundlag af et skema, hvor en række faktorer bedømmes efter en gradueret skala, og resultatet gøres til genstand for drøftelse mellem ansat og overordnet og om nødvendigt øverste chef. Da et forslag i denne retning i sin tid fremkom herhjemme, vakte det voldsom afsky, men jeg er efter at have diskuteret systemet ofte med alle parter tilbøjelig til at mene, at det med fordel kan anvendes i alle biblioteksstørrelser, idet der herved skabes et neutralt formelt grundlag for periodisk at drøfte arbejdsforholdet og få afgjort hængepartier og misforståelser. Jeg konstaterede intet steds andet end anerkendelse og tilfredshed med dette måleinstrument. Måske er grunden hertil den, at metoden afgiver et udmærket grundlag for at udskille uegnede medarbejdere.

For det andet kommer man ikke sovende eller ved at blive længe nok et sted op i avancementstillinger. Talrige af de større biblioteker har deres egne såkaldte »in-service« uddannelsesprogrammer, som bibliotekarerne må gennemgå, hvis de vil gøre sig håb om at nå op over den laveste begynderstilling. Et eksempel blandt mange er New York Public Library, som hvert år arrangerer kursusrækker, som 1) kvalificerer til springet fra »juniorassistent« til »assistent«, 2) kvalificerer til stillinger som filialleder eller afdelingsleder. Også for kontorpersonalet er visse steder, f.eks. i Los Angeles, lignende videreuddannelse betingelse for avancement. Det er klart, at man på denne måde hurtigt peger de dygtige ud,

og når det samtidig kan anføres, at det ikke er ualmindeligt forekommende, at lønstigninger ud over en vis snæver ramme tildeles efter indsats, vil det forstås, at man ad flere veje bevidst fremelsker konkurrence. Det ligger da lige for at få tanken, at ånden på arbejdspladserne derved kan blive noget betændt.

Imidlertid er det her en helt anden faktor, der bestemmer klimaet. En følge af den skarpe kamp mellem erhvervene om det forhåndenværende menneskemateriale og dettes stadig stigende kostbarhed i drift er, at der er opstået en intensiv interesse for de regler som behersker de indbyrdes menneskelige forhold i et personale og mellem dette og ledelsen, de velkendte »human relations«. De amerikanske biblioteker har her i stort omfang taget ved lære af erfaringer indvundet i industrien og de liberale erhverv; måske ikke af lyst, men af simpel nødvendighed. For mig var det et af de fornøjeligste aspekter af rejsen ved hvert bibliotek at iagttage, hvilken umådelig rolle det spillede, i hvor høj grad man havde indført moderne personalepolitik. Der var en nøje korrelation mellem ledelsens indstilling hertil og personalets trivsel og indbyrdes tone. Hvilken betydning dette har for virksomhedens ydelse udadtil er selvindlysende.

Vi kan herhjemme uden skade lære af denne amerikanske tendens til at sætte personalets problemer i brændpunktet, for det er ikke utænkeligt, at det i fremtiden vil blive det og ikke bøger, der bliver mangel på.

Men tilbage til kravene til personalet. Det tredje af disse gælder aktivitet i det udadvendte arbejde, og her fristes jeg til ganske umiddelbart at udbryde: lad os være glade for, at vi ikke har amerikanske tilstande på det område! Der tænkes ikke her på den daglige rutine, som vi også kender den, men på de veksler, som forskellige grupper trækker på bibliotekarens fritid. Gruppedannelser er vist et amerikansk speciale. De fleste af dem er temmelig ligegyldige og består ofte af tedrikkende society-damer, der nok må føle deres egen konversation utilstrækkelig, for der synes overalt at være en ligefrem mani for at få en bibliotekar til at give »book talks«. Ingen bibliotekarer er glade for byrden, men tør ikke afvise ønsker i denne retning, for der er ofte et lighedstegn mellem »group« og »pressure group«.

Mere positivt må man omtale det folkeoplysningsarbejde, som udføres på initiativ af bibliotekerne og med bibliotekarer som gruppeledere. De amerikanske biblioteker har altid haft en smuk og aktiv tradition på dette felt, som derovre aldrig har ligget i så organiserede rammer som her, og det har medført, at de vel i højere grad i befolkningens bevidsthed er kommet til at stå som oplysningscentrer. De fleste biblioteker tilbyder stadig omfattende programmer, men der syntes at være en tydelig tilbøjelighed til at fjerne sig fra denne praksis. Den interessanteste begrundelse herfor var, at en bibliotekars uddannelse og arbejdsfelt nu er så specielt, at opfattelsen af ham som oplysningsmæssig tusindkunstner må bortfalde.

I stedet ønsker man da at gøre biblioteket til det koordinerende led i oplysningsprocessen. Gode eksempler på denne bestræbelse fandt jeg i Louisville og Denver, hvor særlige afdelinger samordnede og retledte et rigt varieret gruppearbejde, således at biblioteket med alt sit baggrundsmateriale stadig er centrum, men friere stillet med et personale, der ikke er så hårdt presset udefra.

Nu må man endelig ikke tro, at de amerikanske biblioteker er rene oplysningsoaser. Overalt findes i samlingerne tusinder af bind underlødig litteratur, frem for alt cowboy- og kriminalroma-

ner. Og selv med min bedste vilje er jeg ikke i stand til at forstå, at institutioner med idealer hentet fra frihedserklæringens ord om den oplyste borger, vil være bekendt at medvirke til slige produkters fortsatte udbredelse. Jeg bragte overalt dette øjensynligt penible spørgsmål på bane, og i en hel del tilfælde afslørede diskussionen herom en beklagelig usikkerhed i opfattelsen af bibliotekets opgave, idet man alt for ofte fremførte, at eftersom borgerne selv betaler, skal de have, hvad de forlanger. Andet steds fremførtes, at når først al den forsvarlige litteratur var anskaffet, kunne der vel nok lefles lidt til anden side. I nøje forbindelse hermed må man se de stadig hyppigt forekommende udlejningssamlinger af populære bøger. Også de strider mod princippet om det frie bibliotek, men opretholdes på grundlag af samme argumenter.

Utvivlsomt findes roden til disse onder deri, at bibliotekerne for det meste financieres ved lokal beskatning og derfor er ret sårbare for den offentlige mening; endvidere mangler de støtte af en egentlig formålsparagraf. Men dog må det indrømmes, at strømpilen peger mod en ændret bogpolitik. Biblioteksskolerne gør, hvad de kan for at indoktrinere de unge i retning af kvalitetssynspunktet, og flertallet af biblioteksfolkene var indstillet på, at hvis biblioteksinstitutionen skal holde stillingen, må den sondre sig ganske skarpt ud fra enhver konkurrence med underholdningsindustrien på dens eget plan.

Pudsigt nok finder man overhovedet ikke en tilsvarende konflikt med hensyn til de audiovisuelle samlinger. På dette felt, hvor vi stadig forholder os tøvende, har amerikanerne virkelig bragt det vidt, og overalt rådes over imponerende samlinger af plader, lydbånd og film af høj standard som benyttes intensivt. Mange steder er man også med stor succes begyndt på udlån af reproduktioner af god kunst. Fristende er det at fremhæve biblioteket i Louisville, Kentucky, som må være ønskemålet for den, der ønsker at studere audiovision. Her ejer man en samling af samtlige seriøse LP plader indspillet i USA, mere end 6.000 båndfilm, 2 radiostationer og en fjernsynssender!

Sligt giver gode muligheder for kontakt med omverdenen, men det er iøvrigt noget, der lægges meget vægt på overalt. Tydeligst kommer det til syne i de egentlige public relations afdelinger, som de store biblioteker opretholder. Typisk finder man her en journalist med sekretær og een à to professionelle plakatkunstnere. En stadig strøm af pressemeddelelser, tekster og forslag til radio- og TV annoncer glider ud herfra og kunstnerne sørger for lay-out til kataloger, boglister, laver plakater og arrangerer udstillinger. Det er ikke billigt at drive bibliotekspropaganda med kvalificeret arbejdskraft, men det fremhæves overalt, at det var uomgængeligt nødvendigt. Selvom virkningerne ikke kan måles, må man samtykke i, at biblioteker som service-organisationer i høj grad egner sig for public relations virksomhed; man må bøje sig i ærbødighed for den amerikanske perfektibilitet på området og konstatere, at vi i den retning er totalt underudviklede.

Et andet her i landet temmelig ukendt public relations instrument finder man i de såkaldte »Friends of the Library« grupper, som i reglen udgøres af en mindre forsamling indflydelsesrige borgere, der ser det som en opgave at støtte deres bibliotek på alle måder, f.eks. ved at skaffe det ekstra fonds ad testamentarisk vej. Talrige biblioteker råder derfor over betragtelige tilskud til deres ordinære budget, hvorved de kan opretholde særtjenester og specialsamlinger. Efterhånden som skatter og arveafgifter stiger, falder

dog denne financieringsform bort, men »The Friends« bevarer stadig den meget vigtige funktion at virke som murbrækkere for bibliotekets interesser på det lokalpolitiske plan. Ganske vist må man ikke underkende biblioteksbestyrelsens indflydelse i bevillingsspørgsmål, men jeg tror, at en overbibliotekar rørte ved noget meget centralt, da han sagde til mig: »Jo mere strømlinet og mekaniseret et samfund bliver, des mere effektivitet og målelige resultater forlanger dets ledere af de institutioner, der lever af skat. Vi må her følge to veje. For det første må vi »opdrage« den offentlige mening, og det gøres bedst ved at inddrage indflydelsesrige individer i bibliotekets sfære. For det andet må vi lære »scientific management«.

Dette uoversættelige udtryk står for en langsom, men revolutionerende udvikling i amerikansk biblioteksverden; virksomheden er nu af et sådant omfang, at objektive normer må findes, for at udgifterne kan retfærdiggøres. Inden for de enkelte biblioteksorganismer har udviklingen været den, at man for år tilbage strammede den interne organisation ved at definere de enkelte afdelingers virkeområde bedre, derefter pressedes man af omstændighederne til at udkrystallisere de faguddannede bibliotekarers arbejdsfelter, og nu tvinges man af samfundsudviklingen til at sætte videnskabens tommelskruer på hele biblioteksfunktionen: den moderne operationsanalyse har holdt sit indtog. Det er i denne sammenhæng man må se den intensive biblioteksforskning, der drives af USA. På det helt store plan drives den gennem »Council on Library Resources«, et organ som administrerer et legat på $ 5.000.000 skænket af Ford Foundation, idet det heraf udlodder midler til vigtige forskningsprojekter i biblioteksvidenskaben. I mindre skala yder universiteterne deres, f.eks. Western Reserve i Cleveland, hvor man gennem en årrække har eksperimenteret med elektronmaskiner til do- kumentationsformål og nu synes at have fundet en løsning. På det praktiske plan er den stadige fremkomst af rapporter og undersøgelser som grundlag for nye bi- blioteker eller omordning af gamle, vid- nesbyrd om de krav der stilles om objek- tive fakta. Man kommer ikke langt med en god ide i Amerika, hvis den ikke e- særdeles vel begrundet.

Effektivitetskravet har naturligvis alle- rede sat sig tydelige spor i praksis, frem for alt i de tekniske processer. Det mest imponerende anlæg besøgte jeg i New York Public Library, hvor 400.000 bind i løbet af et år passerer et samlebånd o- derefter er klart til at gå lige på reolerne. Og at geografiske afstande ikke var noget afgørende hindring for centralisering, s- jeg i Californien, hvor statsbiblioteket Sacramento behandler bøger for næsten halvdelen af amtsbibliotekerne over hele staten. I de store regionalsystemer, som nu mange steder er under opbygning med »The Library Services Act« som kataly- sator, er det en selvfølge, at alt det tek- niske arbejde udføres på eet sted – og parentes bemærket med mindre anven- delse af professionel arbejdskraft, end - er vant til at regne med. Det er også en selvfølge, at man ikke i bibliotekssyste- mer, der må tage store hensyn til rationel økonomi, kan tilgodese de mindre biblio- tekers traditionelle uafhængighed i de hidtidige omfang, men erfaringerne sy- nes at vise, at man tidligere i nogen grad har stirret sig blind på dogmet om væ- signelserne ved det lokale særpræg.

Indadtil i bibliotekerne er det en følge af udviklingen, at kravene til personalet med føje kan kaldes store, og der er en klar tendens imod en spaltning af biblio- tekarfaget i et administrativt lag og e- emne-specialistlag. Der lægges ikke skjul på, at den mest profitable vej at gå e- den administrative, og det er i denne for-

bindelse interessant at se, at lederne oftest er så optagne af at varetage deres institutioners interesser i den politiske proces, at de må delegere den daglige drift til en mindre hær af administrative assistenter. Det var mit indtryk, at bibliotekarerne som gruppe skuldrede deres opgaver med bravour, men det blev mig klart, at den administrative specialist og biblioteksleder som person er ved at fjerne sig langt fra det billede, man almindeligvis har af ham som stilfærdig embedsmand – han er langt mere politiker og planlægger end bogmand.

Hvad kommer nu alt dette os ved? USA er jo et stort land med helt andre forhold o.s.v. Det skal gerne indrømmes, men hvad enten vi kan lide det eller ej, nærmer vi os den amerikanske livsform, så måske er det dog berettiget at søge tendenser derovre. Og når man har set, hvor veldrevne biblioteker blomstrer, ja ligefrem syder af aktivitet, hvordan skolebørnene oversvømmer dem, og de voksne tømmer dem for bøger og grammofonplader, hvordan læsesalene er fulde, hvordan nybygninger rejser sig overalt i USA, hvor alle har fjernsyn og bil, nærer man ingen frygt for vore egne bibliotekers fremtid. Jo mere varieret samfundet ytrer sig, jo større behov vil der være for vore ressourcer.

Men udviklingen må ikke tage os på sengen; og det vil sige, at det allerede er på høje tid, at vi begynder at tage stilling til de vigtige spørgsmål om en økonomisk personalepolitik, om de tekniske processer, og om vor biblioteksstruktur bør ændres.

På disse felter er amerikanerne mere end et hestehovede foran os, og vi skylder os selv at følge med i og lære af de resultater af forskning og forsøg, som de er så flittige til at publicere.

Derimod tror jeg ikke, at der er egentlig ideologisk inspiration at finde i USA; den hentede vi jo hjem ved århundredeskiftet, og der bygges begge steder videre på dette fundament.

Det var for mig en umådelig berigelse at tilbringe et år i USA og at få lejlighed til at berejse det meste af landet. Gerne havde jeg søgt at give et indtryk af dets umådelighed og skønhed, men det faglige har også sin ret. Mange andre sider af biblioteksarbejdet burde have været medtaget i dette strejftog på overfladen af en sum af erindring og tilegnelse, men forhåbentlig er et og andet af interesse kommet frem. Andre af vore kolleger har nylig været på studierejser i USA og vil forhåbentlig give deres bidrag til mosaikken, men et er at læse om fremskridt, et andet at opleve det, og jeg vil derfor slutte med at opfordre alle bibliotekarer med blot nogle få års praksis til at undersøge mulighederne for et Amerika-ophold. Der er arbejdsmuligheder nok derovre, og jeg tror, at alle vil vende hjem med en fornyet og positiv instilling til bibliotekernes muligheder.

ENGLISH SUMMARY

A Smith-Mundt scholarship granted by the US Department of State enabled the author, who is a librarian at the Roskilde Public Library in Denmark, to spend the academic year 1958/59 at the Columbia University School of Library Service, New York.

The article in »Bogens Verden« 1960 no. 1, p. 2-7 deals at length with the American education for librarianship. However different the requirements appear to be between the American and the Danish systems of education, the author estimates the value of the basic degrees given as equal. One advantage of the American system is to be found in the post-graduate studies leading to the doctorate in librarianship and creating a highly qualified professional élite. Another advantage for the American graduate is his optional choice

between work in academic and public libraries, whereas in Denmark a second master's degree is required for librarians in academic libraries. It is suggested that a formal agreement be reached between the Danish and the leading American library schools about the equality of their basic degrees for the purpose of inducing Danish librarians to study for advanced degrees in the USA. On the other hand doubt is raised as to the question whether library students from the under-develop countries gain the full benefit from studying under the weight of the complexity of the problems in the US, and it is implied that the smaller and very well established Danish library school would better serve the urgent needs of these people.

The present article draws up some conclusions from a round trip to a number of progressive American libraries during the summer of 1959.

The widely used modern personnel administration is described, particularly its aspects of job analysis, performance control and rating. It is noted that observations justified the opinion that a clear correlation exists between the attitude of library administrators towards modern personnel management and the quality of public service given by libraries.

The efforts to develop methods of scientific management are discussed as a consequence of the ever increasing competition for public funds. The highly developed public relations instruments, such as specially assigned officers and the »Friends of the Library« institution are credited as indispensable in the process of communication between the library and its appropriators. In the same connection is seen the image of the chief administrator changing from a book-man to a politician and planner.

Great interest was taken in the library as an educational institution. The comprehensive programs offered by many libraries put a heavy demand upon the time and competence of the librarians, and although the value of the programs is largely estimated as high it is admitted that the observed tendency to change the role of the library to that of a coordinator may very well place it in a more reasonable and advantageous position.

A regrettable uncertainty in the conception of American libraries of themselves as educational centers was found in their bookselection policy. From a Danish point of view too much integrity is sacrificed to public demand by the purchase of bulks of sub-standard fiction and the maintenance of rental collections. However, a changing attitude to these problems was found.

The article closes by stating that Danish librarians may well learn from modern American library administration. Operating in an extremely civilized and efficient society the American libraries are adopting administrative and operational procedures which we will have to introduce with ourselves very soon. Therefore American research in library science should be constantly followed and Danish librarians should visit and study in the USA.

Rationaliseringsspørgsmål

Af overbibliotekar *Astrid Hoffmeyer*, Hillerød

Biblioteksinspektør Allerslev Jensens artikel om rationaliseringsmuligheder i biblioteksarbejdet, B. V. 1959 s. 445, vil forhåbentlig give anledning til en diskussion om vore arbejdsmetoder og bidrage til, at bibliotekarerne i højere grad udveksler erfaringer herom. En virkelig rationaliseringsundersøgelse som den svenske står næppe lige for døren, selv om det kunne være gavnligt. Men mens vi venter, kan vi måske forbedre et og andet, der nu er urationelt. Enhver lettelse i arbejdsgangen bør nå ud over det bibliotek, der har opfundet den, og derfor var det ønskeligt, om vi med mellemrum kunne få en kort meddelelse fra det bibliotek, der har indført en eller anden — stor eller lille — forandring, som erfaringsmæssigt har bevist sin nytte.

To punkter i Allerslev Jensens artikel har givet anledning til disse overvejelser: 1. Central fremstilling af trykte kataloger

og 2. Arbejdsfordelingen mellem bibliotekarer og personale med anden uddannelse.

Ad 1. Der er næppe nogen bibliotekar, der brænder efter at sidde og lave sine egne kataloger. Når det alligevel finder sted, må man finde årsagen, som er den simple, at årslisten fra det bibliografiske kontor er utilstrækkelig for de større biblioteker. I Hillerød undlod vi forsøgsvis et par år at fremstille tilvækstkatalog. Men publikum fremsatte så hyppige ønsker om at få den igen, at vi fandt det forkert ikke at imødekomme dette krav. For dog at billiggøre udgivelsen indledte de tre biblioteker Birkerød, Hillerød og Hørsholm et samarbejde herom, et samarbejde som på den ene side medførte et vist ensartet bogkøb og på den anden side, hvor det var fordelagtigt, netop et uensartet, idet mere specielle og kostbare værker efter aftale kun købtes af en af parterne. Disse værker gav dog ved optagelse i katalogen lånerne udvidede muligheder.

Vi synes, katalogen har virket godt. Det er let ved en telefonopringning at skaffe sig de forholdsvis få titler, man ikke selv besidder, og udgifterne er blevet væsentlig mindre. Alligevel ville vi gerne spare tid og penge ved at indgå i et større fælles foretagende, hvis vi kunne få en tilfredsstillende erstatning.

Sammenligner vi de tre bibliotekers fælles årskatalog 1958 med: Et udvalg af bøger for større købstadbiblioteker, indeholder den sidste 267 titler, men den førstnævnte 863, og de er oven i købet langt mere annoterede. Det vil således være en ret stor resignation, der må udvises, hvis vi til fælles bedste skal give afkald på denne årskatalog til fordel for den nuværende årsliste.

Af de 600 titler, katalogen har i overskud, er mange af den art bøger, man netop gerne fra bibliotekets side vil henlede opmærksomheden på, fordi lånerne ikke uden videre ville finde på at søge dem, ja formentlig oftest slet ikke har kendskab til deres eksistens. At et bibliotek har romaner af Camus, Eiler Jørgensen eller Sigurd Hoel regner man med, men at man gennem katalogen gøres opmærksom på f. eks. Harald Grieg: En forleggers erindringer, eller Flyvebogen: Vingade vapen vækker overrasket og åbenlys glæde, mens opdagelsen af Davis: Kvindens rolle i kærlighedslivet, vækker skjult glæde. Hertil præsentationen af den udenlandske skønlitteratur, hvor udlånet er stigende år for år. Det er dog næsten en skatteborgerret, i alt fald en lånerret at kunne få oversigt over, hvad ens bibliotek har købt i årets løb. Endelig, som et af de vigtigste argumenter: Næst efter den reklame, der ligger i at have en god bogbestand, er næppe nogen reklame eller public relation-foranstaltning så effektiv som udførlige kataloger spredt over mange hjem og fremlagt til at kigge i, hvor det er muligt (sygehusenes venteværelser, kasernernes samlingsstuer, lærerværelser m. v.). Vi burde i fællesskab gøre meget mere ud af dette middel. Hvert hjem sin katalog bør være målet.

Når årslisten er for lille, og årskataloger, fremstillet rundt omkring, er tidsrøvende og kostbare, må problemet blive at ophæve disse to gener ved gennem samarbejde at gøre årslisten tilstrækkelig stor og brugbar også for de større biblioteker. Det får mig til at fremsætte den tanke, om en udvidelse ikke kunne ske ved, at man lod den trykke i to afsnit. 1. afsnit beregnet for sognebibliotekerne og mindre købstadbiblioteker. 2. afsnit med nøjagtig samme opstilling forfra og indeholdende den mere udvidede bogbestand, som centralbibliotekerne og de større købstadbiblioteker anskaffer, heriblandt udenlandsk skønlitteratur. Foran på 2. afsnit kunne stå: Disse bøger kan

skaffes fra centralbiblioteket. Såfremt alle bibliotekerne ville aftage den og sørge for, at den kom ud til lånerne i størst mulig udstrækning, ville den måske kunne blive så billig, at sognebibliotekerne for en gangs skyld virkelig fik mulighed for at vise deres lånere, hvad de åbner adgang til. Landbefolkningen ville være mindre forfordelt. Bare det at blive orienteret om mulighederne, er en forbedring. Om centralbibliotekerne af deres tilskud måske kunne betale en del af merudgifterne for at få en del af den hele årsliste bragt ud, kan jeg ikke bedømme. Men ellers må der stadig være mulighed for at nøjes med at anskaffe afsnit 1.

En sådan årsliste ville have den ulempe, at den ville kræve opslag to steder, men går man med katalogen i hånden, vil det næppe i praksis være meget generende. En anden og større vanskelighed er, at de større biblioteker i højere grad måtte indstille sig på fælles bogkøb, i alt fald ville de blive nødt til at anskaffe listens indhold. Men bortset fra indkøb begrundede i mere lokale forhold vil bogbestanden dog nok i forvejen være meget ensartet med hensyn til titler, omend ikke eksemplartal. Et vist fælleskøb af udenlandsk skønlitteratur ville opnås, såfremt Indbindingscentralen nogle gange årlig optog titler på ret oplagte bøger på fremmede sprog på D.B.K.-listerne. Selv om vi ikke kan få en årsliste, der dækker alle behov, vil den i alt fald kunne blive af så meget større brugsværdi, hvis den kom op på 6—700 titler, at mange af os gerne resignerede og opgav alle egne kataloger.

Ad 2. Arbejdsfordelingen. Overbibliotekar Hvenegaard Lassen formulerede engang problemet om arbejdsfordelingen i omtrent sådanne ord: »Jeg ser helst, at lånere overhovedet ikke kommer i berøring med andre end bibliotekarer.« Med de enorme bogmasser, der skal ekspederes nu, lader dette ideal sig ikke gennemføre. Vi er nødt til at have bogopsættere, ekspeditionsmedhjælpere og kontorpersonale i ret stor udstrækning.

I håb om, at kolleger vil fremkomme med erfaringer om arbejdsdeling, event. kritik eller supplering, følger hermed et rids af, hvordan kontor- og ekspeditionsarbejde kan ligge på et bibliotek af Hillerøds størrelse. Kontorarbejdet er ret klart opdelt i internt kontorarbejde og kontorarbejde af ekspeditionsmæssig art. Som et 3. område står ekspedition af pakker, reparationer, stempling af nye bøger og det praktiske kassationsarbejde. Ansvarlig for det interne kontorarbejde er en mangeårig og erfaren kontorassistent. Herunder hører den ekspeditionsmæssige udførelse af, hvad der vedrører regnskabet, timetalsudregning for bogopsættere, rengøringsregnskab, kontrol af boghandler- og bogbinderregninger. Endvidere udfærdigelse af kartotekkort, bestillinger til boghandlere med kopi, som bruges og føres à jour som accessionsliste (tvivlsspørgsmål forelægges bibliotekaren), skrivning af boglister efter tilrettelagt kortmateriale, korrespondance, nedstikning af kort i hyldeliste og seddelfortegnelse. Som hjælp til disse arbejder har assistenten ekspeditionsmedhjælpere, bibliotekar- og kontorelever.

Den ekspeditionsmæssige del af kontorarbejdet er underlagt en anden erfaren kontorassistent. Her ligger ansvaret for lånerregistre, bogbestillinger, rykkerkort, statistikprotokol og hvad dermed hører, tidsskriftnoteringen og avisholdet, ligesom hun påser alle de småting, der sikrer en smidig ekspedition: At blanketter og kort aldrig mangler, sværte på stempler, frimærker bestilt i tide, årsstempler parat etc. Til at bistå sig har hun de førnævnte samt bogopsættere. Hun oplærer desuden bogopsættere i at stemple, sætte bøger på plads og sætte kort i. Hvor som helst

et bibliotekarisk spørgsmål opstår under kontorarbejdets forløb, forelægges det en bibliotekar. Da hver part så oplagt er den dygtigste på sit felt, opstår der ikke kompetencestridigheder. Med hensyn til det 3. område ordnes det på skift af eleverne. En kontorelev er ansat på vilkår som kommunens andre elever. Hun deltager efterhånden i alle kontorarbejdets områder, skriver stencils og kan afløse de forskellige steder, efterhånden som hun vokser i visdom og erfaring.

Efter disse regler har vi søgt at fordele arbejdet, og selv om et og andet må gribe ind i hinanden, synes vi, det fungerer godt. Det er min overbevisning, støttet på erfaringer, at kontorpersonalet er langt sikrere og bedre til dette arbejde end bibliotekarerne, og det manglede for resten også bare andet. Om det er, fordi vi har særlig dygtige kontorassistenter eller særlig upraktiske bibliotekarer, kan vi ikke blive enige om inden for murene.

Allerslev Jensens forslag om, at bibliotekerne skulle uddanne særlige biblioteks-kontorassistenter kan jeg i høj grad tilslutte mig. Det lønner sig, og de, der tager den uddannelse, bør have chancer for ansættelser rundt om ved bibliotekerne med passende avancementsmuligheder. Den talmæssige fordeling mellem de to kategorier er i Hillerød p. t. 53 % bibliotekarer og 47 % kontor- og andet personale. Med de lokale forhold taget i betragtning, filial, sygehus og 2 alderdomshjem samt kaserner, forekommer forholdet mig at være meget nær det rigtige. men andre forhold kan måske kræve en helt anden procentvis fordeling.

Det er muligt, det meste af ovenstående er selvfølgeligheder. Men på den anden side har jeg hørt om så mange mærkelige ting, bibliotekarer arbejder med, at jeg gerne så en diskussion om emnet. Jeg skal iøvrigt ikke komme ind på bibliotekararbejdet, men kan tilslutte mig Allerslev Jensens bemærkninger om dette. Kun vil jeg gerne slutte med at opfordre til, at man aldrig opgiver bogvalgsmøder. At man også lader eleverne deltage heri, og at man har som princip (ak!), at bibliotekarerne møder vel forberedte, efter at de har haft lejlighed til at gennemgå bestemte avisers og tidsskrifters anmeldelser, event. set gennemsynsbøger. Disse møder, hvor også andre spørgsmål om bibliotekets trivsel kan drøftes, giver bedre bogbestand og bedre bibliotekarer og er af umådelig værdi. Den tid, de tager, giver udbytte ved personalets fornemmelse af medansvarlighed, bedre orientering om helheden og større arbejdsglæde.

Overgangstilskud

ved antagelse af uddannet bibliotekar

Af overbibliotekar *Gustav Auring*, Aabenraa

De mindre købstadbiblioteker og store stationsbybiblioteker har for store udlånstal til at arbejdet kan udføres tilfredsstillende af en lærer i hans fritid. Fordele det på to lærere er ikke ubetinget heldigt. Hvis de bøger, der anskaffes, skal forsynes med klassemærke og katalogkort af en ikke-uddannet, bliver det ofte usikkert, for ikke at sige fejlfuldt; hvis bøgerne skal gå gennem centralbibliotekernes oplandskontor, muligvis endda have flere katalogkort end vanligt, bliver oplandsafdelin-

gerne overbelastede; de største »sognebiblioteker« bliver ofte gøgeunger, der er ved at fortrænge de mindre.

I næsten alle centralbiblioteksområder har vi et eller flere af den slags steder, og i mange år har disse været et af biblioteksvæsenets største problemer. Her burde der komme uddannet bibliotekar, men bestyrelser og kommunalråd viger tilbage af hensyn til lønudgiften.

For 11 år siden fremsatte jeg et forslag til en løsning. Ideen i forslaget er, at staten – »således var det stedse skik i Danmark« – lokker med et særligt tilskud, når der er en sag man gerne vil have fremmet.

Ved årsskiftet 1948/49 afsluttede et normeringsudvalg indenfor Bibliotekarforeningen ret pludseligt arbejdet. Et af de få resultater man havde nået var, at gennemsnits-udlånstallet for ikke- centralbiblioteker med uddannet bibliotekar var udfundet som 15.500 pr. heltidsbeskæftiget person. Det slog mig, at man lige så vel kunne stille det modsat op: når der er 15.500 udlån bør der være en heltidsbeskæftiget person, og det først antagne menneske må selvfølgelig være en biblioteksuddannet.

Ved en ganske løs gennemgang af Biblioteksårbogen 1944/45 og 1945/46 fandt jeg 37 steder*). Heraf har vistnok 10 siden fået uddannet bibliotekar, rest 27. Nylig har jeg atter gennemgået Biblioteksårbogen og fundet yderligere et lille halvt hundrede steder. Det må huskes, at 44/45 og 45/46 var en udlåns-bølgedal, så der dengang var mange, som lå under, der nu ligger over; bortset fra byer i vækst. Nogle af disse steder (f.eks. Års og Glamsbjerg) får nu gymnasium. Hvis man yderligere tager byer med, der ligger som naturlige centra i biblioteksforbund (Bremerstent nævnte i udvalget Slangerup), da bliver der endnu flere. Tallet ligger vel nu mellem 70 og 80.

Alle disse skal naturligvis ikke på én gang have uddannet bibliotekar. Men byer i denne størrelse ligger mest naturligt for, efter min mening mere end Niløse-Stenlille, et vellykket forsøg, der såvidt jeg tror også vil hjælpe mig i dette ærinde.

Jeg har megen respekt for den virkelig dygtige fritids-sognebibliotekar; men han er sjælden. Dette vil jeg gerne slå en tyk streg under. Ligeledes vil jeg slå en tyk streg under, at uddannet, fastboende bibliotekar ikke for mig er den generelle løsning for hele landbefolkningen (se artiklen om »døde rygge i sognebibliotekerne« Bibliotekaren 1953 s. 35).

Nærmest ved embedsledighed skulle muligheden opstå for at søge overgangstilskud, og jeg tænker mig en 4-5 steder om året. Altid på lokalt initiativ, på lokal ansvarsbevidsthed overfor den værdifulde læsnings opgave. Så må vi se om der er interesse for det på de vilkår, der sættes op.

Ad den hidtidige vej har man dårlig nok nået een om året; adskillige af dem man har fået gennemført er enten stærkt forsinkede større steder (Skern, Grindsted, Grenå) eller forstadskommuner (Viby, Vejlby-Risskov, Brabrand, Farum, Værløse, Dragør), hvor tingene ligger i et stærkt voksende leje, og som mit forslag ikke tager sigte på.

Ansvaret for at søge om overgangstilskud skal ligge hos den stedlige biblioteksbestyrelse og sogne/by-råd. Tilsynet skal have en fast sum, f.eks. 60-70.000 kr. om året, som nu må komme fra de 2½%. Oprindelig havde jeg tænkt mig en sum i lighed med Bibliotekslovens § 7, stk. 2 (gennemgribende reorganisation), en tilføjelse som kunne være kommet ind ved en af de to sidste lovrevisioner, muligvis

*) Se tabel s. 81.

som trøstpræmie i anden sammenhæng; forslaget var stillet tidsnok dertil. Men måske er det slet ikke så galt at tænke på de 2½ %, der jo efter sidste lovrevision forøges meget.

Bibliotekstilsynet skal afgøre hvem der kan få. Bestyrelsens ansøgning fremkommer på et skema, som tilsynet udformer og som de interesserede centralbiblioteker har oplag af og virker med til sagens fremme.

Jeg tænker mig to betingelser stillet: 1) tilfredsstillende bogkøb efter Krogh-Jensens formel (vedligeholdelse af bogbestanden i henhold til udlånstallet + et passende beløb til forøgelse) og 2) at bestyrelsen forpligter sig til at beholde uddannet bibliotekar også efter overgangstilskuddets ophør. Jeg er ikke fremmed for tanken om at bestyrelsen i selve ansøgningen forpligter sig til »afslidning« ved afkortelse i det normale statstilskud, dersom man atter går fra uddannet bibliotekar eller nedsætter bogkøbet uforsvarligt.

Det største beløb et bibliotek skulle kunne få er en bibliotekar-årsløn. Hermed er der samtidig indbygget en pristalsregulering i mit forslag. Lad os sige, at en årsløn er 13.000 kr. til at begynde med. Hvis det er et ungt menneske frisk fra biblioteksskolen, skal vedkommende næppe have overlærerløn før efter nogen tids forløb, f.eks. 3 eller 6 år. Af hensyn til flyttemulighederne bør pensionsforsikringen tegnes i »Kommunernes Pensionsforsikring«. Hvis man ved overgang et større sted får en ansøger, der var overlærerlønnet i sin hidtidige stilling, og ønsker at antage denne, må overgangstilskuddet stå i forhold dertil. Den økonomiske vejledning (III. Personale, noten) foreslår ganske vist overlærerløn til bibliotekarer ved biblioteker, hvor der ikke er ansat (andet) faguddannet personale; det forekommer mig dog, at man først må sikre enhver oplandsbibliotekar overlærerløn, thi han leder dog mere. Opland og lilleby konkurrerer om samme type arbejdskraft. Her er et punkt, hvor den økonomiske vejledning kunne trænge til en àjourføring. Beløbet skal kunne fordeles over højst 4 år, i almindelighed halvdelen det første år og den anden halvdel fordelt på de to eller tre følgende år. Hvorfor nu denne fordeling? se på vedføjede eksempel.

Langå er valgt som eksempel, helt tilfældigt valgt. Jeg har aldrig været i Langå bibliotek og kender ingen i Langå.

Biblioteksårbogens tal 1957/58
(Langå) 2116 indb.

Kommunetilskud	2.150
Amtstilskud	575
Lokaleværdi	930
Andre f.st.t.	875
Stedlige ialt	4.530
Statstilskud	3.396
At virke med	7.926
÷ bogkøb	6.121
Rest til andet	1.805
÷ lokaleværdi	930
	875

Det ses let (som der står i matematikbøgerne), at hvis der skal antages uddannet bibliotekar, må hele dennes løn skaffes udover det hidtidige budget (se s. 80).

Ideen i forslaget er, at stat og kommune skal dele merudgiften til bibliotekarløn det første år. Langå får bevilget et overgangstilskud på 6.500 kr. og kommunen yder 6.500 kr. mere. Det er en voldsom stigning for kommunen, fra de nuværende 2.150 kr. til 8.650 kr. vil man kunne indvende. Indvendingen er på en måde rigtig, på en anden gal. I forhold til hvad stationsby-typen skulle yde må den i almindelighed nu drives altfor billigt, tildels på centralbibliotekets bekostning, ofte også på de mest interesserede læseres bekostning, idet personalets bogkundskab lader for meget tilbage at ønske. Dette

	»1960-61«	61-62	62-63	63-64	64-65
At virke med	7.926	7.926	7.926	7.926	7.926
Kommunens merudgift	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Mer-statstilskud heraf	0	5.070	5.070	5.070	5.070
Overgangstilskud	6.500	2.500	2.000	2.000	0
Ialt	20.926	21.996	21.496	21.496	19.496

ikke ment som kritik af fritids-bibliotekarerne, kun som en forklaring. Vi må aldrig glemme, at bibliotekerne, oftest for et ringe vederlag, kræver ideelt set, »hele deres fritid« især til orienteringslæsning. Vi kan ikke kræve mere end der betales for, men på den anden side løses problemet ikke ved at sætte betalingen op.

Ja vist er der et spring fra 2.150 til 8.650 kr., men ifølge mit forslag fremkommer ansøgningen fra bestyrelsen i Langå jo også først, når man virkelig er inde på, at nu går det ikke længere på den gammeldags facon. Der er 11-12 lærerkræfter i Langå, sognerådet er ved at vænne sig til, at også »kulturen« koster lidt penge. Jævnfør iøvrigt sognerådets offervilje i Nilsøe-Stenlille og jeg må måske have lov at nævne Padborg. Vi bibliotekarer skal passe på, at vi bruger de rigtige sko til de rigtige lejligheder.

Næste år får Langå bibliotek 5.070 kr. i statstilskud af sin merydelse. Overgangstilskuddet kan nedsættes til 2 à 3.000 kr. det andet år. Hvis der er antaget en bibliotekar af den rette støbning er der kommet liv over feltet; udlånet er sandsynligvis steget, ikke mindst på grund af den længere åbningstid; sognerådet kan måske vindes for et par tusinde, til forøget bogkøb, nye hylder eller hvad det nu kan være. Når centralbibliotekarerne agiterer for at søge overgangstilskud må denne sandsynlighed ikke forties. Ejheller, for de større steders vedkommende, at ikke-uddannet medhjælp med tiden bliver nødvendig, især når udlånet stiger, når en stor opretning er nødvendig, når der er filialer i udligger-skoler etc. Senest det femte år må sognerådet skyde mere til, dersom det hele er lykkedes efter hensigten, idet overgangstilskuddet nu ophører. Der skal jo nemlig kun være tale om at lette en overgang. I det lange løb bliver bekostningen som sædvanligt fordelt med 56 eller 29 % fra staten, resten fra lokal side.

Kort udtrykt i een sætning: Efter ansøgning, og hvis tilsynet har penge til det i pågældende år og vil støtte det i dette bestemte tilfælde, kan en biblioteksbestyrelse få et overgangstilskud ved antagelse af faguddannet bibliotekar, på højst en bibliotekars årsløn, fordelt over højst 4 år.

Med en bevilling (eller måske rettere udtrykt: et beløb til rådighed) på beskedne 65.000 kr. kan man, når ordningen er kommet igang, »overgange« 5 steder om året. Den hovedindvending jeg altid har mødt, for 11 år siden og nu, er bibliotekarmangelen. Vi har en beslægtet stand, der trods en mangel på f.t. 2700 lærerkræfter, så sandelig ikke viger tilbage for at tage nye opgaver op, ja gøre fremstød på grænseområder over mod andre stænder. Der er noget frisk og inspirerende ved en sådan indstilling, når det gustne overlæg har fået sin part af opmærksomheden. Lidt af det samme pågangsmod overfor nye opgaver har vi dog, trods bibliotekarmangel, haft overfor andre personalekrævende opgaver, der er dukket op i de forløbne 11 år, f.eks. opbygningen af kasernebibliotekerne. Eller lad os tage et bestemt københavnsk forstadsbibliotek, hvis leder nylig fortalte mig, at han nu skulle til at antage sin niende, niende, bibliotekar, uden nogensinde at have uddannet en elev.

Mit forslag har hidtil mødt ubetinget velvilje og anerkendelse på det private plan, og hidtil en langsommelig koldsindighed på det officielle plan. Jeg har dog et officielt løfte fra Bibliotekarforeningen af feb. 1950 om, at man til sin tid vil tage forslaget op overfor Danmarks Biblioteksforening, og jeg har et løfte fra den daværende biblioteksdirektør af marts 1959, at han vil søge det fremmet på basis af penge fra de 2½ %.

Alvorligt talt: hvorfor skal netop denne opgave, de små købstadbiblioteker og store stationsby-biblioteker, afvises med universalundskyldningen: bibliotekarmangel! De der råder over mit forslags skæbne må bort fra undskyldningen, over til at se en uafviselig opgave her.

Biblioteker med udlån på over 15.500 bd.

Første talkolonne angiver samlet udlån til voksne + børn 1944/45; anden kolonne samlet udlån til voksne + børn 1957/58.

Nordjylland:		
Brovst	30 362	28 239
Dronninglund	11 477	41 968
Hirtshals	7 671	16 515
Hurup	11 228	15 927
Kås	5 778	17 934
Nibe	14 340	13 023
Mariager	11 775	15 037
Skagen	19 821	56 317
Sæby	4 980	21 285
Vestervig	12 191	14 846
Vinderup	18 066	16 033
Vrå-Em	17 333	25 956
Års	7 788	21 711
Åbybro	1 692	15 231
Midtjylland:		
Bjerringbro	16 202	13 941
Ejstrupholm	12 259	16 608
Hadsten	16 778	37 319
Hammel	16 180	16 318
Holme v. Århus	18 961	37 872
Ikast	26 112	56 519
Kjellerup	19 961	19 966
Langå	11 190	16 663
Vorup	22 595	33 630
Syd- og Sønderjylland:		
Augustenborg + S.H.	10 678	21 586
Brande	12 793	31 186
Broager	13 633	23 386
Bramminge	11 730	15 966
Brørup	16 956	17 695
Christiansfeld	16 537	14 669
Give	15 117	22 380
Gram	13 232	15 287
Gråsten	12 452	18 853
Gørding	9 369	16 475
Nordborg + Havnbjerg	11 896	19 730
Rødding Sønderjylland	23 788	20 696
Sønder Omme	9 292	21 533
Tinglev	11 023	13 515
Tørring	13 020	30 013
Vamdrup	14 248	16 665
Vojens	6 747	17 059
Ølgod	18 893	27 285
Fyn:		
Bogense	21 524	23 916
Hårby	7 676	16 326
Kerteminde	24 937	34 268
Dalum-Hjallese	14 290	29 528
Marstal	21 644	27 631
Nørre Åby	13 414	18 830
Glamsbjerg	14 174	13 684
Ringe	19 736	13 960
Rudkøbing	24 169	36 143
Tommerup	17 604	16 417
Tåsinge	23 493	41 207
Falster:		
Gedser (47/48)	7 921	15 972
Stubbekøbing	8 195	15 664
Bornholm:		
Allinge-Sandvig	14 713	18 154
Nexø	13 396	16 664
Sjælland:		
Asminderød-G.	12 782	39 454
Fakse	22 789	27 332
Greve-Kildebrønde	6 066	16 211
Græsted-Mårum	13 941	13 462
Høng (Finderup)	12 013	16 358
Halsnæs (Hundested)	13 239	26 363
Herfølge	7 910	19 408
Holsteinsborg	11 660	24 493
Jyderup	7 284	20 951
Lillerød	8 014	15 485
Nykøbing Sj.	16 583	30 297
Præstø	13 157	16 072
Skelskør	29 176	20 255
Sorø	26 738	39 997
Søborg-Gilleleje	22 199	27 175
Vallekilde-H.	6 779	18 536
Vig	7 282	22 535

Filial under Aalborg kommunes biblioteksvæsen i nye lokaler

Af vicebibliotekar *Vibeke Calov*, Aalborg

I Aalborg kommunes syd-østre hjørne er et nyt stort kvarter under udbygning; her ligger allerede det nye statsgymnasium, en externatskole, en del boligkarreer og et villakvarter, men planlagt er desuden blandt andet en døveskole, en teknisk højskole med kollegium og en ny kommuneskole, foruden mange store boligbyggerier. Da befolkningstallet i området – foreløbig kaldet Sauersvej-kvarteret – er anslået til at ville blive mellem 10.000 og 15.000 i løbet af en halv snes år, har byplanudvalget i samarbejde med overbibliotekaren i sin tid ved planlæggelsen regnet med oprettelsen af en biblioteksfilial i området. Biblioteksbestyrelsen indså rigtigheden af dette, og da der viste sig en mulighed for at realisere planen, besluttede man at flytte den tidligere »Frydendal-filial« fra et meget lille lokale i Frydendal skole, tæt ved Sauersvej-kvarteret, til nye større lokaler midt i kvarteret, en flytning der fandt sted i oktober 1959. Samtidig ændredes navnet til »Sauersvej-filialen«, bogbestanden fik en stor forøgelse, åbningstiderne udvidedes, og den hidtidige bibliotekar (en lærer) blev afløst af en faguddannet bibliotekar.

I et »butikscenter«, der rummer en halv snes butikker, en sparekassefilial, selskabslokaler m.m., er filialen placeret på 1. sal – over sparekassen – og med et Starlight-skilt udenfor som »blikfang«. Ad en magelig trappe føres man op til dobbelt-svingdøre og lige ind i udlånsrummet, der er fælles for børn og voksne. Det er beliggende i butikscentrets ene gavl og får derved lys fra 3 sider: 2 store vippevinduer i hver side og glasparti i gavlen. Rummet er ret stort (ca. 140 m og næsten kvadratisk; for at få højde lokalet har man ladet det træklædte, na turtræsfarvede loft følge tagkonstrukti nen og desuden indfældet lysstofrørene selve loftet.

Gulvbelægningen er lysegrå, letflamm vinyl i kvadrater, forskudt ved hjælp a lidt mørkere grå, smalle rektangler. Væg farven er lys blåliggrøn og gardinern ublegede.

Straks til højre for indgangen er p Reska-skinner ophængt et pakkebord me papirkurv under og en opslagstavle over over. Derefter følger skrankepartiet be stående af skranke, skrivebord og skriv maskinbord alt i teak med gråmalet stå understel. Disse møbler og kartotekerne der ligeledes er af teak og stål, er frem stillet af aalborgsnedkerfirmaet Brd Nielsen.

Til venstre for indgangen er børnene hjørne. På 7 fag Reska-reoler (stålhylde med teaktræs forkant og med bogstøtte bøjler) er bøgerne opstillet, men desude har man forsøgsvis anskaffet en Resk »avisgondol« til billedbøgerne, et forsøg der synes at falde heldigt ud. Et stor rundt bord med stole (prof. Arne Jacob sen) er anbragt i hjørnet til brug både fo børnene og for deres forældre.

3 kartoteksblokke er placeret som e slags adskillelse mellem børnenes og d voksnes afdeling, børnenes kartotek ven der ud mod deres hjørne, mens de 2 blok ke for den øvrige bogbestand vender mo sat. Bagsiderne af kartotekerne er udny tet til bogudstillinger med teaktræshylde og opslagstavler.

De øvrige reoler er også Reska stå

Aalborg, Sauersvej-filialen: Vue fra skrankepartiet mod de voksnes afdeling

Aalborg, Sauersvej-filialen: Indgangsparti og børnenes hjørne

hylder med bogstøttebøjler, og alle reoldele er holdt i elfenbensfarve. Ved det ret store glasparti i gavlen er der anbragt et par træbaljer malet i en festlig rød farve og beplantet med grønne planter, og her er der desuden en hvileplads for de voksne, bestående af et teak-sofabord og 4 magelige AX-stole. Også langs reolerne er der tænkt på trætte lånere: laboratorietaburetter findes rundt omkring og indbyder til hvile.

Endelig har man på det frie gulvareal mellem gavlpartiet og skranken stillet et Reska læsebord med en tidsskrifthylde over læsepladen og boghylder på den modstående side. Det er meningen senere at udvide denne studieplads med yderligere 2 læseborde, idet man regner med, at de studerende ved gymnasiet og den kommende tekniske højskole i stigende grad vil søge biblioteket.

Til højre for pakkehylden, inden for skrankepartiet, er der dør ind til et mindre og et større magasinrum (henholdsvis ca. 23 og 13 m²), samt personaletoilet. I det mindste af magasinrummene er der tillige en kogeplade, håndvask, garderobeskab og et bord med stole til brug for personalet. Der er desuden en stikkontakt til telefonen, således at man i givet fald kan undgå at tale i udlånet om forhold der er lånerne uvedkommende.

Lokalerne er lejede; den årlige leje beløber sig til kr. 11.165,- og i indskud måtte man betale kr. 8.852,-. Ialt råder man over ca. 210 m², idet lejemålet også omfatter et magasinrum i kælderen.

Til indretningen, der for magasinrummenes vedkommende knapt er afsluttet, er der ialt budgetteret kr. 28.600,-; den blev forestået af arkitekt *Henning Jørgensen*, Aalborg, i samarbejde med bibliotekets personale.

Endnu er virksomheden i filialen forholdsvis lille, men udviklingen vil utvivlsomt gå her som i Sydby-filialen, hvor udlånet er støt stigende og nu på højde med adskillige mellemstore købstadbiblioteker.

Silkeborg bibliotek åbner filial i nordre bydel

Af overbibliotekar *Povl Skov*, Silkeborg

Silkeborgs geografi er noget for sig: Langsøen strømmer muntert tværs gennem bylegemet og afskærer de nordlige kvarterer fra resten af byen. Godt 8.000 af kommunens 24.500 indbyggere bor »nordenfjords«. På denne baggrund er det naturligt, at både lånere og bibliotek længe har ønsket sig en biblioteksfilial i Alderslyst, som kvarteret kaldes i daglig tale. Et fremstød forsøgtes i 1952, men det var dengang ikke muligt at opnå bevilling til formålet. Hen på efteråret 1959 lysnede det imidlertid. Der viste sig mulighed for at leje et velegnet lokale med fin beliggenhed: i stueetagen i et bolig- og forretningskompleks ved et opvoksende butikstorv midt i bydelen. Der opstilledes et etableringsbudget på 42.800 kr. (heraf til grundlæggende bogkøb og indbinding 22.000) og et driftsbudget på 35.900 kr. (heraf bogkøb og indbinding 11.000). Biblioteksbestyrelsen gik uden forbehold ind for projektet, og i byrådets møde d. 23. november 1959 vedtoges oprettelsen eenstemmigt. Man ønskede afdelingen etableret snarest muligt, og ved energisk indsats af alle gode kræfter lykkedes det at få den færdig til indvielse 5. januar 1960. Det var en festlig dag ovenpå det forcerede slid! Det forhen noget skumle restaurationslokale strålede nu, genfødt, i lyse farver og virkede med sit lette inventar og de til halvparten helt nye bøger såre tiltrækkende. Bibliotekets formand, viceborgmester Anker Henriksen tolkede i smukke ord sin glæde over denne kulturelle landvinding, der har været imødeset med længsel – ikke mindst siden bydelen i 1953 fik posthus og apotek, iøvrigt placeret i samme ejendom.

Bibliotekslokalet er et godt og reelt rum, der overhovedet ikke krævede bygningsmæssige ændringer, kun almindelig istandsættelse. Det måler godt og vel 7×10 m med gennemløbende vinduesvægge i nordvest og sydøst. Årlig leje 60 kr./kvm., med fra vor side opsigeligt lejemål løbende i indtil 10 år. Biblioteket har vindfang og toilet fælles med en ligeledes ganske ny bankfilial. – Der er anvendt RESKA-reoler med 5 hylder i højden (se hosstående fotografi/plan). Den nuværende reolopstilling rummer 4.400 bind. Når der ad åre bliver brug for større kapacitet, kan der uden overfyldning skaffes plads til yderligere 1.200 bd. Denne mulighed er forudset ved armaturophængningen, der spiller på tre lampetyper: lille radiohuspendel, skråstråler og søværnspendel. Et rundt læsebord og 4 lette stole samt 5 taburetter har vist sig at give rigelig siddeplads til publikum. Skranken (med indbygget skrivebordsplads) er lokalt snedkerarbejde. Den er lækkert udført i teak – ikke oliebehandlet, men lakeret, til alles daglige tilfredshed. Inventaret har ialt kostet 16.544,24 kr. – Den hele istandsættelse og indretning er foretaget i nært samarbejde med bygningsinspektør *Knud Lisberg*.

Nordre Afdeling – filialens officielle navn – er beregnet for voksne fra 14 år (børn må henvises til bydelens velforsynede skolebibliotek eller til hovedbørnebiblioteket). Åbningstider: hverdage 15-19, fredag dog 15-20. I tre sommermåneder: mandag-fredag 15-19, lørdag 10-13. Ved indmeldelse udstedes nyt lånerkort, der gælder både i filial og hovedbibliotek. Afdelingen har en hyldeliste, men ellers intet kartotek. Og der er såmænd ingen der har savnet det! Men vi er, også i denne forbindelse, lykkelige for vor automattelefon med direkte opkald til alle hovedbibliotekets afdelinger. Det er mest udlånssalen vi drejer! Er en ønsket bog hjemme der, står den klar til afhentning på filialen næste dag kl. 15.

Håndbøger: ganske få, p. t. 80 bd. Tidsskrifter: ingen. Aviser: de to lokale plus Jyllandsposten. På disse tre områder tror jeg vi slår til. Derimod har det, som venteligt var, knebet med udlånsbogbestanden. Vi åbnede med 1.000 bd. nyindkøbte bøger (heri et startbibliotek for voksne, det giver meget og godt for pengene, og det leveres omgående) og 1.000 dubletter, lånt fra hovedbiblioteket. Efter tre ugers forløb var ¾ af bøgerne ude af huset! På denne baggrund er vi fuldt tilfredse med tallene for den første måneds virksomhed: 2.143 udlån til 354 lånere, hvoraf de 153 er nye indmeldelser og resten er overført fra Hb. Og det har varmet vore bibliotekarhjerter at opleve bytternes spontane glæde over dette nye skud på stammen – så megen overbærenhed overfor mere end halvtomme hylder havde vi ikke turdet regne med. Til gengæld arbejder vi på kraft med at udbygge bogbestanden derovre.

Afdelingen ledes af bibliotekar *Ib Haraldsted.*

Slagelse-undersøgelsen

Af stadsbibliotekar *Carl Thomsen*, København

Dansk Folkeoplysnings Samråd, om hvis virksomhed offentligheden kun altfor sjældent hører nyt, nedsatte i 1953 et såkaldt sociologisk udvalg, der fik den opgave at lede en »mere dybtgående undersøgelse af kulturmiljøet i et landsogn og en købstad« med det formål at kortlægge de aktuelle undervisnings- og oplysningsformer for voksne – og finde ud af, hvorvidt de opfylder de forventninger, der stilles til dem. Den egentlige initiativtager var den nuværende direktør for Danmarks Socialforskningsinstitut *Henning Friis*, og han havde formuleret de hovedspørgsmål, der skulle søges belyst gennem undersøgelsen, således 1) hvem deltager i det organiserede oplysningsarbejde og hvorfor, 2) hvilket udbytte får deltagerne af oplysningsarbejdet.

Baggrunden for ønsket om en sådan undersøgelse er let at forstå. Det oplysningsarbejde, der foregår i aftenskoler, aftenhøjskoler og foreninger arbejder idag under væsentlig ændrede vilkår i forhold til før, da de masseproducerede meddelelsesmidler ikke havde erobret fritiden i samme grad som nu. Den overvejende underholdende tendens, disse midler har, betyder som regel større passivitet fra modtagernes side. Men samtidig stilles der til mange unge større krav end tidligere til den faglige dygtiggørelse og dermed beslaglægges til fordel for en fagspecialisering kræfter, der tidligere i ikke ringe udstrækning ville være taget i brug til almen menneskelig udvikling. Det synes derfor velbegrundet, dersom de, der skal udstikke linierne for det fremtidige fri-

villige oplysningsarbejde, ønsker at sammenholde deres personlige erfaringer med de resultater en almindelig undersøgelse af befolkningens interesser kan give. Det er forøvrigt ikke blot herhjemme, disse spørgsmål er taget op. I Tyskland arbejder 3 Unesco-institutter med en europæisk undersøgelse af industribefolkningens fritidsproblemer, og den undersøgelse, Dansk Folkeoplysnings Samråd foranstaltede, går derfor ind som et led i den internationale forskning af fritidsvanerne.

I 1959 forelå det første resultat af den hjemlige undersøgelse under titlen: *Kulturmiljø og oplysningsarbejde i to danske samfund* Bd. 1 Slagelse-undersøgelsen, 1. del: Foreløbig redegørelse for det hidtil udførte arbejde, for de indtil nu opnåede resultater og for arbejdets perspektiver fremover, ved *B. V. Elberling* og *Holger Jensen.* Det er et værk på 210 duplikerede sider i format A 4, og er således allerede ved sit omfang ganske bemærkelsesværdigt. Som det fremgår af titlen omhandler den foreliggende del kun købstadundersøgelsen, mens den tilsvarende undersøgelse af et landsogn endnu ikke er gennemført eller i hvert fald ikke foreligger bearbejdet, og såvidt man forstår er midlerne til fortsættelsen endnu ikke tilstede i nødvendigt omfang. Da vi imidlertid nu har både et pædagogisk forskningsinstitut og et socialforskningsinstitut, kan det ikke være urealistisk at vente, at det her påbegyndte arbejde vil blive ført videre. Der er i den foreliggende rapport gjort rede dels for en totalundersøgelse af det organiserede oplysningsarbejde, som foregår gennem aftenskolen i Slagelse, dels for befolkningens almindelige fritids- og kulturvaner belyst gennem en interview-undersøgelse af et repræsentativt udsnit på ca. 5 % af Slagelses befolkning. Der er gjort nøje rede for de metoder, man har anvendt i de to undersøgelser, og de forbehold, det indsamlede materiale giver anledning til. Spørgeskemaerne er f.ex. meddelt in extenso. Der er allerede hermed givet et stof, som kan være af betydelig interesse for alle, der kommer til at beskæftige sig med sociologiske undersøgelser, idet sådanne, hvis de skal have nogen værdi, kræver en meget omhyggelig og kyndig tilrettelægning.

Forudsætningen for gennemførelsen såvel af aftenskole- som af befolkningsundersøgelsen måtte være, at man kunne få de rigtige stedlige medarbejdere, og det lykkedes. Disse dannede en studiekreds under Folkeligt Oplysnings Forbunds auspicier. I en række møder i 1956-57 beskæftigede kredsen sig med undersøgelsens metoder og forprøvede det materiale, som skulle anvendes ude i marken.

Nu tillader Bogens Verdens plads næppe, at der gås i enkeltheder hvad selve undersøgelsen angår. Alle, der er interesseret i emnet: vore fritidsvaner, og det vil formodentlig gælde mange af Bogens Verdens læsere, bør selv gøre sig bekendt med det værdifulde materiale, der her er offentliggjort. Men så meget må siges om det afsnit af undersøgelsen, der handler om Slagelseboernes forhold til bøger og biblioteker, at det belyser en række spørgsmål, som det er af almindelig interesse at få klarlagt. Som eksempler kan nævnes, at mens 37 % af befolkningen over 18 år er lånere i biblioteket, er 45 % af eleverne i aftenskolen lånere. Mens kun 6 % af befolkningen benytter bibliotekets læsesal, kommer 9 % af aftenskoleeleverne dér. Mens 13 % af den voksne befolkning opgiver at have købt bøger til sig selv i løbet af den sidste måned, er det tilsvarende tal for aftenskoleelever 29 %. At personer under uddannelse, lærlinge o.s.v. er de procentvis mest aktive lånere svarer til erfaringen andetsteds. Men at de også står højst som købere af bøger med 61 %

virker sikkert mere overraskende. På samme måde kan man undre sig over, at indtægtsgruppen mellem 8000-11999 kr. (skattepligtig indtægt) ligger lavere både med hensyn til procentvis biblioteksbenyttelse og køb af bøger end indtægtsgrupperne under 8000 kr. og over 12000 kr. At skoleuddannelsens varighed har indflydelse på menneskers forhold til læsning vidste man nok i forvejen. Men det er alligevel ikke uinteressant at få dokumenteret, at mens de elever på aftenskolen, som er gået ud af mellemskolen med eller uden eksamen ligger under gennemsnittet med hensyn til biblioteksbenyttelse og tildels også med hensyn til køb af bøger, så ligger de elever, der er udgået fra de højere almene skoler talmæssigt betydeligt over gennemsnittet både som bibliotekslånere og som bogkøbere. At de, der låner bøger på bibliotek, hyppigere køber bøger *til sig selv,* end de der ikke er lånere, fremgår også af undersøgelsen, og konstateringen heraf kan kun glæde bibliotekarerne, der vel aldrig har tvivlet om, at sådan var forholdet.

Af særlig interesse vil det være at få et billede af grundene til, at store kredse endnu ikke har kontakt med bibliotekerne. Det overrasker ikke, at »har ikke tid« anføres som grund for 33% af mændene og 40 % af kvinderne. At »ingen læselyst« anføres af 20 % af mændene og 8 % af kvinderne forbavser kun for så vidt som det samme forhold finder udtryk i tallene fra aftenskoleundersøgelsen. Sociologerne ville naturligvis gerne trænge lidt dybere ind på spørgsmålet om arten af den læsning, der foregår gennem bibliotekerne. Men den statistiske metode duer ikke her. Man nøjes da med at registrere, hvad biblioteksstatistikken fortæller suppleret med bibliotekarernes kommentarer og konstaterer i fortsættelse heraf, at bortset fra en meget lille gruppe, der udelukkende læser den »gode« litteratur, og måske en lidt større gruppe, der holder sig til den »dårlige«, så vil flertallet af læserne anvende helt andre kriterier ved udvalget af den litteratur, de læser. De tager det gode med det onde, og overlader bedømmelsen til æsteterne, der i høj grad synes at leve i en verden uden jordforbindelse. I kulturlivet marcherer avant-garden ofte i ganske andre retninger end hovedstyrken, som de ikke har meget kontakt med. Det giver den åndskulturelle udvikling i befolkningen en kolossal efterslæbning, som vi ikke finder tilsvarende i den tekniske udvikling, hvor populariseringen har kunnet følge med og holde interessen fangen hos brede dele af befolkningen, navnlig naturligvis hos de unge.

At rapporten også indeholder en meget sympatisk redegørelse for Slagelse biblioteks virksomhed skal blot nævnes, men også manglerne omtales, og da disse ikke er særlige for Slagelse men mer eller mindre almindelige (f.ex. de ganske utilstrækkelige lokaler, der bl.a. medfører at en stor del af bogbestanden må gemmes bort i trange magasiner) kan man kun nikke bifaldende. Det samme gør man forøvrigt også, når rapporten omtaler »de dystre men solide bind, der giver bibliotekshylden dens kedsommelige præg«.

Det skulle gerne fremgå af det foranstående, at »Slagelse-undersøgelsen« ikke blot indeholder et materiale, som allerede i den nu foreliggende foreløbige bearbejdelse bør være af interesse for alle, der beskæftiger sig med det folkelige kulturarbejdes muligheder, men også rummer synspunkter, som kan fremkalde nye spørgsmål og stille nye opgaver. Det er en glæde at vide, at sociologiske øvelser nu også indgår som et led i bibliotekaruddannelsen, således at fremtidens bibliotekarer i hvert fald får lidt kendskab til de metoder, der kan anvendes, når

man vil prøve at finde en sikrere udgangsposition for de bestræbelser, der skal udfoldes for at føre vor del af kulturarbejdet videre frem og længere ud.

Svar til en sognebibliotekar

Redaktionen har bedt mig sige nogle ord i anledning af hr. Bretners ønsker i BV 1960, s. 16.

Først emnekatalogen: Jeg forstår hr. Bretner sådan, at han ønsker Decimalklassedelingens emneordsfortegnelse udgivet på kort og suppleret med en del mere specielle emneord. Samtidig vil han udbygge sin hyldeliste med ekstra systematiske kort til bøger som omhandler flere emner. Emneordsfortegnelsen kan så fungere som et register til den udvidede hyldeliste. Med andre ord: han vil anlægge en systematisk emnekatalog med tilhørende alfabetisk register.

Jeg er ganske enig med hr. Bretner i at en centralt udarbejdet emneordsfortegnelse på kort ville kunne bruges i mange biblioteker, og jeg tror også den kunne have en mission ved at vise hen til emner som biblioteket mangler bøger om.

Det hele er et spørgsmål om bibliotekets størrelse. Jeg ved ikke hvad emneordsfortegnelsen kan komme til at koste, men lad os sige at den skal omfatte 8000 kort (Decimalklassedelingen arbejder i 4. udgave med ca. 6000 emneord og henvisninger). Den kan ikke rummes i mindre end 10-12 kartoteksskuffer. Hyldelisten over faglitteraturen står vist bekvemt i 2 skuffer de fleste steder på landet. Selv om den udvides med en del ekstra systematiske kort – vanskelighederne er rent tekniske – er forholdet svært ulige. Og hvem andre end sognebibliotekaren skal holde orden i dette store emneregister, stikke nye kort ned og pille gamle op. Det er meget at påtage sig, når Erhvervskartoteket også skal passes. Mon ikke den trykte emneordsfortegnelse i Decimalklassedelingen vil gøre udmærket fyldest, så længe bibliotekaren må gøre alt arbejdet i sin fritid.

Dernæst titelkortene: Der er allerede én streg på alle de trykte kort. Derfor bliver det ikke så indlysende hvad stregen under titlen skal betyde. Vil man have titelkort, er det nok alligevel tydeligst (og kønnest) at bruge skrivemaskinen.

Til begge punkter vil jeg gerne sige endnu en ting: Selv om man kan overbevise sin bestyrelse om at disse udvidelser af katalogen er ønskelige, og selv om man kan få penge til flere kartotekskort og kartoteksmøbler og til at betale centralbiblioteket for det ekstra arbejde, så bliver der også mere teknisk arbejde for bibliotekaren på stedet. De få timer som en bibliotekar på landet kan afse til biblioteket vil meget let blive opfyldt af kontorarbejde. I det stykke behøver han ikke at efterligne sine kaldsfæller i byerne.

Emnekatalogen hjælper jo ikke, når talen er om skønlitteraturen, den mest krævende del af bogbestanden. Og der er sandelig mange ting den heller ikke kan oplyse om faglitteraturen. Men i et jævnt stort sognebibliotek er faglitteraturen ikke mere omfattende end at bibliotekaren selv kan lære den at kende ud og ind – og udnytte den meget bedre end hvis man nøjes med de antydninger som kartoteket kan give.

Jeg vil gerne være med til at støtte ethvert rationaliseringsønske som går ud på at indskrænke det tekniske arbejde til et minimum. Det er hundrede gange vigtigere at bibliotekarerne får tid til at dyrke deres bogkundskab og nyttiggøre den over for lånerne. *Ole Koch*

M E D D E L E L S E R

STATENS BIBLIOTEKSTILSYN

Bekendtgørelse vedrørende Statstilskud til inventaranskaffelser

Ved den i 1959 foretagne revision af biblioteksloven blev der, som det vil være velkendt, i lovens § 5, stk. a, indføjet en bestemmelse om statstilskud af de udgifter, der er forbundet med større inventaranskaffelser i forbindelse med nybygning eller gennemgribende ombygning.

Om denne nye tilskudsbestemmelse har undervisningsministeriet d. 16. januar 1960 udsendt en bekendtgørelse af flg. ordlyd:

Bekendtgørelse om særligt statstilskud af inventarudgifter i tilfælde af nybygning eller gennemgribende ombygning af folkebiblioteker

I henhold til § 5 a i lov nr. 264 af 27. maj 1950 om folkebiblioteker som ændret ved lov nr. 87 af 21. marts 1959, jfr. lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959, kan der ydes et særligt statstilskud på indtil 50 pct. af beløb, der er anvendt til løst inventar ved nybygninger eller gennemgribende ombygninger, til de biblioteker, der ikke ønsker at optage disse beløb på driftsregnskabet.

Om beregningen og udbetalingen af dette tilskud fastsætter ministeriet herved følgende bestemmelser:

§ 1. Statstilskud af inventarudgiften må søges snarest muligt, efter at regnskabet herfor er afsluttet. Såfremt andragende om tilskud kommer Statens Bibliotekstilsyn i hænde senere end 1. december, kan tilskud først forventes udbetalt i det følgende finansår.

§ 2. Ansøgninger indsendes til Statens Bibliotekstilsyn ledsaget af det af bygherre og arkitekt underskrevne inventarregnskab, som må være bekræftet af bibliotekets formand. Tilsynet afgør, om de byggearbejder, der ligger til grund for ansøgningen, har været af en så gennemgribende karakter, at det særlige tilskud kan ydes. I tvivlstilfælde kan spørgsmålet forelægges for undervisningsministeriet.

§ 3. Tilskuddet kan ydes såvel til biblioteker, der har egen selvstændig bygning som til sådanne, der etablerer sig med lokaler i udlejningsejendomme eller andre bygninger, der ikke er indrettet med biblioteksvirksomhed som hovedformål.

§ 4. Den inventarudgift, hvoraf tilskud søges, kan være afholdt på én gang eller afvikles over en længere periode ved op-

tagelse af lån. I sidstnævnte tilfælde må de med lånets optagelse og afvikling forbundne udgifter ikke under nogen form optages i bibliotekets driftsregnskab som tilskudsgivende og må derfor heller ikke indgå i det byggeregnskab, der danner grundlag for bibliotekets huslejeudgifter eller lokaleværdi.

§ 5. Tilskuddet udgør normalt 50 pct. af den godkendte inventarudgift.

§ 6. Inventarudgifter, af hvilke der er opnået særligt statstilskud efter disse bestemmelser, holdes udenfor såvel det egentlige byggeregnskab (»anlægssummen«) som bibliotekets driftsregnskab. Når inventarudgiften afholdes af kommunen, udbetales det særlige inventartilskud direkte til kommunen. Det optages ikke i bibliotekets driftsregnskab og får således karakter af refusion. I alle andre tilfælde, hvor midlerne hidrører fra en byggefond, gaver el. lign., udbetales inventartilskuddet til det pågældende bibliotek og optages i dettes driftsregnskab sammen med årets øvrige statstilskud.

§ 7. Der foretages ikke fradrag til ministeriets rådighedssum (jfr. lovens § 7, stk. 1) af inventartilskud i henhold til foranstående regler.

§ 8. For finansåret 1959-60, hvor det særlige inventartilskud første gang kan komme til udbetaling, er fristen for indgivelse af ansøgninger 15. februar 1960. Tilskud kan ikke ydes til inventaranskaffelser i forbindelse med byggeri, der er afsluttet inden 1. april 1959.

Undervisningsministeriet, den 16. januar 1960.

Jørgen Jørgensen. /Th. Gimsing.

Selvom bibliotekerne i en årrække – siden ændringen af biblioteksloven i 1950 – har kunnet opnå statstilskud (over driftsregnskabet) af inventarudgifter, må disse nye regler betegnes som en overordentlig betydningsfuld forbedring af lovens tilskudsbestemmelser, og der er grund til at notere sig bekendtgørelsens § 5, der fastsætter 50 % som det *normale* tilskud.

Det er umiddelbart indlysende, at alle større biblioteker, hvis stedlige tilskud ligger over 25.000 kr. årligt, vil have direkte fordel af at benytte sig af det særlige inventartilskud, men også biblioteker med normale stedlige driftstilskud på mindre end 25.000 kr. bør være opmærksomme på denne form for tilskud, som ofte vil være at foretrække, både rent pekuniært og for at sikre biblioteket nogenlunde stabile tilskudsforhold. (Store ekstraordinære statstilskud ydet over driftsregnskabet som følge af ekstraordinære inventarudgifter medfører besværlige udsving i driftsøkonomien). – Når statstilskud af større samlede inventaranskaffelser søges og ydes i henhold til ovenstående bekendtgørelse, vil statens tilskud i de mange tilfælde, hvor *kommunen* betaler inventaret, blive *udbetalt direkte til kommunekassen som en refusion.* Denne bemærkelsesværdige fremgangsmåde indfører et nyt princip i tilskudslovgivningen og medfører i en række tilfælde (de fleste), at kommunen ganske enkelt får sit biblioteksinventar til halv pris. Endvidere må det forudses, at et refusionsbeløb på 50 % i visse tilfælde vil være ligeså værdifuldt for kommunen som et driftstilskud på 78%, da det sidste vil være båndlagt til drift af biblioteket, og således ikke direkte letter financieringen af en større inventaranskaffelse.

Derfor vil også biblioteker, hvis normale stedlige tilskud ligger endog betydeligt under 25.000 kr., ofte med fordel kunne gøre brug af den nye tilskudsordning. Det er blot ikke muligt rent meka-

nisk at trække en bestemt grænse for, hvilken biblioteksstørrelse det gælder, da mange forhold spiller ind her (inventarudgiftens størrelse i forhold til de normale driftstilskud, behovet for øgede driftsmidler til bogbestandens udbygning m. m.).

Det må i de enkelte tilfælde tilrådes biblioteker i denne størrelsesorden at rådføre sig med bibliotekstilsynet. Dog kan det noteres, at *det nye inventartilskud i almindelighed ikke kommer i betragtning, hvor det drejer sig om inventar, som opstilles i skolelæsestuebiblioteker.*

Efter de nye reglers ikrafttræden kan der nu opnås statstilskud af inventaranskaffelser på en af følgende 3 måder, og det enkelte bibliotek kan – såfremt betingelserne iøvrigt er til stede – frit vælge mellem dem:

A. (som hidtil).

Inventarudgiften optages direkte på bibliotekets driftsregnskab – evt. fordelt på højst 2 på hinanden følgende finansår – og afkaster således statstilskud efter de almindelige regler (cfr. bibliotekslovens § 5, stk. a).

B. (som hidtil).

Inventarudgiften medregnes, hvor der er tale om opførelse eller ombygning af selvstændige biblioteksbygninger, i anlægssummen, hvorved det pågældende beløb afkaster statstilskud over en længere årrække i takt med anlægssummens afskrivning. (Hvad angår bygninger, der stilles gratis til rådighed for biblioteket, gælder her de regler, som er angivet i undervisningsministeriets skrivelse af 29.10. 1952 – se »Bogens Verden«, 1952, s. 381-82).

C. (ny).

Inventarudgiften holdes uden for såvel driftsregnskab som byggeregnskab. Statstilskud af inventarudgiften søges i henhold til undervisningsministeriets bekendtgørelse af 16. januar 1960 og andragende herom indsendes til Statens Bibliotekstilsyn i det finansår, hvor inventarregnskabet er afsluttet.

Nogen videregående kommentering af de to førstnævnte fremgangsmåder er næppe nødvendig, da de ikke afviger principielt fra hidtidig praksis. Det skal blot understreges, at den under A omtalte ordning fremdeles vil være den almindelige for de allerfleste sognebiblioteker, og det gælder især dem, der får nyt lokale i skolelæsestuer i folkeskolerne. Ordning A vil iøvrigt – som det også fremgår af bekendtgørelsens § 1-2 – være at anvende i alle tilfælde, hvor inventaranskaffelsen ikke er en direkte følge af opførelse eller gennemgribende ombygning af bibliotekslokaler, og hvor de nye regler således ikke kan bringes i anvendelse.

Ordning B vil antagelig få svindende betydning i fremtiden, da denne form for tilskud af inventarudgiften giver de større biblioteker for lidt, og dertil er for langsomt virkende. (En afskrivning af inventar over en 100-års periode er i hvert fald ikke hensigtsmæssig). Men i sådanne tilfælde, hvor selvejende biblioteker helt på egen hånd må financiere både byggeri og inventaranskaffelser, vil den dog fortsat have interesse. Endvidere kan nævnes et beslægtet eksempel, som også må henføres under ordning B: Hvor biblioteket lejer sig ind i nyopført udlejningsejendom, kan det ske, at kommunen ønsker at bygherren påtager sig financieringen også af inventaranskaffelsen. Her indgår inventarudgiften altså i den anlægssum, som er grundlag for udregning af en faktisk (tilskudsberettiget) husleje. (Det er en forudsætning, at inventarudgiften indregnes i den årlige husleje på en sådan måde, at den helt er afviklet inden for den periode, for hvilken lejemål er indgået).

Om den nye (som C betegnede) ordning gælder det, at der både i den ændrede lov og i indledningen til bekendtgørelsen anvendes udtrykket »løst inventar«. Herved må forstås *alle* former for møbelinventar (incl. stålreoler), garderobeindretninger, lamper etc., men *ikke* elevatorer, kogeplader, håndværkerudgift til installationer o.l. (som hører hjemme på bygningsregnskabet) og *ikke* telefonanlæg, samtaleanlæg, skrivemaskiner eller andre

kontorrekvisitter, som naturligt hører til på driftsregnskabet.

Iøvrigt skal der om denne ordning blot tilføjes, at dens indførelse i loven først og fremmest tilsigter at lette financieringen af det biblioteksbyggeri, der i så høj grad synes at skulle præge de kommende års udvikling. I princippet er der altså tale om store engangsanskaffelser af inventar, således at partiel udskiftning eller almindelig supplering af enkelte inventardele *ikke* vil kunne give anledning til udnyttelse af den særlige tilskudsordning (som passende kunne gå under betegnelsen »inventarrefusionen«). I sådanne tilfælde må statstilskud søges opnået over driften som hidtil.

Da bibliotekstilsynet først har modtaget bekendtgørelsen om inventarrefusionen, efter at Bogens Verden nr. 1 var gået i trykken, har kun de biblioteker, hvis byggevirksomhed tilsynet i forvejen var underrettet om, fået kendskab til bekendtgørelsens ordlyd, før fristen for indeværende år udløb den 15. februar. Såfremt der derfor skulle være biblioteker, som i henhold til de nye bestemmelser mener sig berettiget til tilskud i 1959/60, bedes dette omgående meddelt Statens Bibliotekstilsyn, Odensegade 14, København Ø.

Statstilskud til bibliotekerne

Ansøgning om statstilskud. I finansåret 1960-61 vil der blive udbetalt statstilskud til folkebiblioteker og biblioteker for børn i folkeskolen. Ansøgningerne indsendes – for børnebibliotekernes vedkommende af kommunalbestyrelsen – *senest 1. maj 1960* til Statens Bibliotekstilsyn, Odensegade 14, Kbhvn. Ø.

Ansøgningerne skal skrives på særlige skemaer. Da disse er forskellige for de forskellige arter af biblioteker, må ved rekvireringen bibliotekets art klart opgives. Anmodning om skema kan indsendes på åbent brevkort til ovennævnte adresse.

Dog vil alle biblioteker (også børnebiblioteker), der har modtaget statstilskud ved den sidste fordeling, få ansøgningsskema tilsendt uden anmodning. Kun hvis skemaer som følge af mulig adressefejl eller lignende ikke er nået frem inden 15. april, bedes anmodning om skema fremsendt. Ansøgningsskemaet til de selvstændige børnebiblioteker fremsendes almindeligvis til den pågældende kommune.

Udbetaling af statstilskud. For de kommende år vil der for visse bibliotekers vedkommende blive tale om ændrede terminer for udbetaling af statstilskud, idet den hidtidige rateordning (for større biblioteker) vil blive forenklet.

Medens hidtil kun sogne- og børnebiblioteker har fået hele deres statstilskud tilstillet på én gang, vil bibliotekstilsynet fremtidig udvide éngangsudsendelsen af statstilskud til alle biblioteker med indtil ca. 25.000 kr. i faste stedlige tilskud.

Statstilskud til denne gruppe af biblioteker kan ventes udsendt i månederne august-oktober.

For de større bibliotekers vedkommende (det drejer sig om alle biblioteker med over 25.000 kr. i stedlige tilskud) vil statstilskudet blive tilsendt i 2 rater (mod hidtil 3). Første rate vil omfatte ca. $^{2}/_{3}$ af driftstilskudet fra staten og komme til udbetaling i løbet af august-september som et à conto beløb. Anden og sidste rate vil blive udsendt i januar-februar. Denne ordning gælder også de store børnebiblioteker. – Til de biblioteker, der modtager statstilskud i rater, vil der, så snart den endelige beregning er afsluttet, blive sendt meddelelse om statstilskudets endelige størrelse, således at budgettet for det kommende år kan lægges.

Om anskaffelse af filmapparater m. v.

I Bogens Verden 1956, årg. 38, side 240, meddelte bibliotekstilsynet, at undervisningsministeriet ved skrivelse af 19. juni 1956 godkender, at udgifterne til anskaffelse og vedligeholdelse af filmapparater og læseapparater (til mikrofilm) opføres på folkebibliotekernes almindelige driftsregnskab. Denne bestemmelse medfører, at de biblioteker, der opnår en særlig bevilling til anskaffelser af sådanne apparater, vil få statstilskud af beløbet.

Da bestemmelsen har givet anledning til visse misforståelser, skal bibliotekstilsynet understrege, at det naturligvis er en forudsætning, at de pågældende apparater *ejes og udnyttes af biblioteket.* Der kan således ikke ydes statstilskud i de tilfælde, hvor anskaffelsen – f.eks. af filmapparater – i første række sker med henblik på skolens behov.

Der kan i denne forbindelse gøres opmærksom på, at praktisk talt samtlige centralbiblioteker råder over smalfilmapparater, som også sognebibliotekerne kan gøre brug af mod betaling af transportudgifterne.

DANMARKS BIBLIOTEKSSKOLE

KURSUSVIRKSOMHEDEN I SOMMEREN 1960

Danmarks Biblioteksskole agter i sommeren 1960 at lade afholde *to grundkursus for sognebibliotekarer.*

1) I dagene 18. juli-30. juli 1960 på Århus Kommunes Folkebiblioteker,

2) i dagene 27. juni-9. juli 1960 på centralbiblioteket i Nykøbing F.

Ansøgningsskemaer kan rekvireres fra biblioteksskolen eller fra centralbiblioteket. Der ydes 7 kr. i dagpenge samt godtgørelse for rejse fra hjemsted til kursussted og retur på 2. kl. Fristen for ansøgning om deltagelse er *d. 20. april 1960.* Såfremt der ved fristens udløb er indgået væsentlig færre ansøgninger end beregnet til de to kursus, forbeholder skolen sig ret til at samle deltagerne på eet kursus.

CENSORER VED HOVEDSKOLEN

Undervisningsministeriet har under 20. januar 1960 genbeskikket overbibliotekar *Oluf Abitz,* samt beskikket overbibliotekar *Vibeke Ammundsen,* fhv. biblioteksdirektør *Robert L. Hansen,* biblioteksdirektør *E. Allerslev Jensen,* bibliotekar *Torkil Olsen,* overbibliotekar, dr. phil. *H. Topsøe Jensen,* lektor *Torben Agersnap,* bibliotekar *Viggo Bredsdorff,* afdelingsbibliotekar *K. Hasselbalch-Larsen,* stadsbibliotekar *Jørgen Helger,* afdelingsbibliotekar *Niels Kunov,* stadsbibliotekar *J. Lehm Laursen,* bibliotekskonsulent *Sv. Plovgaard* som censorer ved de skriftlige og mundtlige prøver ved Danmarks Biblioteksskoles hovedskole for tiden 1. december 1960 til 30. november 1962.

Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbund

Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbund afholdt i november sin 4. rundbordskonference. Konferencen, der blev afholdt i Helsingfors, havde som emne offentlige publikationer, deres anskaffelse, anvendelse, katalogisering, bibliografiske behandling etc. Konferencen, der blev ledet af overbibliotekar Henrik Schauman, Riksdagsbiblioteket, Helsingfors, havde 20 deltagere, 5 fra hvert land, og fra dansk side var udpeget bibliotekar B. Barnholdt, Danmarks Tekniske Bibli-

otek, førstebibliotekar Rita Ejlersen, Danmarks Institut for International Udveksling, biblioteksassistent Karen Frifelt, Statsbiblioteket i Århus, bibliotekar Torben W. Langer, Det kgl. Bibliotek, og bibliotekar Knud Erik Svendsen, Rigsbibliotekarembedet.

De fire indledende foredrag, der dannede grundlag for drøftelserne, holdtes af førstebibliotekar Rita Ejlersen, Danmark (De offentlige publikationer og deres anskaffelse), överbibliotekarie Lars Frykholm, Sverige (De offentliga publikationernas användning i biblioteken), överbibliotekarie Henrik Schauman, Finland (De offentliga publikationernas katalogisering och uppbevaring) og stortingsbibliotekar Olaf Torp, Norge (Bibliografier över de offentliga publikationerna).

BIBLIOTEKSRÅDET

Folketingsmand *R. Lysholt Hansen* er af Undervisningsministeriet beskikket som den ene af Danmarks Biblioteksforenings repræsentanter for købstadbibliotekerne i biblioteksrådet. Han efterfølger her rådmand *Ib Kolbjørn,* der samtidig er fritaget for nævnte hverv.

DANSK BIBLIOGRAFISK KONTOR

På Dansk Bibliografisk Kontors bestyrelsesmøde den 26. februar 1960 valgtes stadsbibliotekar *Aage Bredsted* til formand efter fhv. biblioteksdirektør Robert L. Hansen. Endvidere forelagde forretningsudvalget et forslag til ændring af kontorets vedtægt, således at bestyrelsen udvides fra 9 til 11 medlemmer. Heraf skal Danmarks Biblioteksforening vælge 7 og Danmarks Skolebiblioteksforening 1 medlem. Skolebiblioteksforeningen har ikke hidtil været repræsenteret. Kontorets leder, kontorchef, fru *Bodil Normann* vil fremtidig få titel af direktør.

STIPENDIEFONDET FOR UDDANNELSE AF BIBLIOTEKARER

Ansøgninger om stipendier til studierejser indsendes til undertegnede *inden den 15. april d. å.*

Robert L. Hansen.
Adr.: Nøjsomhedsvej 13,
København Ø.

BIBLIOTEKAR FRØKEN EDITH MEYERS LEGAT

Der vil i 1960-61 blive uddelt 1 portion af legatet på ca. 400 kr.

I h. t. fundatsen vil legatet »være at bortgive til unge, dygtige biblioteksassistenter eller biblioteksstuderende, for at disse kunne uddanne sig i faget, enten ved rejser i ind- eller udland eller på anden måde.«

Legatet kan søges af biblioteksstuderende samt af bibliotekarer, ansatte på laveste løntrin. Det er dog en forudsætning, at de pågældende ikke oppebærer væsentlig andre indtægter end den egentlige bibliotekslønning.

Ansøgninger, stilet til Danmarks Biblioteksforenings hovedbestyrelse, sendes til biblioteksforeningens kontor, Sct. Hans Torv 32, København N., *inden 15. april 1960.* *R. Lassen*

ARBEJDSMARKEN

Holbæk centralbibliotek i nye lokaler. En af de glædelige begivenheder i biblioteksverdenen i dette år vil det være at vide Holbæk amts folkebogsamling udfriet af sin mangeårige klostertilværelse og genopstået til nyt livligt virke i den tidligere bankbygning på et af byens hovedstrøg. Man har nok mand og mand imellem i byen udtalt skepsis om muligheden af at omdanne et pengeinstitut til et moderne bibliotek, men takket være arkitekt *Carl Jørgensens* enestående evner til omskabning af rum til biblioteksformål, dokumenteret adskillige gange i tidernes løb, var det lykkedes, og derfor skal han nævnes først af alle ved denne lejlighed. Støttet blev arkitekten af det lokale byggeudvalg med bibliotekets energiske formand, fru *Gerda Anthonisen* i spidsen og med overbibliotekar *Mette Gyde Pedersen* som den årvågne faglige vejleder. Fra alle sider blev ved indvielsen også bibliotekskonsulent *Sven Plovgaards* utrættelige og værdifulde assistance ved planlægningen fremhævet. Hans indsats gik »langt ud over hans pligt som embedsmand«, og han fik hjertelige takkeord derfor.

En stor ære vistes byen og amtet ved undervisningsminister *Jørgen Jørgensens* personlige nærværelse ved indvielsen trods et forrygende vintervejr. I sin indvielsestale fremhævede ministeren Holbæk som biblioteksmæssigt foregangssted, der oprettedes centralbibliotek her samtidig med Vejle, og dets arbejde i by og amt var højt værdsat. Amtmand *de Jonquieres'* hilsen var ligeså hjertelig, betonende bibliotekets betydning i det moderne folkestyrede samfund. Biblioteksdirektør *E. Allerslev Jensens* tale fremhævede især den indsats, der af personalet var gjort under de tidligere helt middelalderlige lokaleforhold og den fremsynethed og arbejdsvilje, der her var udvist. Det ville være umuligt på dette sted at referere alle taler fra lokal side, det var alle variationer over temaet: glæde over den for biblioteket så store dag og forventning om en fremtidig indsats i disse langt mere inspirerende rammer. I flere af talerne, især i overbibliotekarens tak for den nye bygning, lød også mindeord om de to mænd, der gennem mange år kæmpede for at give biblioteket ny og værdig ramme, men ikke kom til at opleve det: fhv. borgmester Alfred Hansen og direktør Aage Jensen. Et stort antal gæster var indbudt, hvoraf dog en del fra oplandet måtte give op, da føret hindrede dem i at nå frem i bil. Fra København var mødt fhv. biblioteksdirektør *Robert L. Hansen,* stadsbibliotekar *Carl Thomsen,* bibliotekskonsulent fru *Hildeborg Obel Jørgensen,* rektor *Preben Kirkegaard* og lektor *Mogens Iversen,* der i sin tid som bibliotekskonsulent virkede som tilsynsførende i området. Efter en rundgang i lokalerne, der vil blive grundigt beskrevet i et senere nummer, var der reception på læsesalen, og her fortsattes talernes række med hilsener bl.a. fra Kalundborg centralbibliotek ved dets formand, fru *Etta Olsen.*

Nykøbing F.s børnebibliotek må udvides. Virksomheden på børnebiblioteket i Nykøbing F. har været så omfattende, at en ganske vist ikke særlig vidtgående udvidelse af lokalerne må overvejes. Formanden, folketingsmand *R. Lysholt Hansen* har nu rejst sagen i byrådet og dokumenteret nødvendigheden med oplysningen om, at udlånstallet siden 1951 er steget fra godt 20.000 udlån til 62.950 bd. Godt 90 % af byens skolebørn er indtegnet som lånere. Borgmester *Reinhold Jørgensen* støttede forslaget, der går ud på at skaffe et regulært stort lokale med rummelige udlånsforhold og flere læsepladser på læsesalen. Der er for megen uro i det nuværende kombinerede udlån

og læsesal, og køen af børn, der ønsker at låne, fylder for meget op i eftermiddagstimerne. Iøvrigt forudså man ved indretningen af den tidligere private villa nødvendigheden for udvidelse, så planen vil let lade sig gennemføre, hvis bevilling kan fremskaffes.

Brønderslev bibliotek i stadig udvikling. Bibliotekar *Schardelmann Nielsen* oplyser til Vendsyssel Tidende, at der i den forløbne del af biblioteksåret har været en stigning i benyttelsen på ca. 10 %, hvilket ikke mindst skyldes, at udlånet på statshospitalet og sygehuset er blevet en stor sukces og virkelig har vist sig at dække et behov. I marts måned åbnes udlån også på De Gamles Hjem. Kun de unge lånere synes at svigte, måske fordi det endnu ikke er lykkedes at få udbygget ungdomsafdelingen tilstrækkeligt.

Nye lokaler altid en sukces. Det fremgår af Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteksvæsens beretning, hvor man i anledning af den nye filial i Virum kan notere en stigning i det samlede udlån på 13 % og i læsesalsbesøgene på 28 %. I udlånet til voksne var der en stigning på knap 44 %, og børnebiblioteket udlånte fra 2. juni 1958-31. marts 1959 godt 52.000 bd. og fik 2141 lånere.

De biblioteksløse kommuner. Som det fremgår af amtmand Lassens artikel andetsteds i dette nummer, kan der nu stilles krav til en biblioteksløs kommune om oprettelse af bibliotek. Biblioteksdirektør *Erik Allerslev Jensen* gav en orientering herom i et radioforedrag søndag d. 6. marts.

De første trykte kort. I anledning af en passus i artiklen om den nye biblioteksdirektør har overbibliotekar *Gustav Auring* gjort opmærksom på, at de første trykte kort blev anvendt ved indretningen af de sønderjydske børnebiblioteker lige efter genforeningen. De blev udformet af Statens Bibliotekstilsyn og kun benyttet i Sønderjylland, idet de fulgte med de bøger, der i standardbiblioteker skænkedes dertil. Tilsynet har altså haft initiativet i denne sag.

Flere bøger om musik og kunst. Denne erfaring har Århus Kommunes Biblioteker gjort. Bogbestanden har inden for disse to områder måttet fuldstændigt reorganiseres, så at man nu i de kommende år kan følge fuldt med i de aktuelle ting samt anskaffe de nødvendige erstatninger.

Sjov idé på biblioteket. Med denne overskrift bringer Lollands Tidende et billede fra centralbiblioteket af en udstilling med titlen »Bøger ingen læser«. Den skal alle hen at se på, og bøgerne går livligt.

Vi mangler oversættelser. Dialog 1959, nr. 8, indeholder en artikel af bibliotekar *Alex Eisenberg* med titlen »Sakker vi bagud? Om at oversætte hvor risikoen er lavest«. Han påviser her forskellige væsentlige huller i vor oversættelseslitteratur, således Thomas Manns Die vertauschten Köpfe, Kafkas Amerika og Hermann Hesses Das Glasperlenspiel. Da forlagene i reglen må henvise til »erhvervslivets tvingende love«, går tanken til muligheden for ved statsstøtte eller statsforlag at bøde på disse mangler. For bibliotekerne er manglerne særlig følelige, når man vil give danske læsere et indtryk af væsentlige forfatterskaber i tiden eller vil give en så alsidig belysning af problemerne, som biblioteksloven kræver det. Han peger dog sluttelig på Nyt Dansk Litteraturselskabs mange gode gerninger, når det gælder om at interessere forlagene for nyudgivelser, og han foreslår dette selskab udbygget betydeligt og støttet af staten. Gennem specialister i de fremmede landes kulturverden, universitetsfolk og bibliotekarer fra både folkebiblioteker og videnskabelige biblioteker kunne man da arbejde henimod en mere forsvarlig dækning af de forskellige nationallitteraturer på dansk. »Giv os mulighed for at læse, hvad alverdens nationer tænker, føler, tror, hvordan de lever og hvordan de

skaber liv,« slutter artiklen. – Samtidig kan man i det svenske biblioteksblad for Bibliotekens Vänner, Läste ni, se udtalelser, der er helt på linie med Alex Eisenbergs betragtninger. *Gösta Östling* skriver heri, under overskriften »Om önskvard bokutgivning«, også om de store huller i faglitteraturen, som studiekredsene klager over, og konkluderer: »Vanskelighederne er store, både når det gælder at få øje på tingene og få dem udgivet, der er spørgsmålet om forfattere, oversættere – og afsætning. Hvis man fra begyndelsen lader sig afskrække af vanskelighederne, får man jo aldrig lejlighed til at overvinde dem. Der er ingenting der tyder på, at en udgivelse i det antydede omfang ikke skulle kunne gennemføres med bibliotekernes og de folkeoplysende organisationers hjælp og med støtte fra forskerne. Så meget kan siges, at Biblioteks-tjänst i Lund overvejer at gennemføre en grundig undersøgelse af projektet i alle dets aspekter. Ganske simpelt fordi det er bibliotekernes pligt at sørge for, at den nødvendige litteratur kommer publikum i hænde.«

De sagde –. Overbibliotekar *Oluf Abitz*, Roskilde, udtalte i en samtale med Roskilde Dagblad: De unge menneskers læseinteresse samler sig især om krigslitteratur – ikke blot fordi den er spændende, men også fordi de unge på 16-18-20 år ikke har oplevet krigen og derfor gerne vil vide hvad der er sket. Af den grund ligger en stor del af de bøger, der udgives i dag, indenfor dette område.

Kobberstik udstillet på Det Kgl. Bibliotek. Det Kgl. Bibliotek har fra 16. februar til 9. marts i sin udstilling vist prøver fra samleren *Friedrich Adam Müllers* 4.500 store kobberstiksamling, det såkaldte Müllerske Pinakothek. Det indeholder portrætter, skildringer og historiske begivenheder, topografiske prospekter o.s.v.

Orientering om forskningen i østlandene ønskelig. Cheferne for Universitetsbibliotekets 2. afdeling og for Danmarks Tekniske Bibliotek har på foranledning af Nordiska Teknisk-Naturvetenskapliga Forskningsdelegationen (Nordforsk) rettet en henvendelse til en række videnskabsmænd om disses eventuelle interesse i anskaffelse af russisk naturvidenskabelig og teknisk litteratur og behovet for oversættelsestjenester. Henvendelsen er vedlagt et spørgeskema, der indeholder spørgsmål om de veje, man hidtil har søgt information ad, om kendskabet til russisk og om muligheder hidtil for at skaffe sig russisk faglitteratur. Man søger også ad denne vej at få kontakt med videnskabsmænd, der kan påtage sig at oversætte litteratur fra russisk.

Amerika-Gedenk-Bibliothek som kulturcentrum. I en artikel af *Werner Jahrmann* i Bücherei und Bildung 1959:12 gives interessante oplysninger om de mange kulturelle arrangementer, som dette store vestberlinske bibliotek har gennemført i de første fem år af dets levetid. I 1958-59 havde man 213 arrangementer med 21.662 deltagere. De fleste arrangementer er gratis, nogle koster dog for deltagerne fra 25 Pfg. til 2 DM. På det litterære område har man haft stor tilslutning til mindeaftener, bl.a. for H. C. Andersen (måtte gentages, ialt 645 deltagere), Dostojefski (400 tilhørere), Kierkegaard (315 tilhørere). Forfatteroplæsninger har selvfølgelig også tiltrukket mange, men det er ikke altid deres litterære kvalitet, mere deres stof, der er afgørende for tilslutningen. De almindelige litterære foredrag har jævn tilslutning, ligeligt fordelt på klassikere og nutidsforfattere. En storartet idé er »Das Forum in der Gedenkbibliothek« diskussionsaftener, rundbordssamtaler om emner som »Er den enkelte magtesløs?«, »Mere fritid – til hvad?«, »Hvorfor læser man kulørt?«, »Atomkraften – vor skæbne?« o.s.v. For unge mellem 15-20 år er arrangeret særlige aftener for indbudte kredse, dels foredrag, dels diskussioner. Endelig skal nævnes musikafdelingens arrangementer, for unge koncerterende jazz med gennemsnitligt 300 tilhørere hver gang, for

alle aldersklasser grammofonpladetimer. I 68 timer blev 76 værker fremført for 6900 tilhørere. De store korværker tiltrak 1200 tilhørere, mens kammermusik ikke var så populær. Også taleplader spilles, 61 værker fremført for 6000 tilhørere, mange af dem med teksten i hånd. Konklusionen drager Werner Jahrmann klart: vil bibliotekerne bemærkes af offentligheden, må bibliotekarerne komme frem fra arbejdet mellem reolerne og være kulturpolitisk aktive.

Dødsfald.

Førstelærer *A. Munch,* Måløv, er død (9.2.60) 78 år gammel. Den ældre generation af bibliotekarer vil huske Anders Munch som en af de mange lærere, der skabte respekt for sognebibliotekarernes arbejde. Som adskillige andre havde lærer Munch prøvet, hvad det ville sige at skulle gennemføre undervisningen efter moderne synspunkter, d.v.s. med den mindst mulige anvendelse af lærebøger og uden at kunne få det nødvendige boglige materiale stillet til rådighed af kommunen. Men Anders Munch fandt på udvej. Med bibliotekslovens og befolkningens støtte fik han oprettet et sognebibliotek, der både kunne tjene undervisningens tarv og befolkningens interesser. Ligesom mange andre sognebiblioteker i pionertiden var lærer Munchs bogsamling præget af lederens personlighed. Det kunne f.ex. ses på bogbestanden, at bibliotekaren havde tilknytning til den grundtvigske kreds, og det kunne høres på hans omtale af bøgerne, at en bogs værdi for ham var uafhængig af dens øjeblikkelige succes. Det han forstod ved kvalitet betød mere for ham end udlånstallene. De bøger, der gik af sig selv, interesserede ham mindre end dem han måtte gøre en personlig indsats for at få påskønnet. Som så mange andre, der måtte arbejde med meget beskedne økonomiske midler, forstod lærer Munch samarbejdets nødvendighed, og han blev den, der i Københavns amt rejste kravet om et centralbibliotek i området. Det skete i 1924. To år efter var centralbiblioteket i Hellerup en kendsgerning, og biblioteket i Måløv blev fra første færd centralbibliotekets største aftager. At lærer Munch også tog initiativet til oprettelsen af Københavns amts biblioteksforening, blev dens formand gennem mange år og dens repræsentant i centralbibliotekets bestyrelse må også nævnes. Den sidstnævnte post varetog han forøvrigt indtil 1955, da han lagde op som bibliotekar. Skolebiblioteksforeningen i amtet var lærer Munch ligeledes medstifter af, og i Danmarks biblioteksforenings hovedstyrelse og biblioteksrådet havde han sæde fra 1941-46.

Den, der skriver disse linier, har foruden i foreningsarbejdet også mødt lærer Munch i hans lille men i bedste forstand velplejede bibliotek i Måløv, bl.a. når jeg skulle vise bibliotekareleverne fra København, hvad et sognebibliotek var og – ikke mindst – hvad det var for mennesker, der af lyst og overbevisning udførte arbejdet dér. Når Anders Munch ved sådanne lejligheder jævnt og stilfærdigt fortalte om sine erfaringer, sine glæder og sine håb, følte man, at man var sammen med en lykkelig mand, hvis gerning måtte sætte gode spor hos den befolkning han tjente. Man ønskede, at der mellem Danmarks lærere til enhver tid måtte være mange, der omfattede biblioteksarbejdet med samme forståelse som han, og, hvor de selv var aktive deltagere i dette arbejde, kunne gå til det med samme hengivenhed.

Den, der vil have et direkte vidnesbyrd om Anders Munch's indstilling overfor arbejdet, kan det anbefales at læse hans foredrag: En sognebibliotekars erfaringer, som er gengivet i Bogens Verden 1941 side 99-106. Hans jævne tale fra dengang kan næppe undgå at virke inspirerende på modtagelige læsere også idag.

Carl Thomsen

25 års bibliotekarjubilæum. Bibliotekar *G. Bjerge Hansen,* kunne 1. marts fejre 25 års jubilæum for sin ansættelse som leder af biblioteket i Stege, i dag placeret i en smuk ny bygning.

Bibliotekskyndig pressemand fejrer jubilæum. Redaktør *Ernst Fr. Hansen,* Kristeligt Dagblad, kunne d. 1. marts fejre sit 25 års jubilæum som journalist. Vore mange forstående venner i pressekredse må ikke tage os det ilde op, at vi giver Ernst Fr. Hansen en forrang som biblioteksssagkyndig i pressen. De mange reportager om biblioteksforhold og de fortrinlige ledere om vore sager, som bladet bringer fra hans hånd, læses med særlig opmærksomhed i bibliotekskredse, fordi de altid er velfunderede og positive i deres betragtninger om vort arbejde.

Den svenske bibliotekskonsulent *Kerstin Osborne* (f. Munch av Rosenskiöld), der er kendt af mange danske kolleger fra en række års virke i det svenske bibliotekstilsyn og som den svenske ibliotieksskoles daglige leder, er udnævnt til stadsbibliotekarie i Lund.

Ansættelser.

Danmarks Institut for Udveksling af videnskabelige og litterære Publikationer. Konst. førstebibliotekar, cand. mag. *Rita Ejlersen* er fra 1. februar 1960, udnævnt til førstebibliotekar.

Danmarks Tekniske Bibliotek. Biblioteksassistent af 2. grad *Meta Ingar Kruse* er fra 1. februar 1960 ansat som biblioteksassistent af 1. grad.

Statsbiblioteket i Århus. Cand. jur. *Johannes Tougaard Larsen* er ansat som bibliotekar fra 1. marts 1960.

Gentofte Kommunebiblioteker har antaget bibliotekar *Grete Handberg,* hidtil Dansk Bibliografisk Kontor, som bibliotekar.

Københavns Kommunes Børnebiblioteker. Bibliotekar *Ulla Nielsen* er ansat som børnebibliotekar fra 1. februar 1960.

Nakskov centralbibliotek har antaget bibliotekar *Ejnar Knudsen,* tidl. Nakskov, som vikar.

Statens Bibliotekstilsyn. Bibliotekar *Lis Heise,* hidt. Hillerød, er ansat som bibliotekar.

Søllerød Kommunes Børnebiblioteker. Børnebibliotekar *Inge Hansen,* hidtil København, er ansat som assisterende bibliotekar fra 1. august 1960.

LITTERATUREN

ANMELDERE

Sv. Alleslev, amtsskolekonsulent, Roskilde. *Axel Andersen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Sigurd Bjeld,* vicebibliotekar, Silkeborg. *Ove Bjørnum,* afdelingsbibliotekar, København. *Johs. Blauenfeldt,* afdelingsbibliotekar, København. *Merete Bodelsen,* kunsthistoriker. *Aage Bonde,* overbibliotekar, Viborg. *Aase Bredsdorff,* bibliotekskonsulent, Statens Bibliotekstilsyn. *Jørgen Bruun,* førstelærer, Hostrup. *Jørgen Claudi,* programredaktør, Danmarks Radio. *Arthur Fang,* direktør, Roskilde. *Finn Gad,* lektor, skolekonsulent. *Robert L. Hansen,* fhv. biblioteksdirektør. *Kj. Hasselbalch-Larsen,* afdelingsbibliotekar, København. *Jørgen Hoffmeyer,* landsretssagfører. *Sven Houmøller,* afdelingsbibliotekar, Frederiksberg. *Ole Hovman,* afdelingsbibliotekar, Århus. *Rich. Hove,* direktør, Thisted. *Mogens Iversen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Ole Koch,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Niels Kaae,* afdelingsbibliotekar, København. *Knud Larsen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Johs. Lehm Laursen,* stadsbibliotekar, Frederiksberg. *Anna Elise Møldrup,* afdelingsbibliotekar, København. *Knud Møller Pedersen,* bibliotekar, Vejle. *Jens Maarbjerg,* bibliotekar, København. *Bodil Plovgaard,* bibliotekar, Frederiksberg. *Arne Rossen,* bibliotekar, Helsingør. *Karen Sabroe,* husholdningslærerinde. *Bodil Skonning,* børnebibliotekar, Herning. *Carl Thomsen,* stadsbibliotekar, København. *Svend Thomsen,* fhv. bibliotekar. *Hanne Westergaard,* bibliotekar, Kunstakademiets bibliotek.

BIBLIOTEKSLITTERATUR

Currie, Clifford. Be a librarian. A guide to careers in modern librarianship. London. Crosby Lockwood. 1958. 107 s. ill. 12/6.

Her er et smukt forbillede for den bog, som engang må skrives om vort fag, rettet til de af vore unge, der kunne tænke sig at arbejde i folkebibliotekerne, men endnu gør sig vage forestillinger om, hvad det er. En bog fuld af facts, men frisk og ubesværet i tonen, startende i forf.s eget møde med biblioteket. De engelsk-amerikanske biblioteker betragtes på sæt og vis som en enhed, den vide arbejdsmark i de forskellige bibliotekstyper skildres. Der fortælles om organiseringen, styrelsen, arbejdet i udlån og på læsesal, midtvejs et indtagende, selvironisk afsnit om »hvordan vi er« og til slut »The ends of it all«. Dette slutafsnit, der stærkt understreger det selvfornyende i arbejdet, viser, hvordan pionertidens tone kan overføres i vor tids stil. Forklaring på klassifikation og katalogisering er som lidt tungere stof sat i et særligt afsnit, og en fornuftig, delvis ræsonnerende litteraturliste slutter bogen. For os kan bogen tjene som en rask første indføring i den engelsktalende biblioteksverdens grundbegreber. *Mogens Iversen*

Handbuch der bibliographischen Nachschlagewerke. Von Wilhelm Totok und Rolf Weitzel. Zweite, stark erweiterte, völlig neu bearbeitete Auflage. Frankfurt a.M. Vittorio Klostermann. 1959. XV, 335 s. DM 34.00.

Den nye udgave er vokset fra 258 til 335 sider, hvilket væsentlig skyldes bibliografier, som er udkommet i de mellemliggende fem år. Det er en god opslagsbog, både for studerende og fuldt uddannede, med sine fortrinlige noter til bibliografierne. Fra et nordisk synspunkt er den bedre anvendelig end de foreliggende franske og engelsksprogede. Men når forfatterne mener, at den tillige skulle egne sig som lærebog i egentlig forstand, må man bedrøve dem. Den skelner ikke mellem væsentligt og uvæsentligt, og den almindelige bibliografi er uoversigtlig på grund af en uheldig opdeling.

Knud Larsen

Poggendorf, Dietrich. Die Umstellung alphabetischer Kataloge von der grammatischen auf die gegebene Folge der Ordnungswörter. Statistische Untersuchungen und Arbeitszeitstudien am Zentralkatalog des Landes Nordrhein-Westfalen. Köln. Greven. 1958. 137 s. DM 12.60. (Arbeiten aus dem Bibliothekar-Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen, 16).

I tyske videnskabelige biblioteker har man efter krigen ført en livlig diskussion om det grammatiske kontra det mekaniske ordningsprincip i alfabetiske kataloger. De Preussiske Instruktioner forudsætter en grammatisk analyse af titlerne som er ved at gå over moderne bibliotekarers forstand, for ikke at tale om lånernes. Den traditionelle grammatik kommer til kort over for de mange bogtitler der nu om dage affattes på andre sprog end latin, og hvor man aldrig kan vide om et substantiv måske bare er et fordækt adjektiv. Navnlig er der kludder med de engelske titler, »som ofte kun med tvang lader sig indordne efter de Preussiske Instruktioner«.

Enkelte videnskabelige biblioteker har allerede gjort erfaringer med det mekaniske ordningsprincip, således Deutsche Staatsbibliothek i Berlin, som fik de gamle kataloger ødelagt under krigen. Fra begge dele af Tyskland er der kommet forslag til nye alfabetiseringsregler, hvor det bl.a. diskuteres hvilke småord i titlen man skal se bort fra. Helt mekanisk bliver ordningen altså alligevel ikke. Men alle er vist enige om at det grammatiske princip må opgives, også fordi det hæmmer samarbejdet mellem de forskellige bibliotekstyper og mellem tyske og udenlandske biblioteker.

Det foreliggende skrift går dog ikke nærmere ind på disse spørgsmål. Forfatterens opgave har været at foretage en praktisk undersøgelse af de problemer som følger med omordningen af en eksisterende bibliotekskatalog, nemlig den regionale fælleskatalog i Köln som i 1957 registrerede 18 bibliotekers bogbestand på noget over 1 million kort. Ved hjælp af tidsstudier og en matematisk-statistisk behandling af stikprøver har han kunnet beregne den samlede arbejdstid der vil medgå til omordning af hele kataloggen. Yderligere tidsstudier vil belyse muligheden for en deling af arbejdet mellem bibliotekarer og andre medarbejdere.

Bogen er skrevet som »Hausarbeit« ved afslutningen af et videregående bibliotekarstudium. Med sin omhyggelige beskrivelse af undersøgelsesmetoden, vedføjet tabeller og kurver, har den interesse som et eksempel på hvordan der arbejdes ved biblioteksskolen i Köln. *Ole Koch*

Östling, Gösta. Bokkunskap. Sth. Rabén och Sjögren. 1959. 239 s. ill. 8.80 sv. kr.

Det er en lille »bog om bogen«, Biblioteksjänsts administrerende direktør her har villet skabe. Den skulle kunne anvendes fra folkeskolen op til indledende kurser, inden studier påbegyndes. Den rummer en overvældende mængde stof, trængt sammen, så man sommetider synes, at den ældste historie lidt vel hastigt bindes sammen med vor egen tid. Man kan også undertiden finde fremstillingen ganske krævende, men her må en dansk anmelder selvfølgelig erklære sig inkompetent, det er muligt, at man i Sverige i folkeskolens ældste klasser kan kapere det hele stof, om man ellers fik lov til at boltre sig så længe. Vi hører om skrift, bogtryk, bind, forlag og boghandel, litteraturkritik (med en liste over tidsskrifter, der indeholder orientering om den løbende litteratur, med Biblioteksbladet i spidsen), presse og biblioteker.

Bedst forekommer instruktionen i det praktisk betonede stof, således det fortrinlige indledningskapitel Boken i hand og den storartet illustrerede gennemgang af moderne bogtryk. Noget mere skeptisk stiller man sig til de lange lister over håndbøger og bibliografier og den meget detaillerede oversigt over klassifikationen med indstukne bogtitler til forklaring. Her må en hyppig àjourføring af bogen ihvertfald være en forudsætning. Men indrømmes må det, at man kommer »hele kompasset rundt«. Kan der ofres den fornødne tid derpå, må denne bog først og fremmest kunne være en fortrinlig lærerens bog, fordi den rummer så rige intentioner, udsprunget af forfatterens mangfoldige viden og praktiske indsigt. *Mogens Iversen*

BØGER FOR BØRN

Esperø, Anton. En drivende båd. Ill. af Ib Jørgensen. Gyldendal. 1960. 64 s. ill. 4.75. (Den lange serie, 4).
4 børn holder sommerferie på en lille norsk klippeø. Blandt deres sommerferieoplevelser er den mest spændende, at de en aften driver til havs i en robåd. Som de øvrige bind af serien er dette tilrettelagt for normalt læsende børn i 2-3. klasse og for børn med læsevanskeligheder på et højere klassetrin. Som fritidslæsning betragtet er det den mest vellykkede i serien, ikke mindst fordi sproget er naturligt og næsten ubesværet af det pædagogiske formål. *Aase Bredsdorff*

Munck, Elisabeth. Beritte. En adelsfrue fra 1500-tallet. Gad. 1960. 32 s. ill. 2.75. (Levende historie, 18). (96.2).
Beritte er en lollandsk adelsfrue, der lever i sidste halvdel af 1500-tallet. Bogen består af en række breve, skrevet af Beritte til hendes mand, der deltager i Syvårskrigen. Gennem brevene gives der et levende billede af dagliglivet i en dansk herregård. Beritte spørger sin mand til råds om hvorledes gården skal drives, og hun beretter om kvindearbejdet: Slagtning, brygning og bagning. Desuden får man oplysning om klædedragt, fester, højtidsskikke. Ordforklaring. Mange ill. Egentlige litteraturhenvisninger bringes ikke. Dog henvises der i opgaver, der slutter bogen, til enkelte bøger. Anbefales som supplerende læsning.
Aase Bredsdorff

Saxegaard, Annik. Alle smiler til Anne. Overs. af Bertil Linell. Ungdommens Forlag. 143 s. 5.85. Fortsættelse af: »Trods alt« og »Godt klaret, Anne«.
Efter et ferieophold i Salzburg rejser det nygifte par hver til sit – Jess til Paris for at studere hos en musikprofessor, Anne til København for at finde et arbejde, hun selv kan leve af. Alt klarer Anne med sine smil og sine strikkepinde, mens Jess efter endt studium vender hjem og lægger det halve København for sine fødder med en storslået koncert.
Urealistisk, overfladisk og uden interesse for biblioteker. *Bodil Skonning*

Smith, C. Fox. På Grund. Overs. af Peter Grove. Hernov. 160 s. 9.75.
En 14-års London-dreng, der bor hos sin onkel i havnecafeen »På Grund«, fortæller – i jeg-form, om sine eventyr blandt mytterister om bord på »Rose in Bloom«. Drengen har fået papirer på en skat, og da Lange George og hans kumpaner får færten deraf, kan det nok være, der kommer gang i foretagendet: flugt fra skibet, stranding på øde ø, efterstræbelser og undvigelser og – endelig – frelse for drengen. – En sørøverroman, ren underholdning, med spænding for alle pengene; med gode enkeltheder, men – desværre – også med rå og brutale optrin. Dette sidste maner til varsomhed m. hens. til anskaffelse, selv til de store drenge. Måske skulle man hellere anskaffe et ekstra eksemplar af »Skatteøen«.
Svend Alleslev

Vestly, Anne-Cath. Otte små, to store og en lastbil. Overs. af Aase Ziegler. Haase. 189 s. ill. 9.75. (Haases børnebibliotek).
De to store er forældre til de otte små, og lastbilen er levebrødet for familien, der fører en på engang eventyrlig og hverdagsagtig tilværelse i en etværelses lejlighed i en lejekaserne. Bogen slutter med, at de alle flytter ud i et lille hus uden for byen. En charmerende bog med mange humoristiske illustrationer af Johan Vestby. Meget velegnet til højtlæsning fra 5-9 år. Korte afsluttede kapitler. Selvlæsning fra 3. kl.
Aase Bredsdorff

TILFØJELSE

Det anførtes i anmeldelsen af: *Beckman:* Skibet er ladet med – (B.V. 1960 s. 31) at man i denne bog savnede et register. Forlaget har bedt redaktionen meddele, at et register nu er udarbejdet. Det vil fremtidig blive leveret sammen med bogen, og det vil kunne rekvireres til allerede leverede eksemplarer.

BØGER FOR VOKSNE

FAGLITTERATUR

SKRIFTER AF BLANDET INDHOLD

Grandjean, Louis E. Alt anden gang. Familiekundskab i mystikens belysning. Høst. 1960. 93 s. 12.50. (04.6).

Med titlen hentydes der til mysterielærens idé om altings evige gentagelse, og bogen indeholder henved 200 småstykker, hvor forf. har nedtegnet sine betragtninger dels fra et ophold på de canariske øer, dels fra et hjemligt højskoleophold. Det må håbes, at læsere, der er på bølgelængde med forf., kan få udbytte af bogen, andre vil næppe blot formå at fatte indholdet. Nogle af betragtningerne drejer sig om forf.'s i B.V. 1959, s. 432, omtalte bog, men uden at bidrage til bedre forståelse. *Johs. Blauenfeldt*

Paludan, Jacob. Røgringe. Hasselbalch. 1959. 167 s. 19.75. (04.6).

Omend de fleste af denne bogs nitten prosastykker har været trykt og læst før i aviser og tidsskrifter, tåler de sagtens et gensyn, ligesom man er taknemlig for at få dem samlet. For bag den sjælelige tilknappethed og stilens lydefri klassicisme gløder der her en klog og bidsk tidskritikers harme, der sprogligt finder udtryk i ofte henrykkende skarpe, aforistiske sentenser, der stiller tingene endegyldigt på plads. Fra en række bidende satiriske funderinger over den højpriste tekniks forbandelser føres læseren tilbage til den fjerne fortid omkring første verdenskrig i en række dejlige erindringsskitser om Paludans skolelærere eller om berømte violinvirtuoser som Ole Bull. Med udbytte læser man også bogens betragtninger over kunstens plads i vor verden og følger med beundring dens rent descriptive, dejlige billeder af dansk natur. For den gode læser er der meget at hente i denne ydre set så stilfærdige bog, der hører hjemme i ethvert købstadbibliotek. *Jørgen Claudi*

HEKSEVÆSEN

Bæksted, Anders. Besættelsen i Tisted 1696-98. 1. bind. Munksgaard. 1959. 429 s. 36.00. (Danmarks Folkeminder, 69). (14.9).

Efter Køge Huskors 1953 følger nu bogen om »den vidt udraabte besættelse udi Thisted«. I stedet for – som ved huskorset – at udgive den lille beretning fra 1699 (optrykt 1891) har han modigt kastet sig ud i det meget store, delvis helt uudnyttede arkivmateriale. Det er blevet ikke alene en indgående skildring af vor sidste store, heldigvis bålløse hekseproces, men et formeligt tværsnit af den danske befolkning 1696-98, fra de laveste til toppen. Et meget fængslende tidsbillede med dynger af kulturhistoriske træk. *Arthur Fang*

RELIGION

Christians Kirke gennem 200 år. 1759-1959. Udg. af menighedsraadet. 1959. Kordegnekontoret, Lille Søndervoldstr. 1, K. 243 s. ill. 10.00. (27.67).

Kirken har navn efter sit hjemsted, Christianshavn; hed før Frederiks tyske kirke. Jubilæumsbogen lægger hovedvægt på livet i og udfra kirken og på personer knyttet til den, dog behandles også den særprægede »teater-kirke« og den anselige begravelseskrypt. Først 1901 blev den dansk sognekirke. 1832-39 var Grundtvig aftensangsprædikant og lagde hermed grunden til sin bevægelse. Fra nyere tid er kordegn Kofoed og hans skole mest kendt. Dette og mere i den indholdsrige bog. *Arthur Fang*

Krarup, Kr. Guds virkelighed i lyset af den nye fysik. Livsanskuelsesspørgsmålet tilrettelagt for intellektuelt interesserede. Med ordforklaring og bogliste. Apologetica. Eget Forlag, Ringstedvej 27, Holbæk. 1960. 89 s. 14.50. (23.9).

I polemik med vor hjemlige filosofiprofessor Jørgen Jørgensen og svenskeren Hedenius på den ene side og teologiske forfattere, der mere eller mindre koketterer med tanken om et dobbelt sandhedsbegreb, på den anden side, forsøger præsten Kr. Krarup at vise, at tanken om Guds virkelighed er en nødvendig konsekvens af vore nuværende fysiske begreber og ikke noget brud på en videnskabelig enhedsopfattelse. Tankegangen er ikke helt let at følge, og man sidder tilbage med en stille tvivl om, hvorvidt fysi-

kerne helt vil godkende hans fremstilling af deres tanker, og om ikke hans bevisførelse, når det kommer til stykket, er en moderniseret udgave af den ældgamle tanke, at verden dog må have en årsag. *Johs. Blauenfeldt*

Nielsen, Erik W. De store verdensreligioner. Fremad. 1959. 204 s. ill. 6.75. (Danmarks Radios Grundbøger). (29).
Hensigten med denne bog er ikke at bringe en kortfattet religionshistorie, men derimod at give en skildring af den situation, som kristendommen står i idag, ikke blot »på missionsmarkerne«, men i stigende grad overalt i verden på grund af den ekspansionskraft, de andre store verdensreligioner udviser. Derfor gives der ikke blot en kort, meget instruktiv redegørelse for hinduismens, buddhismens og islams opståen og indhold, men også særdeles oplysende skildringer af de brydninger, det nye liv og den missionsiver, som disse religioner udviser. I et par kapitler anstilles der endelig nogle betragtninger over, hvorfor de kristne mener at have noget at byde, der er de andre religioner overlegent. Det er en meget ærlig og meget tankevækkende bog. En studievejledning med spørgsmål til overvejelse og henvisning til videregående litteratur afslutter bogen. *Johs. Blauenfeldt*

Saxe, Poul. Kirkehistorie II. Nyt Nord. Forl. 1960. 216 s. 16.75. (27).
Hermed er den kirkehistorie, hvis 1. bd. omtaltes i B.V. 1959, s. 290, afsluttet. I endnu højere grad end i 1. bd. er det tydeligt, at forf. bestræber sig på at få bogens benyttere ind i et arbejde med kirkehistoriens problemer; navnlig i de ret mange noter gøres der opmærksom på andre synsmåder og foreliggende vanskeligheder. Et lille indlagt hefte »Studievejledning« bringer en række spørgsmål i tilknytning til kapitlerne i begge bd. og er ligeledes beregnet på at sætte læserne aktivt i gang. Historiesynet er stærkt præget af den eksistentialistiske opfattelse.
Johs. Blauenfeldt

SKATTER

Thomsen, Ove. Skat – Gennemgang af de vigtigste skattelove og praksis for personer og selskaber m.v. 2. udg. Gad. 1960. 599 s. 66.00. (33.8).
Dette digre værk indeholder en fyldig, populær fremstilling af reglerne om de direkte formue- og indkomstskatter. Der henvises i vidt omfang til afgørelser af enkelttilfælde, og bogen er forsynet med oversigter og regnskabseksempler til stor lettelse for forståelsen af vanskelige problemer. Bogen synes navnlig beregnet på praktiske regnskabsfolk. Takket være det fyldige sagregister skulle det dog være nogenlunde let også for en uindviet at finde frem til besvarelsen af enkeltstående spørgsmål. Kun for større biblioteker. *Jørgen Hoffmeyer*

JURA

Pedersen, Axel H. Entreprenørtransporter. Gad. 1959. 80 s. 10.00. (34.53).
Som et led i forfatterens fortjenstfulde arbejde med en juridisk opbygning af reglerne for byggevirksomhed foreligger en monografi om de regler, som gælder for de i byggeriet deltagende entreprenørers overdragelse af de fordringer, som opstår, efterhånden som entreprenørernes arbejde ved byggeriet gennemføres. Selvom emnet juridisk set er kompliceret, ordnes disse transportforhold ofte uden juridisk bistand. Dette kunne måske tale for, at i hvert fald de største biblioteker anskaffede den foreliggende bog.
Jørgen Hoffmeyer

Ross, Alf. Dansk statsforfatningsret I. Nyt Nord. Forl. 1959. 390 s. 39.00. (34.21).
Med en klarhed og skarpsindighed, som gør denne bog til et forbillede for enhver akademisk virksomhed, fremstiller professor Ross i dette, det første af to bind, baggrunden for og en del af reglerne om vort forfatningsliv. Selvom det er en lærebog for juridiske studenter, vil store dele af den kunne læses med udbytte af ikke-specialister. Dette gælder navnlig den udmærkede oversigt over forfatningsrettens historiske udvikling og afsnittene om folketinget og regeringen. Nogle kapitler om demokratiets begreb og ideer m.v. adskiller sig noget fra det øvrige indhold, hvor krigen mod værdiladede udsagn og forstenede tankegange gennemføres med hård konsekvens. *Jørgen Hoffmeyer*

OPDRAGELSE OG UNDERVISNING

Grue-Sørensen, K. Opdragelsens historie III. Gyldendal. 1959. 316 s. ill. 26.50. (Gyldendals Pædagogiske Bibliotek, 6). (37.9).
Med dette tredje bind fører forfatteren skildringen af opdragelsens udvikling i teori og

praksis videre fra o. 1800 til det næsten dagsaktuelle, således at denne oversigt over en ikke uvæsentlig side af den europæisk-nordamerikanske kulturkreds' vækst afrundes og afsluttes. Det er begrænset, hvad en oversigt over så stort et stof kan give; men samtidig med at behandlingen er yderst let læselig, finder alt væsentligt sin tilbørlige plads. Enhver fremstilling koncentreret om opdragelsens historie må suppleres med litteratur fra andre områder, således både fra filosofiens og kirkens historie. Dette gælder også den foreliggende, selvom det er fortjenstfuldt og letter forståelsen, at forfatteren indledningsvis såvel i dette som i de tidligere bind har givet hvert århundrede eller hver periode en samlende karakteristik, hvorved det specielle placeres i en større sammenhæng.

Billedstoffet er yderst fattigt, satsen kedsommelig. Litteraturhenvisningerne synes fyldestgørende, selvom medtagne og udeladte ting kan diskuteres; der er således intet hensyn taget til litteratur af den ovenfor nævnte art. Personregister til alle tre bind afslutter værket. *Finn Gad*

GEOGRAFI OG REJSER

Ellinger, Tage. Solen gaar ned i øst. Rhodos. 1959. 141 s. ill. 32.00. (48.249).

Efter en begivenhedsrig tilværelse kom zoologen Tage Ellinger 1950 som professor til Filipinerne. Her opholdt han sig i 9 år og benyttede sin fritid til rejser rundt på øgruppen for at lære dens mange folkestammer at kende. Åbenhjertigt og levende skildrer han sine mange oplevelser uden at lægge skjul på sin sans for kvindelig skønhed eller sin sympati for de mere primitive stammer, som han ofte aktivt gik i brechen for, når myndighedernes fremfærd efter hans mening var for hård eller ufornuftig. Bogens titel er symbolsk i dobbelt forstand. Ellinger ser med bekymring, at øernes voksende udvikling betyder tilbagegang for de mest primitive folk og med mindre bekymring, at den vestlige verdens indflydelse er dalende. Det er en særdeles interessant bog om Filipinerne – og om forfatteren – og den har smukke og instruktive billeder, hvoraf flere i farver. *N. Kaae*

Elmquist, Carl Johan. Italien. Carit Andersen. 1959. 331 s. ill. 38.50. (47.5).

Forfatteren er dybt fortrolig med Italien og har i denne bog ønsket at fremstille landet som et kulturland, der ikke blot i renæssancetiden, men også senere har haft stor indflydelse på det øvrige Europas kultur. Efter en kort optakt om Italien som helhed følger karakteristikker af landets ti største byer. Her må lige indskydes, at Stazione Zoologica i Napoli ikke er arbejdssted for marine-biologer – det giver ingen mening – men for marin-biologer. Bogens vigtigste afsnit er en række fremragende oversigtsartikler om Italiens historie fra romerrigets fald til nutiden, om sprog og litteratur, kunst og musik, teater og film. Korte biografier af »Hundrede italienere« danner en naturlig afslutning på denne velskrevne, indholdsrige bog. Bogens størrelse, udmærkede illustrationer og smukke udstyr retfærdiggør dens relativt høje pris. *N. Kaae*

Marcus, Aage. Det hellige Land. Carit Andersen. 1959. 198 s. ill. 29.50. (48.22).

Forfatteren begyndte rejsen i Ægypten og nåede over Libanon og Syrien til den jordanske del af det hellige land, hvor han besøgte Jerusalem og Betlehem. Et åbenbart meget effektivt jerntæppe skiller mellem Jordan og Israel, og for at komme ind i sidstnævnte stat måtte kan gøre omvejen over Cypern. Israel berejste han fra Galilæa i nord til Negevørkenen i syd eller, på bibelsprog, fra Dan til Beersheba. Hans nøgterne beskrivelse giver god oplysning om det nuværende Israel og resultaterne af dets energiske opbygningsarbejde, set på baggrund af de minderige steder fra bibelsk tid. Foruden fortrinlige illustrationer findes et lille orienteringskort. *N. Kaae*

Nyt fra Island. Udg. af Dansk-Islandsk Samfund. Red. af Bent A. Koch. 2 hefter årligt à kr. 2.00. (45.5).

Dansk-Islandsk Samfund har med 1. hefte 1. årgang af *Nyt fra Island* genoptaget sin publikationsvirksomhed. Dette 1. hefte indeholder en række meget instruktive artikler om islandske forhold, f.eks.: Den økonomiske udvikling i Island. Den politiske udvikling i Island fra 1953 til i dag. Islands fiskerigrænser o.s.v. Artiklerne er skrevet af fagfolk inden for de enkelte områder og virker nøgterne og velafvejede. Da kendskabet til Island og dets befolkning på 170.000 mennesker er alt for ringe i Danmark, må *Nyt fra Island* hilses med glæde og fremlægges på alle danske bibliotekers læsesale. *Bodil Plovgaard*

Nørlyng, Thorvald. Afrika. I samarbejde med Knud Nygård. 8. udg. Gyldendal. 188 s. ill. Indb. 15.50. (Læsning til geografitimen, 6). (48.3).

I den nye udgave af »Afrika« er tilføjet flere nye afsnit, og stoffet er som følge af ændrede politiske forhold disponeret lidt anderledes end tidligere. Vigtigere er dog den væsentlige fornyelse af billedmaterialet, der nu er både instruktivt og tidssvarende.

Axel Andersen

Sadolin, Ebbe. Vandringer i Rom. Carit Andersen. 192 s. ill. 24.50. (47.57).

Det fremgår af denne bog, at Ebbe Sadolin er en intim kender af Rom, ikke mindst af lokaliteter, der ikke omtales i turistvejledninger. I hans meget personligt prægede bog findes ikke udførlige beskrivelser, men lette og stemningsfulde causerier om byen i fortid og nutid, ledsaget af hans livfulde, skitseagtige tegninger. Det levende, sydlandsk pulserende Rom med dets brogede folkeliv stråler ud fra alle bogens sider. *N. Kaae*

TOPOGRAFI

Madsen, Herman. Romantik og historie fra danske herregaarde. Tegninger af Thormod Kidde. Odense. Skandinavisk Bogforlag. 1959. 190 s. ill. indb. 34.00. (46).

Bogen består af nogle og fyrre små fortællinger om mænd og kvinder, der har ejet eller boet på forskellige danske herregårde, tildels også af sagn om disse. Det er spændende og ofte voldsomme begivenheder, der omtales i disse glimt fra fortiden. Let stof, der sikkert vil få mange læsere i bibliotekerne. Billederne er gode. *Svend Thomsen*

Nielsen, Niels. En by vokser til. Rønne 1890-1914. Rønne. Bornholmerens Forlag. 1959. 331 s. ill. 28.50. (46.4).

Rønnes tidligere borgmester og øens landstingsmand efterlod ved sin død i 1942 et manuskript, som Bornholmerens forlag nu har udsendt i et nydeligt udstyr og med mange meget smukt gengivne fotografier. Fremstillingen ejer en fin balance mellem en stærk social ansvarsbevidsthed, der peger på de rystende sociale forhold, en dansk købstad på den tid kunne opvise, og en rolig afvejen af tidens krav og de implicerede personers muligheder for at løse dem. Det tøvende byråd kunne af og til have sine grunde til at holde igen på de stadig voksende udgifter, men hårdt slår forf. ned på den florerende dyrkelse af uvedkommende private interesser. Der er mange detailler, som kun lokale læsere ret kan vurdere, men der er også deri et meget værdifuldt bidrag til studiet af dansk købstadliv i denne periode, der afslører uden snagen, stilfærdigt dokumenterende, hvad vi dog trods alt har vundet af tryghed i dagligdagen. *Mogens Iversen*

Sabroe, L. Rigensgades kaserne og nærmeste omgivelser. Haase. 1959. 191 s. ill. 16.00. (46.3).

I denne bog er samlet et stort og rigt materiale, der vil være til glæde for alle, der interesserer sig for Københavns historie og topografi. Kun synd at den ikke er forsynet med et person- og stedregister; det ville have gjort den lettere at benytte.

Hanne Westergaard

Svendborg Købstads Historie. Udg. af Svendborg By. Svendborg. 1959. Bd. 1,1. 243 s. ill. 12.00. (46.4).

På et voldsomt glittet papir, hvor klicheerne virker vel sorte, kan her læses om Svendborg Købstad fra 1229, da den nævnes første gang i kilderne, og i denne omgang til et stykke ind i det 19. århundrede. Byen har overdraget arkivar J. O. Bro-Jørgensen at skrive fremstillingen indtil 1837, hvorefter den lokale museumsinspektør Ove Marcussen skal gøre rede for den nyere tids udvikling. Det er for tidligt at skønne om værket, når der endnu mangler 3 halvbind, der ventes at komme i 1960. Men det foreliggende bind viser arkivar Bro-Jørgensen som en klar fremstiller af emnet, især den handelsmæssige udvikling, mens de kulturelle sider af emnet ikke er afvundet så meget liv. Her forekommer Aage Blombergs lidt bredere Faaborg bys historie livligere. Vi vil ved værkets afslutning søge at give en samlet vurdering, foreløbig melde byrådet vor respekt for indsatsen. *Mogens Iversen*

NATURKUNDSKAB

Franke, Herbert W. Molekylernes magi. Overs. fra tysk af B. Bendt-Nielsen. Gjellerup. 1959. 276 s. ill. 24.00. (53.22).

En tysk fysikers indædte forsøg på at give en almenfattelig og dog dybtgående redegørelse for vor viden om principperne for materiens atomare og molekylare opbygning – det uhyre vigtige grænseområde mellem

fysik og kemi, som ikke tidligere på dansk har været gjort til genstand for en sådan samlet fremstilling. Til trods for at matematik helt er undgået, og skønt et væld af fotografier, tegninger og skemaer skal anskueliggøre emnet, er det dog blevet en bog, der vil kræve meget arbejde og anlæg for abstrakt tænkning; den vil være af stor værdi for kemisk interesserede gymnasiaster og lignende, og da den behandler et vigtigt område, der ikke dækkes af andre værker, bør den anskaffes til købstadbibliotekerne. Desværre er det rige stof ikke særlig inspirerende skildret; fremstillingen skæmmes af svært overfladiske, godtkøbsfilosofiske flovheder. *Axel Andersen*

Watson, Jane Werner. Videnskabens vidunderlige verden. Overs. fra amerikansk af Gunhild og Asger Lundbak. Fremad. 1959. 215 s. ill. 29.75. (50.2).

Det nye bind i Fremads serie af amerikanske billedbøger indeholder en buket populære artikler om alle mulige naturvidenskabelige emner indenfor geofysik, astronomi og matematik, fysik, kemi og biologi. Der fortælles lidt om, hvad forskerne arbejder med på de forskellige felter, og der er især lagt vægt på at give læseren et indtryk af de nyeste forskningsresultater. Bogen er ødselt illustreret med kulørte tegninger og et væld af nydelige farvefotografier. Den vil være ganske udmærket som en første indføring i naturvidenskabernes verden og vil uden tvivl interessere mange unge læsere. Men hvorfor kan vi dog ikke blive skånet for alle disse sagen og teksten aldeles uvedkommende billeder? Som et særligt slemt eksempel kan nævnes et helsides farvefotografi af en solbrændt og smilende matematiker foran en tavle, hvorpå han netop har skrevet: A + B! *Axel Andersen*

LANDBRUG

Frifelt, Salomon J. Ad jydske Veje sønderud. Smaatræk af Studehandelens Kaar fra Vikingen til Andelsbonden. 3. opl. Udg. af Vestjydsk Eksportforening. Ringkøbing. A. Rasmussens Bogtrykkeri. 1959. 304 s. ill. 18.00. (63.62).

Frifelt bruger jo ikke så lidt flere ord end Jesper Madsen i hans lille nøgterne bog om studehandelens historie, men Frifelts bog har også mere stof, og der er et bevæget, varmende liv over den takket være de mange mundtlige overleveringer. En imponerende liste over meddelere, dertil litteratur og mange rare henvisninger. Man forstår så godt og er glad ved, at bogen igen er trykt op og nu har nået de 5300 eksemplarer. Og det er vist rekord. *Arthur Fang*

HUSVÆSEN

Husholdningsudvalget under landbrugsministeriets produktivitetsudvalg. Forbrugsundersøgelser 1-2. 122 s. og 94 tabeller. Arbejdsregnskaber. 43 s. (64.7).

Konsulent Bodil Frederiksens to undersøgelser af landhusmoderens arbejde er en fortsættelse af »Stuehusundersøgelsen«, og er her bearbejdet dels i Frekvensundersøgelser vedr. arbejdet i husholdningen, dels i Arbejdsregnskaber vedr. arbejdet i bedriften. De mange tabeller vil virke tørt for den almindelige læser, men kan anbefales arkitekter, ingeniører og bygherrer, idet tabellerne viser, at trods husmoderens ikke uvæsentlige deltagelse i bedriften, er forbedringer, bl.a. i køkkenindretning, endnu kun gennemført i ringe grad. *Karen Sabroe*

KUNST

50 års moderne kunst. Med et forord af Emile Langui. Overs. af Niels Maaløe. Nyt Nord. Forl. 1959. 334 s. ill. indb. 48.50. (70.914).

Bogen er identisk med det store indgående katalog, der var udarbejdet til *50 ans d'art moderne* på Verdensudstillingen i Bruxelles 1958. Billedarkene er trykt i Köln og den til dansk oversatte tekst i Kbh. Prisen har derfor kunnet holdes nede trods de 337 flotte illustrationer, hvoraf 32 er i farve. Langui søger at rede de komplicerede -ismer ud fra hinanden i et velskrevet forord på c. 20 sider, og derefter følger et udførligt katalog, hvor hver af de 226 kunstnere får en kort biografi. Det er således med sit righoldige billedstof og sine mange biografiske oplysninger en nyttig opslagsbog for bibliotekerne. *Merete Bodelsen*

Kjærholm, Hans. Hvorfor maler de saadan? Gad. 1959. 100 s. ill. 20.00. (74.14).

Denne bog har en meget farlig titel. Mange vil række hånden ud efter den i den tro, at her findes forklaringen – og så er sandheden, at man går mere forvirret ud af den, end man gik ind til den.

Hvorfor maler de saadan? er en kunstfilosofisk bog, og der er ingen tvivl om, at forfatteren har skrevet den med sit hjerteblod. Han holder af kunsten, han ser en fare for vor kultur, og han har et budskab at bringe. Men man kan analysere de mest indlysende ting uforståelige. Dertil kommer at der i udstrakt grad benyttes en række karakteriserende formler, der får tildelt en ganske bestemt betydning. I en i forvejen tung tekst kan man dog glemme hvad det betyder f.eks. at »Søndergaard jo er en spontan abstrakt figurativ maler«, og det lille *jo,* som forfatteren har en tilbøjelighed for, letter ikke tilegnelsen nævneværdigt. Billedkarakteristikkerne er ofte også vel definitive. Den gengivne Cezanne (hvor findes den forresten? ved ingen af de 75 illustrationer er ejeren angivet) får dommen, at det »har kun denne ene hensigt at tilfredsstille intellektet«. Og et tidligt Matissebillede er »I sin hensigt intet andet end et virtuost spil«. Mon dog? Det er også sin sag kun at betragte Picasso som maler og gravalvorlig. – Til gengæld kan man glæde sig over en meget fin analyse af et Chagall billede. For den, der tænker over »kulturkrisen« og som i forvejen er velorienteret indenfor kunst og filosofi, kan denne meget personlige bog være et bidrag af interesse. Men lægfolk og studiekredse bør betænke sig, før de giver sig i lag med den. *Hanne Westergaard*

Louisiana 1959. Årbog redigeret af Knud W. Jensen. Gyldendal. 1959. 108 s. ill. indb. 29.50. (70.5).

Trods rige kunstfonds har kunsttidsskrifter aldrig floreret i Danmark. Hele nutidens såkaldte kulturdebat er derfor foregået i de litterære tidsskrifter, som gerne inddrager den bildende kunst og behandler den i essayistisk form. Selve kunsthistorien er henvist til museernes årbøger, som ofte kun udkommer med års mellemrum og først og fremmest behandler museernes nyerhvervelser (Kunstmuseets Årsskrift, Det danske Kunstindustrimuseums Virksomhed, Meddelelser fra Ny Carlsberg Glyptotek). Som et sideskud fra de litterære tidsskrifter, men formet som en årbog med hovedvægten på billedkunsten, har vi nu fået et organ der synes levedygtigt. Det mangler i al fald hverken penge eller skribenter. Målet er orientering udefter i det aktuelle kunstliv, og til denne orientering foretrækkes forfattere og billedkunstnere. 5 artikler kaster »Strejflys over Avant-Garde Kunsten i Dag«, både billedkunsten (Jackson Pollock), teatret, poesien, musikken og filosofien (en klog artikel af Villy Sørensen). Desuden 3 rejsebreve, om Kretas gamle kunst (af Ejler Bille), om moderne italiensk skulptur (af Søren Georg Jensen) og om udstillingen Documenta 2 i Kassel (af Knud W. Jensen himself). Elsa Gress skriver meget intellektuelt og meget abstrakt om Abildgaard, som hun hævder man(?) nærer en manglende interesse for. Årbogen, som er glimrende illustreret, vil være nyttig for biblioteker med et kunsttørstende publikum.

Merete Bodelsen

Quadrum. Revue internationale d'art moderne. Udg. af L'association pour la diffusion artistique et culturelle, Bruxelles. Bd. VI. Bruxelles 1959. 206 s. ill. og med farvetavler. Forhandler for Danmark: Ejnar Munksgaard. To årlige hefter kr. 112.00. Enkelthefte 65.00. (70.5).

Dette store internationale tidsskrift er nok dyrt, men det giver en enestående fin mulighed for orientering i kunstlivet ude i verden. Det redigeres af en kreds af fremtrædende kunsthistorikere, museumsmænd og professorer, fra Belgien, Holland, Frankrig, Tyskland, Svejts, Italien og USA. Artiklerne, som er skrevet af kendte fagfolk, er uafhængige af kunsthandlerinteresser. I det her foreliggende bd. VI behandles udsmykningen af Unescobygningen i Paris indgående i en række velillustrerede artikler med gode farvegengivelser. Et par andre artikler tager emnet op fra den XXIX Biennale i Venezia bl.a. skulpturen, i en stor rigt illustreret artikel gennemgås Wols' grafik osv. Også mod nord er søgelyset rettet i artikler om Louisiana og en svensk privatsamling. Nyttigt er afsnittet Documentation, hvor en række yngre kunstnere præsenteres, deres data og en kort karakteristik samt gengivelser af et par af deres arbejder. Heftet slutter med en gennemgang af de betydelige udstillinger ordnet efter lande. Artiklerne er enten på fransk, engelsk, tysk eller italiensk, og der gives resumeer på enten fransk eller engelsk. *Merete Bodelsen*

Olsen, Thorkild. Porcelænsmaling som hobby. Høst. 1959. 93 s. ill. (Høsts Hobbybøger). 14.75. (76.24).

Klare anvisninger til at lære sig selv håndværket og megen inspiration til at søge

kunsten. I tilgift korte, stofmættede og smukt illustrerede afsnit om porcelænet og dets historie samt om Den Kongelige Porcelainsfabrik, kapitler der giver lyst til at gå på opdagelse i bøger og museer. En nydelig og pædagogisk vellykket bog, den bedste vi har set. Forf. er overmaler ved Den Kongelige Porcelainsfabrik. *Ole Hovman*

Ragn-Jensen, Leif. Vejr og dage. Høst. 1959. 93 s. ill. 9.75. (72).

I lighed med tidligere år har Ragn-Jensen og Silvanus (Knud Bavngaard) atter udgivet en lille fiks »årstidsbog«. Tekst og billeder er godt samstemte, og resultatet har i grunden aldrig været bedre. Men nogen egentlig biblioteksbog er det nu ikke.

Jørgen Bruun

Schepelern, H. D. Portrætsamlingen i Odense adelige Jomfrukloster. Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg. 1959. 142 s. ill. 25.00. (70.8).

Denne nydelige lille publikation er en fortsættelse af de portrætkataloger, som Otto Andrup tidligere udgav. Den falder i to dele: en indledning om Odense adelige Jomfrukloster og dets samlinger, og en omhyggelig, illustreret katalog. Det særdeles grundige arbejde er udmærket læsning, men nok af større interesse for de historisk- end for de kunstinteresserede. *Hanne Westergaard*

Stilling, Herman. Fra mit værksted. Tekst og træsnit. Kunst og kultur. 1959. 45 s. ill. 24.00. (72).

Herman Stilling, der tidligere udgav »Min grafikbog«, har nu udsendt en række træsnit med ledsagende tekst. Sympatisk, men kun for større biblioteker.

Hanne Westergaard

ARKITEKTUR

Danmarks kirker. Udgivet af Nationalmuseet. *Sønderjylland* ved Erik Moltke og Elna Møller under medvirken af Vibeke Michelsen. *Tønder amt.* Gad. 1957. 736 s. ill. 60.00. (71.8).

Af Nationalmuseets prægtige værk om Danmarks kirker er nu siden 1933 udgivet: København 1, Københavns amt 1-4, Sorø amt 1-2, Præstø amt 1-2, Maribo amt 1-2, Tisted amt 1-2 og som første afsnit af Sønderjylland Haderslev amt, hvortil slutter sig det nu færdige bind om Tønder amt. Som nævnt i anmeldelsen af Haderslev amt (B.V. 1957, s. 317) findes en bred oversigt – ved M. Mackeprang – over Sønderjyllands politiske og administrative forhold forrest i bindet om Haderslev amt. Det nu afsluttede bind om Tønder amt er overordentlig interessant. Udmærkede historiske indledninger (ved Kirsten Weber-Andersen og Johan Jørgensen) findes for hver kirke foran bygnings- og inventarbeskrivelse, hvortil slutter sig udførlige kildehenvisninger. Bindets beskrivelser omfatter nogle af landets pragtfuldeste kirker (Kristkirken i Tønder, Løgum klosterkirke, Møgeltønder kirke), og dertil overmåde interessante mindre bygningsværker, som illustrerer disse ensomme egnes rige kunstneriske arv (Rømø, Mjolden, Visby, Døstrup, Burkal o.m.a.).

Den kunsthistoriske oversigt, sagregister og navneregister vil komme i sidste bind, efter Sønderborg amt.

Bør købes overalt, hvor økonomien tillader det. *Robert L. Hansen*

FOTOGRAFI

Emanuel, W. D. Bogen om Edixa Reflex. Overs. fra engelsk af Mogens Lassen efter »Edixa Reflex guide". Skrifola. 1959. 116 s. ill. 11.75. (75.7).

Emanuel, W. D. Bogen om Rolleiflex. Overs. fra engelsk af H. B. J. Cramer efter »Rolleiflex guide«. Skrifola. 1959. 133 s. ill. 11.75. (75.7).

I serien fotobøger om enkelte kameramærker er der atter kommet et par udmærkede håndbøger, som begge – omend mere specielt – giver en vejledning i disse typers opbygning og anvendelsesmuligheder. Bør findes i centralbiblioteker og større købstadbiblioteker. *Knud Møller Pedersen*

Nurnberg, W. Belysningsteknik med alle finesser. Overs. fra engelsk af Erik Haugmark efter »Lighting for photography«. Skrifola. 1959. 181 s. ill. 36.50. (75.7).

Hermed foreligger for første gang på dansk en virkelig indgående vejledning for indendørsoptagelser ved kunstlys (dog ikke lynlys). Foruden en teoretisk redegørelse for lysets sammensætning og en gennemgang af hjælpemidlerne til belysning gives der en række praktiske anvisninger på lysets variationsmuligheder ved såvel portrætoptagelser som fotografering af livløse ting (bl.a. tekstiler,

træ, keramik og industrivirksomheder), belyst gennem et stort billedmateriale. Bogen henvender sig først og fremmest til fagfolk og særligt interesserede amatørfotografer. Anbefales – også til større ungdomsafdelinger. *Knud Møller Pedersen*

MUSIK

Haase, Frits. Musik for enhver. V. Musikkens historie I. A.O.F. 1959. 77 s. 5.00. (78.9).

Den foreliggende bog er første del af en arbejdsbog for studiekrese. Den er en gennemgang af grammofonplader – god, stærkt konventionel musik, efter min opfattelse med sædvanlig overbetoning af forløbne kunstperioder. Ingen anden kunstart end musikken slæber på et sådant bjerg af fortid. Bogen er skrevet i et levende sprog, men meget af de få sider er citater af kor- og operatekster. Har man studiekrese inden for rækkevidde, der arbejder med stoffet, er den berettiget – ellers ville jeg vente og se anden del. *Richard Hove*

The World of Music. Bulletin of the International Music Council. (78.05).

IMC blev oprettet i Paris i 1949 af forskellige kapaciteter indenfor musiklivet, komponister, dirigenter, videnskabsmænd o.s.v. Det er tilknyttet UNESCO, og som medlemmer står en lang række internationale selskaber fx. International Society of Contemporary Music og International Association of Music Libraries. Formålet er bl. a. at samordne eksisterende musikorganisationer, at stimulere til dannelse af nye, at rådgive ved afholdelse af internationale musikfester, kort sagt at støtte det internationale musiksamarbejde på alle områder.

Deres meddelelsesorgan The World of Music kommer fra 1960 med 6 nr. årl. for en pris af $ 1,00 + porto. Heri finder man, på engelsk, fransk og tysk, artikler med aktuelle udsyn over musiklivet i verden, sæsonens festivaler, førsteopførelser af musikværker, foranstaltninger for ungdommen m.m. Endvidere bibliografiske oplysninger om nyudkommen litteratur af særlig interesse samt oversigt over vigtige artikler i en række musiktidsskrifter.

Vil man følge med i, hvad der sker i den musikalske verden i dag, er The World of Music velegnet. Men da det meste stof er af rent informatorisk art, vil formodentlig kun større biblioteker med særlig musikafdeling være interesseret.

Ove Bjørnum

LITTERATUR OG SPROG

Nielsen, Niels Åge. De jyske dialekter. Gyldendal. 1959. 163 s. ill. 25.75. (89.66).

Denne bog hører først og fremmest hjemme i ethvert jydsk bibliotek, stort eller lille. Den rummer korte beskrivelser af de enkelte dialekter fra Sydslesvig til Vendsyssel med prøver i enkel lydskrift og særdeles nyttige lister over tekster, hvor der findes gengivelser af den pågældende dialekt. Den anden værdifulde ting er de første 38 s., der er en levende og særdeles interessant skildring af dialekternes og dialektforskningens udvikling med en næsten causerende beretning om moderne optegnelsesteknik og muntre portrætter af meddelerne. Disse sider berettiger alene dens anskaffelse i mange biblioteker i den øvrige del af landet. Et glædeligt eksempel på, at en universitetslærebog kan være en folkelig bog.

Mogens Iversen

Polybs historie. Første til tredie bog. II. Overs. af Erik Fox Maule. Udg. af Selskabet til Historiske Kildeskrifters Oversættelse. Munksgaard. 1959. 81 s. 10.50. (88.2).

Med dette sidste bind er den nye og moderniserede oversættelse af 1-5 bog af Polybs hovedværk om grundlæggelsen af Romernes verdensherredømme fuldført. 6te bog, der handler om romersk statsforfatning og krigsvæsen, må søges i J. Forchhammers oversættelse fra 1896. *Svend Thomsen*

HISTORIE

Danmark under 2. verdenskrig. Af Jørgen Barfod og Edele Kruchow. Kilder og tekster. Gyldendal. 1959. Bd. 1-2. Bd. 1: 9.00, bd. 2: 8.50. (Historiske læsehæfter for gymnasiet. Udgivet af Historielærerforeningen.) (96.71).

Denne mosaik af breve, beretninger, radioforedrag, officielle meddelelser, illegale artikler etc. får på en sær intens måde hele atmosfæren fra »de fem forbandede år« vakt til live i den, der har oplevet dem, og vil i den rigtige lærers hånd være et uvurderligt middel til at bibringe ungdommen en fornemmelse af besættelsestidens vilkår.

Teksterne får lov til at tale for sig selv, kun ledsaget af korte orienterende noter med de nødvendige facts bag i bøgerne. Inden for de givne rammer kunne det overhovedet ikke gøres bedre. *Jens Maarbjerg*

Danmarks Riges Breve udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab under ledelse af Franz Blatt. 3. række, 2. bind 1344-1347 udarbejdet af C. A. Christensen og K. Friis Johansen, de tyske tekster af H. Bach. Munksgaard. 1959. 357 s. 20.00. (96.1).

Diplomatarium Danicum udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab. 3. række, 2. bind 1344-1347 udgivet af C. A. Christensen og Herluf Nielsen, de tyske tekster af Peter Jørgensen. Munksgaard. 1959. 424 s. 42 reg. 40.00. (96.1).

Bind 1 i denne tredie række kom for et år siden, og hvis dette tempo holdes, vil det mægtige værk måske kunne blive færdigt engang i halvfjerdserne, og de biblioteker som helt eller delvis har anskaffet værket vil til glæde for lokale historikere da have sikret sig det væsentligste kildestof til vor middelalders historie. *Svend Thomsen*

Gyldendals historiske atlas. Dansk redaktion ved Johan S. Rosing. Gyldendal. 1960. 40 farvelagte kortblade + 16 s. navnereg. 19.75. kart. (90.2).

Kortene er udarbejdet i samarbejde med Svenska Bokförlaget, Stockholm, dog er 18 kort tegnet specielt til den danske udgave. Kortene er meget klare og overskuelige, og navneregisteret indeholder c. 3.500 navne. Da det hidtil brugte Normanns historiske atlas kun har 32 kortblade, og da det heller ikke på andre måder synes at have specielle fortrin, må det nu vige pladsen for Gyldendals historiske atlas.

Kj. Hasselbalch-Larsen

Hæstrup, Jørgen. Hemmelig alliance. Hovedtræk af den danske modstandsorganisations udvikling 1943-1945. Thaning & Appel. 1959. Bd. 1-2, ill. 39.50. (96.71).

Der blev vist sat rekord i anmeldelser på udgivelsesdagen, da »Hemmelig alliance« udkom i efteråret, og med fuld ret, thi her er virkelig et værk af enestående interesse for både øjeblikket og eftertiden. Som en fortsættelse af disputatsen »Kontakt med England« skildres perioden 29/8 43 til 4/5 45, da modstandsarbejdet rigtig tog fat, med vægten på modstandsbevægelsens centrale organer og deres udviklingshistorie frem for på aktionerne i marken. Dr. Hæstrup har gjort et pionerarbejde, der vanskeligt lader sig overvurdere, og alle fremtidige skildrere af besættelsestidens historie må støtte sig til hans værk og til de arkiver, som gennem hans arbejde er tilvejebragt. Resultaterne af forskningsarbejdet fremlægges på en sådan måde, at »Hemmelig alliance« i lige høj grad er egnet til læsning og studium af læg og lærd, i form og indhold et storværk i dansk historieskrivning. *Jens Maarbjerg*

Lhote, Henri. Saharas Klippemalerier. Opdagelsen af en 8000-årig Kultur. Overs. fra fransk af Knud Hee Andersen efter »A la découverte des fresques du Tassili«. Jesp. og Pio. 1959. 237 s. ill. 35.00. (91.25).

Beretningen om hvordan klippemalerierne i Sahara blev fundet og derefter kopieret, for at hele dette enestående materiale kunne blive alment tilgængeligt, er fængslende læsning. Foruden den dagbogslignende fortælling om ekspeditionens arbejde findes der kapitler såvel om oldtidens. levevilkår og handelsveje som om den nuværende fattige befolkning og dens fremtid. Alt skrevet på en meget ligetil måde. Illustrationerne, hvoraf flere i farver, giver et godt indtryk af Saharas natur og de besværlige arbejdsforhold, men først og fremmest naturligvis af klippemalerierne. Dog, af de 71 gengivelser af disse er kun tre efter fotografier taget på stedet, resten er efter kopierne. Man forstår jo nok hvorfor, men når man på en side ser samme ting i original og kopi, aner man, hvad man er blevet snydt for.

Hanne Westergaard

Poulsen, Vagn. Oldtidsmennesker. Blade af den antikke portrætkunsts historie. Haase. 1959. 136 s. ill. 17.75. (91.3).

I dette tredie bind af serien Fra Antikkens Verden bliver den antikke historie fortalt på en ny måde, og et af de vanskeligste kapitler i kunsthistorien udredt med forbilledlig klarhed. Forfatteren har et særligt kendskab til Glyptotekets samlinger, og illustrationerne giver et godt indtryk af, hvor fornemme disse er. Alle, der holder af historie og kunst, vil glæde sig over denne bog – og de vil more sig medens de læser den.

Hanne Westergaard

Prange, Knud. Heraldisk nøgle til Nyt dansk adelslexikon. Udg. af Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie og Dansk Historisk Fællesforening. 1959. 271 s. ill. 27.00. (90.87).

De danske adelige våbener er indgående beskrevet i Thiset og Wittrups Nyt dansk Adelslexikon og gengivet i Storcks Dansk Vaabenbog. Til disse værker foreligger der nu en nøgle, hvorigennem man kan identificere et våben efter beskrivelse eller gengivelse. Opbygningen af denne nøgle er særdeles klar og logisk, men kræver dog, at man grundigt sætter sig ind i dens brug. Den er et overordentlig værdifuldt supplement til de nævnte værker og bør ligesom disse findes på alle centralbibliotekers og større købstadbibliotekers læsesale.

Sven Houmøller

600 millioner på vej. Red. af Gotfred Appel og Chr. Hermann Jensen. Tiden. 1960. 159 s. ill. 12.50. (98.28).

En materialesamling til belysning af Kinas udvikling gennem de 10 år, der er gået siden den kommunistiske sejr. Her er erklæringer af Mao og Chou En-lai, korte oversigter over geografi, historie, administration og kultur, gennemgang af spørgsmålene om Tibet og Formosa. Meget er unuanceret propaganda, men ind imellem gives der dog stof til belysning af kinesiske spørgsmål, som vi ved alt for lidt om, og som kræver vor opmærksomhed. *Jens Maarbjerg*

Säve-Söderbergh, Torgny. Faraoner og Mennesker. Kulturbilleder fra det gamle Ægypten. Schønberg. 1959. 176 s. ill. 32.75. (91.21).

Forfatteren er en svensk professor i ægyptologi, og han har altså et førstehånds kendskab til sit emne, men desuden har han en ganske usædvanlig evne til at finde interessante ting at fortælle. Det er derfor med ublandet fornøjelse man læser denne bog, der fremdrager kulturbilleder fra Ægyptens historie lige fra de ældste kongers tid til de første kristne århundreder og ofte med sideblik til religionshistorien. Bogen, hvis billedstof er førsteklasses, bør finde udstrakt anvendelse i bibliotekerne. *Svend Thomsen*

Thistlethwaite, Frank. Eksperimentet Amerika. De Forenede Staters fortid og nutid. Overs. fra engelsk efter »The great experiment«. Munksgaard. 1959. 373 s. ill. 28.00. (98.63).

En skildring af det amerikanske samfund gennem det sidste par hundrede år i form af en række samhørende essays om hovedpunkter og hovedlinier i dets udvikling. Forfatteren, der er professor i Amerikas historie i Cambridge, søger overalt ned under overfladen, og bogen bliver derigennem et værdifuldt supplement, en videreførelse i forhold til de mere traditionelle fremstillinger, vi ellers har på dansk, og som nok må forudsættes bekendte for at give det fulde udbytte af den. Den kræver meget af sin læser, men giver til gengæld meget igen.

Jens Maarbjerg

PERSONALHISTORIE

Briand de Crèvecoeur, E. Herluf Trolle. Kongens admiral og Herlufsholm skoles stifter. Reitzel. 1959. 163 s. ill. 16.75. (99.4).

Herluf Trolle og hans hustru Birgitte Gøye er velkendte som nogle af de bedste repræsentanter for Danmarks adel i dens blomstringsperiode, og især mindes vi dem for grundlæggelsen af Herlufsholm lærde skole. Men denne bog af en af vore mest kendte sømilitære forfattere nøjes ikke med at skildre Herluf Trolles livssyn og menneskelige egenskaber. Den lægger hovedvægten på hans indsats som kongelig lensmand, som diplomat og som kriger og dvæler især ved hans befatning med flåden i krig og fred og hans teoretiske ideer om søkrig. Desuden giver den en minutiøs gennemgang af de søslag han deltog i, og dette giver denne Trollebiografi en værdifuld særstilling blandt de skrifter, der ellers findes om ham.

Svend Thomsen

Falk-Jensen, A. og *H. Hjorth-Nielsen.* Candidati og examinati juris 1736-1936, candidati politices 1852-1936, candidati actuarii 1922-1936. V. Personregister. Gad. 1959. 191 s. 20.00. (99.3).

Med dette store bind personregister til alle bindene er værket helt afsluttet. Nu er det ikke bare en fortrinlig samlet fortegnelse over alle danske jurister, cand. politer o.s.v., men det er blevet til en meget vigtig personalhistorisk håndbog i videre forstand.

Kj. Hasselbalch-Larsen

Houmøller, Sven. Paa Vandring i den stille Have. Frederiksberg ældre Kirkegaard II. Udg. af Historisk-topografisk Selskab for Frederiksberg. 1959. 205 s. ill. 30.00. (99.2).

Dette 2. bind af en helt ny fremstilling af Frederiksberg kirkegård vil i 1961 blive af-

sluttet af 1. bind, hvori Johannes Tholle vil skildre kirkegårdens historie. Den gamle gravstedfortegnelse fra 1893 af O. Andersen er dermed overflødiggjort. Mellem de københavnske kirkegårde indtager Frederiksberg kirkegård i flere henseender sin særlige plads, ikke mindst på grund af de mange kendte personligheder, der er begravet her. Sven Houmøller giver alle eksakte oplysninger med sin sædvanlige dygtighed til at trænge ind i et emne, og den vandring, han i sin indledning tager læseren med på til de berømteste gravsteder, er meget interessant. Det er ikke usandsynligt, at værket vil finde læsere også udenfor København.

Kj. Hasselbalch-Larsen

Kamphövener, Morten. Skrumsager. En sønderjydsk fører. Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland. D.B.K. 1959. 104 s. ill. 8.00. (Medlemspris 5.00). (99.4).

J. N. H. Skrumsager (1841-1921) var en af den nordslesvigske danskheds mest fremtrædende personligheder under fremmedherredømmet. Han var ydermere en så farverig personlighed og repræsenterede et så særpræget milieu, at en biografi af ham må siges at have mere end lokal interesse. Den foreliggende, nydeligt udstyrede og velskrevne, lille bog, hvis forf. er en af vore bedste kendere af Sønderjyllands nyere historie, fortjener da også en plads ikke alene i samtlige sønderjyske biblioteker, men også i alle central- og større købstadbiblioteker nord for Kongeåen.

Aage Bonde

Krarup, F. C. Breve fra F. C. Krarup til Lyder Brun. Udg. af P. G. Lindhardt. Gad. 1960. 209 s. 12.50. (Kirkehistoriske studier, 2. rk. nr. 7). (99.4).

Den i sin tid ret bekendte liberale teolog, F. C. Krarup, der var præst i Sorø gennem mange år, traf ved et kristeligt studentermøde i Sorø 1903 den norske teologiske professor Lyder Brun, og dette møde blev indledningen til et livslangt venskab. Indtil Krarup døde i 1931 vekslede de en lang række breve, og det er Krarups 78 breve, der her forelægges, udmærket oplyst med noter ved udgiveren. Også Lyder Bruns breve er bevaret og agtes udgivet fra norsk side. Naturligst havde det vist været, om begge samlinger var blevet udgivet under eet, men K.'s breve lader sig i hvert fald udmærket læse alene, da de for en stor del består af redegørelser om og kommentarer til danske begivenheder og personer. Derved kaster de lys over dansk ånds- og kirkehistorie i det pågældende tidsrum og vil blive læst med stor interesse af mennesker, der interesserer sig for det foregående slægtsleds kirkehistorie.

Johs. Blauenfeldt

Oterdahl, Jeanna. Selma Lagerlöf. Overs. af Kirsten Bang. De Unges Forlag. 1959. 147 s. ill. 12.75. (99.4).

Den svenske børnebogsforfatterinde har for et ungdommeligt (eller ældre) publikum kønt og levende fortalt om sin veninde Selma Lagerlöfs liv og forfatterskab. Bogen er holdt i lidt blege pastelfarver og tåler naturligvis ikke sammenligning med f.eks. Elin Wägners store værk (dansk udg. 1943-45), hverken som menneskeskildring eller litterær analyse. Men i sin jævne tilforladelige og menneskeligt kønne beundring kan bogen nok føre nye læsere ind i dette stadigt levende, store forfatterskab – og dermed gøre sin nytte i mange biblioteker.

Jørgen Claudi

Tisdall, E. E. P. Georg I. Prins af Danmark. Hellenernes Konge – og hans slægt. Reitzel. 1959. 266 s. 22.75. (99.4).

Efter denne forfatters bøger om dronning Alexandra og kejserinde Dagmar følger en bog om et tredie af Christian IX's børn, prins Vilhelm, der i 1863 fik den tvivlsomme fornøjelse at blive konge af Grækenland – efter at hans forgænger var blevet forjaget. Prins Vilhelm klarede den vanskelige opgave, indtil han i 1913 faldt for en græsk fanatikers kugle, men de følgende urolige år blev skæbnesvangre for hans efterfølgere, sønnen Konstantin og sønnesønnerne Alexander og Georg, medens dennes broder Paul, der er gift med en tysk prinsesse, for tiden synes at sidde fast i sadlen. Bogen handler om de fleste af det dansk-engelsk-græske fyrstehus' medlemmer.

Svend Thomsen

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Danske fortællere fra vor tid. 27 forfattere fortæller. Red. af Mogens Knudsen og Orla Lundbo. Carit Andersen. 1959. 311 s. 19.50. (86.1).

Udvalget er identisk med samlingen fra 1954, der havde undertitlen »28 forfattere fortæller«; den 28. fortælling, der er udeladt, er Herman Bang: Les quatre diables. Iøvrigt er det et særdeles repræsentativt udvalg fra Gustav Wied til Finn Gerdes.

Anna Elise Møldrup

Dons, Aage. I Løvens Gab. Hasselbalch. 1959. 203 s. 22.50.

Selvfølgelig læser man disse fire store noveller om mennesker i håbløse drifters eller uoprettelige gerningers vold med intens interesse, for Dons er jo en udsøgt sprogkunstner à la Herman Bang, en næsten uhyggeligt dreven tekniker, der formår at give stilfærdige fortællinger om det u-sagtes kvaler en næsten kriminalistisk spænding – og endelig er han jo en meget vidende og dybtborende psykolog. Bogen har derfor sin selvfølgelige plads i ethvert købstadbibliotek, hvor skønsomme læsere vil nyde den. Netop *nyde* – for det skal heller ikke skjules, at disse historier om mennesker i eksil i mondænt internationale omgivelser (Rom og Paris) for mig at se har en lidt speciel og uvedkommende fjernhed over sig, så at de sjældent bliver virkelige, håndfaste oplevelser for læseren.

Jørgen Claudi

Jensen, Martin. Vestenvind. Indledning af Orla Lundbo. (3. udg.). Borgen. 1959. 290 s. 19.50.

Min anmeldelse af denne romans 1. udgave (BV 1942, s. 349) var temmelig hård mod dens noget eensidige menneskeskildring, især i vurderingen af missionens livshæmmende åg på landboungdommens naturlige livslyst. M. J.s vemodigt tidlige død (i 1945, kun 37 år gammel), hans sidste gode romaner om Væveren fra Mern (»1848« og »1864«, der også bør genoptrykkes) samt årenes gang får nu én til at genlæse bogen og finde andre værdier i den – den lidt bidske, men personligt ærlige skildring af et nordjysk landsogns liv i hellig og søgn giver i en underholdende handlingsmosaik et så værdifuldt tidsbillede af forholdene indenfor 30'ernes danske landbrug, at man hilser denne nye udgave velkommen og ønsker den en vid udbredelse i bibliotekerne, som den gode folkelige roman den er, trods eensidigheden.

Jørgen Claudi

Nørgaard, Lise. Med mor bag rattet. Ill. af Kamma Svensson. Spectator. 1959. 134 s. ill. 12.50.

Dette er en skildring af den sidste nye fase i kampen for kvindens ligeberettigelse med manden – nu er det pladsen ved rattet, det drejer sig om. Man får nogle særdeles fornøjelige og kvikt opfattede lynskud fra denne kamp – endda gennem to generationer; men det er nu alligevel den slags litteratur, der med størst held kan serveres i småbidder i dame- og evt. motorblade; læst som en bog bliver det i længden lidt for monotont, når humoren bestandig skal cirkulere om et og samme emne.

Anna Elise Møldrup

Oppenhejm, Ralph. Ung mand på afveje. Carit Andersen. 1959. 194 s. 16.50.

Bogens titel kan passende anvendes på forfatteren, hvis tidligere dokumenterede evner som rejsebogsforfatter (se B.V. 1956, s. 275) her synes at være afløst af kulørt skrivefærdighed. I bogen, som fortælles i jeg-form, og som er en mislykket mellemting mellem roman og rejsebeskrivelse, afløser den ene mere usandsynlige episode den anden i den unge mands løbske fantasi, og skønt scenen hastigt skifter fra Iran over Afghanistan til Pakistan, Indien og Siam, får man kun et overfladisk indtryk af de pågældende lande. Ingen af bogens personer virker levende, og sproget er billigt og klichéfyldt, hvorfor anskaffelse frarådes.

Arne Rossen

Pedersen, Johannes. Søfolk uden skib. Eget forlag. 1959. 215 s. 15.00.

Hvad bestilte arbejdsløse sømænd i 30'erne? Johannes Pedersen, der ifølge bagsideteksten har haft usædvanlige oplevelser, lader dem trøste sig med rom og piger. Skønt man hurtigt læser sig mæt heri, holder man som anmelder ud til den bitre ende for at se hvad der sker med dette raritetskabinet i sprit. – Men det behøver altså kun anmelderen.

Sigurd Bjeld

Ringsted, Henrik V. Klokkebøjen. Thaning og Appel. 1959. 166 s. 14.75.

Londonkorrespondenten, der fik sukces på sine memoirer, har moret sig med lidt pennepusleri, hvor oplevelser og fantasi indgår en skønsom og ganske spændende blanding. To store noveller, den ene en veritabel gyser fra Bretagne, den anden en forbryderhistorie fra Sydafrika, mens den tredje, »ekstranummeret", er en art legende om munken der ikke kunne tænke. Denne sidste bærer prisen og er fri for den lidt ordrige stil, der kendetegner forfatterens kriminalfortællinger. Ringsted har sin egen facon; hans nye bog er vel ikke det store sus, men man kan have det ret så u/hyggeligt i hans selskab.

Sigurd Bjeld

Wulff, Hilmar. Ung mand søger. Aschehoug. 1959. 168 s. 14.50.

Denne fortsættelse af »Men først brød« (BV 1958, s. 237) beretter videre om fiskerdrengen Søren fra Lolland og hans liv efter farens død. Han drager til hovedstaden, hvor han efter en kort tid som værftsarbejder bliver arbejdsløs, logerer mellem de snurrigste originaler på byens losseplads, kommer på arbejderhøjskole og tager sluttelig atter hyre. Bogen giver i det ydre et tilforladeligt billede af 30'ernes sociale brydninger herhjemme, men livssynet bag skildringen rummer ingen personlig fornyelse, og menneskeskildringen er noget ordinær og tynget af forfatter-moraliseren. Trods al sympati kan man ikke kalde bogen en af H. W.s bedste.

Jørgen Claudi

OVERSÆTTELSER

Anklagerens vidne. Kriminalhistorier udvalgt og indledt af Tage la Cour. Carit Andersen. 1959. 263 s. 14.75. (83.1).

Andet bind i denne serie af kriminalårbøger, som blev indledt sidste år med »Bitre mandler«, der var af god kvalitet. Standarden holdes i det store og hele i dette nye bind, der rummer gode ting af folk som Agatha Christie (titelnovellen, kendt fra den udmærkede film med Charles Laughton), Maugham, Simenon, Cornell Woolrich og også nogle mindre gode, for at det hele ikke skal blive idel idyl.

Jens Maarbjerg

Dostojevskij, F. M. (russ) De ydmygede og sårede. Roman i fire dele med en epilog. Overs. fra russisk af Ejnar Thomassen. Vendelkær. 1959. 352 s. 28.50.

Tidligere (1924) overs. under titel »De undertrykte og forurettede«. I den ny strålende oversættelse bør bibliotekerne tage sig varmt af denne bog, der har en sjælden rækkevidde i anvendelighed. Den forudsætningsløse læser vil finde en letlæst, uhyre spændende roman, der på engang rører, griber, harmer og morer. Det dystre Petersborgmilieu og de tragiske begivenheder, handlingen oprullet, mildnes af sympatien og medfølelsen for de alt for ædle »ydmygede og sårede« og af forbitrelsen mod de alt for onde »undertrykkere og forurettere«. Selv Dickens har ikke malet hvidere i hvidt og sortere i sort. Men for læsere, der kender deres Dostojevskij, vil bogen være noget helt andet, både ringere og rigere. Sådanne læsere vil nok ærgre sig over naiviteten, overdrivelserne, den på én vis for enkle persontegning, men vil på den anden side fængsles af denne mærkelige bog, der sammen med »Fra Dødens hus« fra samme år (1861) markerer et interessant punkt i forfatterskabet, hvorfra man klart ser linien helt tilbage til debutfortællingen »Arme mennesker« og samtidig finder kimen, hvoraf digterens livsværk fra »Raskolnikov« til »Karamassov« skulle spire og folde sig ud. Derfor er »De ydmygede og sårede« i dobbelt forstand en bog, bibliotekerne bør arbejde med.

Johs. Lehm Laursen

Durrell, Lawrence (eng.). Justine – Balthazar – Mountolive. Overs. af Elsa Gress Wright. Grafisk Forlag. 1959. 237 + 228 + 326 s. à 18.50.

Det er en bedrift af såvel oversætter som forlag at bringe dette intellektuelt og eksperimentelt så spændende værk frem på dansk, et værk, der forsøger intet mindre end at afspejle vor tids verdensbillede indenfor rammerne af en roman om den fantastiske og depraverede by Alexandria og dens menneskemylder. Til den ende videreudvikler Durrell Prousts og Joyce's experimenter med romanformen og søger at indføre relativiteten, komplementariteten og tiden som fjerde dimension i romanen gennem tre simultane behandlinger, men set fra forskellige synsvinkler, af det samme handlingsforløb, der udspringer af den skønne jødinde Justines mærkelige ægteskab med den hovedrige koptiske bankier Nessim og dennes gedulgte politiske manipulationer.

Med dets udsøgte descriptive stemnings- og sansekunst, dets subtile menneskelige reaktioner, dets dristige undersøgelse af den moderne kærlighed helt ud på drifternes

overdrev må man nok mene, at værket kun henvender sig til den meget vidende og tålmodige læser. Ene han vil også føle sig fængslet af den særlige intellektuelle spænding, der ligger i de første to binds forvildende mange uklarheder og gåder – gåder, der først begynder at opløses i tredie binds mere regelrette handling, og hvis endelige afklaring man spændt venter at finde i 4. bind, der netop er udkommet i England.

Men selv på dette foreløbige grundlag tør man nok hævde, at dette fascinerende og mærkelige værk hører til de større bibliotekers absolutte forpligtelser – på linie med »På sporet af den tabte tid« og »Ulysses«.

Jørgen Claudi

Flyverhistorier fra hele verden. Udvalgt af Kurt Kreutzfeld. Carit Andersen. 1959. 316 s. 19.50. (88).

Hundehistorier fra hele verden. Udvalgt af Tage la Cour. Carit Andersen. 1959. 238 s. 14.75. (88).

Historier fra Grønland. Udvalgt af Mogens Knudsen. Carit Andersen. 1959. 320 s. 19.50. (46.7).

Omnibusserne fra Carit Andersen kører stadig støt og som regel med værdifuld last. Skeptikerne har ikke fået ret i deres påstand om, at publikum ikke læser historier. Bibliotekerne har haft stor sukces med de omfangsrige antologier med den læselige sats.

Flyverhistorierne, atten i tal, har alle dramatik for pengene hvad enten de handler om episoder i 2. verdenskrig, om jordomflyvning eller de præsenterer pionerens spæde forsøg. Den er selvskrevet til alle bibliotekers ungdomshylder.

Hundehistorierne er som balsam på såret på den, der har måttet læse Dodie Smiths hundevås, og hundevenner vil få mange gode stunder med dette udvalg med navne som f.eks. Omre, Kipling og Nis Petersen.

Også ideen med at samle fortællinger fra Grønland er en gevinst, eftersom der gives et afvekslende billede af den fjerne landsdel i bl.a. Knud Sønderbys, Peter Tuteins og Knud Rasmussens gendigtning. *Sigurd Bjeld*

Gary, Romain (fr.). Himlens rødder. Overs. af Karen Mathiasen efter »Les racines du ciel«. Martin. 1959. 415 s. 19.75.

En franskmand kæmper i Afrika for at bevare elefanterne, der for ham står som symbolet på den frihed, tolerance og ærefrygt for livet, som har så trange kår i dette århundrede. Han er en Don Quixote-type og fører sin heltemodige kamp mod myndigheder og kolonistyre, hvilket af verden udenom opfattes som et sindbillede på uroen i Afrika. Gary har ganske enkelt villet skrive om menneskerettighederne, og hans budskab vedkommer os og er aktuelt. Det stærkt afgrænsede emne er behandlet med klar logik, og forfatteren ser på den ene side temmelig sort på kulturens fremtid, men lader ikke desto mindre døren stå på klem for humanismens levedygtighed. »Himlens rødder« er en vægtig bog, ikke let læst; den har store filosofiske afsnit, men er også rig på spænding og naturpoesi og henvender sig til læsere af alle kategorier. *Sigurd Bjeld*

Gerlach, Heinrich (ty.). Dødsdømt armé. Overs. af Mogens Boisen efter »Die verratene Armée«. Gyldendal. 1959. 316 s. 24.75.

Emnemæssigt ligger denne bog på linie med Th. Pliviers »Stalingrad« (B.V. 1956, s. 450), men den mangler dennes fremragende egenskaber som reportage, skønt Gerlach i modsætning til Plivier har oplevet begivenhederne på første hånd. Hans bog blev oprindelig skrevet i russisk fangenskab, men måtte efter gentagne mislykkede udsmuglingsforsøg senere rekonstrueres. Den danske udgave er efter forfatterens direktiver forkortet med ca. 200 sider.

Bogen er et stærkt personligt opgør med nazismens fraser, med Hitlers svegne løfter og de overordnedes misforståede loyalitet. Det er en solidt fortalt, ærlig og på sin vis tiltalende roman, selvom den giver et beskæmmende indtryk af en gruppe mennesker, som først begyndte at tænke, da katastrofen var uundgåelig. I modsætning til P. har Gerlach formået at individualisere sine personer, og hovedtemaet i bogen er soldaternes reaktioner i den håbløse situation.

Uden at lægge skjul på slagets barske virkelighed er Gerlachs bog langt mindre udpenslet i rædselsscenerne og lettere læst end Pliviers bog, hvorfor den i modsætning til denne bog kan anbefales alle biblioteker. Det tilrådes centralbibliotekerne sideløbende hermed at anskaffe den uforkortede tyske originaludgave.

Gerlachs og Pliviers talangivelser varierer på enkelte punkter, men en undersøgelse har vist, at P.'s tal er mest korrekte. *Arne Rossen*

Harris, John (eng.). Det slumrende bjerg. Overs. af H. Juul Madsen efter »The sleeping mountain«. Wangel. 1960. 224 s. 16.75.

Et vulkanudbrud på en opdigtet italiensk middelhavsø danner baggrunden for en fortrinlig skildring af et lille italiensk landsbysamfund og dets reaktioner før, under og efter katastrofen. Partitaktiske hensyn i forbindelse med et forestående valg står over for ønsket om at gennemføre den nødvendige evakuering og sikre hjælp fra fastlandet, og hovedtanken i bogen er John Donnes konstatering af, at »intet menneske er en ø«.

Bogen er skrevet i en farverig, levende og nuanceret stil, der er atmosfære over den, og stedvis er den meget spændende. Den er behersket i effekterne og ikke usandsynlig, hvorfor den til trods for en ret ordinær menneskeskildring og lidt for rigelig anvendelse af fremmedord kan anbefales som udmærket underholdning. *Arne Rossen*

Masters, John (eng.). Fandango Rock. San Marcos tyr. Overs. af Kay Nielsen efter »Fandango Rock«. Erichsen. 1959. 233 s. 19.75.

Masters forstår at skære en perfekt underholdningsroman til, som man sluger ud i eet stræk. Scenen er denne gang Spanien, og handlingen drejer sig om kontrasterne mellem to racer og kulturer repræsenteret ved mødet mellem en ung amerikansk pige og en spansk tyrefægter. Det er lykkedes Masters at give en overbevisende skildring af forholdet mellem besættelsesstyrkerne på en amerikansk base og den stedlige befolkning, og romanen er ladet med politisk og erotisk spænding, hvortil kommer nogle malerisk og dramatisk opsatte tyrefægtningsscener. *Sigurd Bjeld*

Miller, Arthur (am.). En sælgers død. Skuespil i to akter. Overs. efter »Death of a Salesman« af Knud Sønderby. 3. opl. Gyldendal. 1959. 133 s. 12.75. (Gyldendals Teater).

Dette gribende, tragiske spil om det moderne menneskes sukcesjagt er vel i den grad blevet en almenkendt klassiker, at det er tilstrækkeligt her at notere, at det nu i 3. opl. er udsendt i denne smukke teater-serie. Det burde kunne finde læsere i ethvert bibliotek. *Jørgen Claudi*

Moll, Elick (am.). Seidman og søn. Overs. af Hagmund Hansen efter »Seidman and son«. Fremad. 1959. 242 s. 16.75.

En amerikansk kjolefabrikant (»Dior for masserne«) fortæller om glæder og sorger inden for virksomheden og i familien. Han gør det hyggeligt-pudsigt, sentimentalt og ironisk tillige og putter af og til et par visdomsord ind i sin fortælling, der er lidt langstrakt. Bogens konflikt opstår, da hans søn vender tilbage fra 3 års tjeneste i Korea og med ungdommelig entusiasme vil reformere verden i almindelighed og faderens forretning i særdeleshed. En udpræget hyggebog med publikumstække. *Sigurd Bjeld*

Shakespeare, William (eng.). Macbeth. Ill. af Sikker Hansen. Schultz. 1959. 104 s. 29.00.

Sikker Hansen havde ønsket at illustrere Macbeth, og hans skitser til Østerbergs oversættelse er nu blevet udgivet. Det er forståeligt at denne opgave måtte friste, men såvidt som man tør bedømme et ufuldført arbejde, faldt den vel udenfor det, der var Sikker Hansens naturlige felt. *Hanne Westergaard*

Shakespeare, William (eng.). Trold kan tæmmes. Et skuespil i fem akter. Overs. af Knud Sønderby. Gyldendal. 1959. 131 s. 12.75. (Gyldendals Teater).

Edvin Tiemroths spændstige iscenesættelse på Det ny teater i København af denne komedie har som bekendt betydet en foryngelse og fornyelse af Shakespeare-spillestilen i dansk teater, men grundlaget for denne bedrift er så sandelig Knud Sønderbys mesterstykke af en oversættelse, der med al respekt for tidligere oversættelser virkelig har pustet støvet af dette sprælske spil, der virker så kættersk i vor kvindedominerede verden. Det er også en fryd at læse. *Jørgen Claudi*

Smith, Dodie (eng.). Hund og hund imellem. En munter beretning om 101 dalmatinerhunde. Overs. af Peter Grove efter »The hundred and one dalmatians". Hernov. 1959. 220 s. 14.75.

2 dalmatinerhunde agerer fornuftsvæsener (mennesker!) og befrier efter drabelige vanskeligheder et lille hundrede hvalpe af samme race. Jeg har ikke kunnet se det sjove i denne omgang pølsesnak. *Sigurd Bjeld*

Spionhistorier fra hele verden. Udvalgt af Tage la Cour. Carit Andersen. 1959. 336 s. 19.50. (88).

Det er et helt regiment af gode fortællere, der marcherer op i dette bind, navne som Ambrose Bierce, Daudet, Chesterton, Maugham, Capek, Noel Coward. Også noget fyldekalk ind imellem, men alt ialt en udmærket tilvækst til genrekartotekets fortegnelse over »spændende bøger«. *Jens Maarbjerg*

Tjechov, Anton (russ.). Noveller. Overs. af Axel Randsleff. Hasselbalch. 1960. 57 s. 4.75. (Hasselbalchs Kultur-Bibliotek, 188).

Den første fortælling »Sorg« er af bogens ialt 9 små prosastykker ene om at vidne om den russiske *mester*. De øvrige 8 synes plukket tilfældigt ud af hans »tilsyneladende uudtømmelige Skat af diminutive Noveller« (Paludan i forordet). De er udtryk for hans skeptiske humor, udsøgt fortalt, men ikke overvældende betydelige. Bindet må vel betragtes som en buket til forf.s 100 årsdag forleden, og det må man naturligvis indrømme Kultur-Biblioteket margin til.

Johs. Lehm Laursen

Voltaires bedste muntre historier. Udvalgt af Leif Nedergaard. Overs. af Karen Nyrop Christensen og Leif Nedergaard. Ill. af Lars Bo. Carit Andersen. 1959. 312 s. 19.50.

Dette udvalg omfatter Candide og Zadig, af de øvrige 12 småstykker findes de 5 i det udvalg i Hasselbalchs kulturbibliotek (»Fornufts-Potpourri«), som Leif Nedergaard også har foretaget.

Iøvrigt taler Voltaire jo for sig selv, hvad hans stedsevarende popularitet er det bedste bevis på. *Anna Elise Møldrup*

ANDRE NYE BØGER OG UDGAVER

Avisårbogen 1959, Udg. af Victor Elberling. Red. af B. V. Elberling. Gad. 1960. 319 s. indb. 38.00.

Dansklærerforeningen 1885-1960. Gyldendal. 1960. 83 s. 5.75.

Dehn, Emil. Inflation. Arne Frost-Hansen. 1960. 12 s. 1.50.

Dæhnhardt, E. & H. Teknisk tysk læsebog. Gyldendal. 1960. 48 s. ill. 4.25.

Egil Skallagrimssons saga. Overs. af Johs. V. Jensen. Udg. af Dansklærerforeningen. 2. udg. Gyldendal. 1960. 183 s.

Hvalsøe, Ella. Ernæringslære. 1.-2. 3.-4. opl. Gjellerup. 1959. 6.00 og 4.00.

Ramsing, Benedicte. Anatomi og fysiologi. Illustreret arbejdsbog til brug ved sygeplejeskoler. Arne Frost-Hansen. 1960. 160 s. ill. 22.00.

Sundorph, Th. Kemi for begyndere. Ved F. Hjerting. 17. opl. Gyldendal. 1959. Indb. 4.75.

Westrup, Arthur. Min folkevogn og jeg. Håndbog for folkevognskørere. 3. opl. Reitzel. 1960. 197 s. ill. 18.50.

NB: H. O. Lange-mindebogen. 1955. (Haase. 1955) er nedsat til 10.00. (se BV 1955, s. 486).

FILMATISEREDE BØGER

februar 1960

Fra bord til bord. Efter Terence Rattigans skuespil »Fra bord til bord«.
Gigi. Efter Colettes roman »Gigi«.
Grand Hotel. Efter Vicky Baums roman »Grand Hotel«.
(En) Mands skæbne. Efter Michail Scholochovs novelle »En menneskeskæbne«.
Og solen går sin gang. Efter Ernest Hemingways roman »Og solen går sin gang«.
Ondskabens sæd. Efter William Marchs roman »Ondskabens sæd«.
Parringsleg. Efter H. E. Bates' roman »The darling buds of May«.
Pludselig sidste sommer. Efter Tennessee Williams' skuespil »Suddenly last summer«.
Quo vadis. Efter Henryk Sienkiewicz's roman »Quo vadis«.
Sjette lykkes kro. Efter Alan Burgess' bog »Det følsomme hjerte«.

Næste nummer udkommer ca. 1. maj 1960

BOGENS VERDEN sendes gratis til medlemmer af Danmarks Biblioteksforening. Kontor: Sankt Hans Torv 32, Kbh. N. Abonnementspris: 20 kr. Red af Palle Birkelund og Mogens Iversen (ansvarh). Redaktionens adresse: Lindevangs Allé 10, Kbh. F., Fasan 8801. Annonceekspedition: Nyt nordisk Forlag, Købmagergade 49, Kbh. K., central 11301

Nielsen & Lydiche (M. Simmelkiær)

x.

ks-
af
ngs
ger-

J
A
N

M
ti

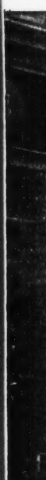

J. GRUBBS ANTIKVARIAT

NØRREGADE 47 . KØBENHAVN K

Telf. Byen 1602 y . Giro 1398

Ca. 150.000 bind
i de fleste fag samt
skønlitteratur og børnebøger

Mangeårig leverandør
til store og små biblioteker

Sædvanlige betingelser

Bøger søges fremskaffet,
om det ønskes

JYDSK AKADEMISK ANTIKVARIAT

Frederiksgade 31 . Aarhus
Telefon Aarhus 2 82 84

★

Provinsens største lager af
BIBLIOTEKSLITTERATUR
fejlfri eksemplarer

★

Må vi låne Deres søgelister?

★

Får De vore kataloger?

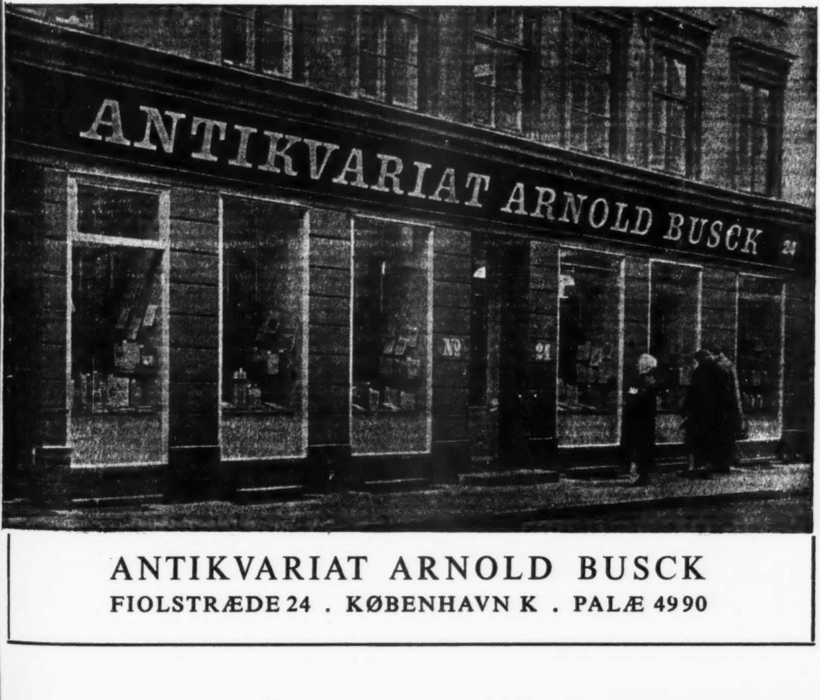

ANTIKVARIAT ARNOLD BUSCK
FIOLSTRÆDE 24 . KØBENHAVN K . PALÆ 4990

Hilmar Wulff:

SOM VEJRET I APRIL I-II

Denne ny udgave er blevet bearbejdet og forkortet af forfatteren og fremtræder som en velkomponeret helhed, der endnu stærkere end tidligere vil fængsle, takket være de mange levende personer, man møder i den og den dejlige friske tone. Det er ikke for ingenting, Hilmar Wulff har været sømand. Der blæser en frisk og karsk vind gennem romanen.

SOM VEJRET I APRIL

var Hilmar Wulffs debut som romanforfatter. Den handler om drengen Emils barndom, indtil han kom ud at sejle som messedreng, og det var en debut, der vakte opmærksomhed.

»... *en smuk debut ... Hilmar Wulff er nu en dansk forfatter i første linie* ...«

Julius Bomholt i »Social-Demokraten«.

SÅDAN NOGET SKER FAKTISK

var titlen på fortsættelsen om Emils oplevelser på søen og senere i bogen om hans arbejdsløshedsperiode i storbyen.

»... *Man tager den ind til sit hjerte og bliver ven med den — ven for livet* ...«

Carl Johan Elmquist i »Politiken«.

ARBEJDETS SANG

der er sidste bind i trilogien, følger Emil, som atter kommer til søs og fortæller om, hvorledes han efterhånden stiger i graderne fra kok og jungmand til letmatros for ved bogens slutning at tage styrmandseksamen.

»... *Wulff är en stillsam, ärlig och klar berättare ... Det vilar en handfast verklighetsfärg over romanerna om sjömannen Emil Sørensen* ...«

»Dagens Nyheter« i Stockholm.

ASCHEHOUG DANSK FORLAG

I dette nummer

Rudolf Lassen: 10 år 65, *Christian Götzsche:* Kan der hentes inspirationer i USA? 68, *Astrid Hoffmeyer:* Rationaliseringsspørgsmål 74, *Gustav Auring:* Overgangstilskud ved antagelse af uddannet bibliotekar 77, Ålborgfilial i nye lokaler 82, Silkeborg bibliotek åbner filial 85, *Carl Thomsen:* Slagelse-undersøgelsen 86, Meddelelser (Statstilskud til inventaranskaffelser) 90, Arbejdsmarken 96, Litteraturen (Bibliotekslitteratur 101, Bøger for børn 103, Bøger for voksne 104).